

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
ANA BİLİM DALI

**ORTAOKULLARDA FİNANSMAN VE FİNANSMAN
YÖNETİMİNİN İNCELENMESİ
(Gaziantep İli Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGÜR ERDEM TEZCAN

GAZİANTEP
EYLÜL 2017

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
ANA BİLİM DALI

**ORTAOKULLARDA FİNANSMAN VE FİNANSMAN
YÖNETİMİNİN İNCELENMESİ
(Gaziantep İli Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGÜR ERDEM TEZCAN

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Fatih BOZBAYINDIR

GAZİANTEP
EYLÜL 2017

TEZ ONAY SAYFASI**Öğrencinin Adı ve Soyadı :** Özgür Erdem TEZCAN**Üniversite :** Gaziantep Üniversitesi**Enstitü :** Eğitim Bilimleri Enstitüsü**Anabilim Dalı ve Program :** Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlama ve Ekonomisi**Tezin Başlığı :** Ortaokullarda Finansman ve Finansman Yönetiminin
İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)**Tezin Savunma Tarihi :** 29/09/2017

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Zeynep HAMAMCI
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Fatih BOZBAYINDIR
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı Adı ve SOYADI)

İmzası

Doç. Dr. Nihat ŞİMŞEK

Yrd.Doç.Dr. Fatih BOZBAYINDIR

Yrd. Doç. Dr. Muhammet BAŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Özgür Erdem TEZCAN

Öğrenci Numarası: 201321894

Tezin Savunma Tarihi: 29/09/2017

ÖZET

ORTAOKULLARDA FİNANSMAN VE FİNANSMAN YÖNETİMİNİN İNCELENMESİ (Gaziantep İli Örneği)

TEZCAN, Özgür Erdem

Yüksek Lisans Tezi,

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Fatih BOZBAYINDIR

Eylül-2017, 114 sayfa

Bu araştırmada; ortaokulda görev yapan yöneticilerin görüşleri doğrultusunda ortaokullarda finansman ve finansman yönetiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma; eğitimde finansman yönetiminde yaşanan sorunları tespit etmesi ve sorunlara yönelik çözüm önerisi sunmasından dolayı önemlidir. Bu çalışma; nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Gaziantep İli merkez ilçelerinde görev yapan 30 ortaokul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden “küme” ve “sistematiik” örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel, içerik, frekans ve yüzde analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ortaokullara finansman sağlamada sorunların olduğu ve sorunların çözümünde ortaokulların finansmanın çeşitlilik göstermesi gerektiği tespit edilmiştir. Araştırmada; okul merkezli bütçe yönetiminin okul yönetimine bırakılmasının okul yönetimi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada devletin; velilere çocuklarının eğitimi için verdiği öğrenim ücretini kullanmasının; eğitim kalitesi, akademik başarı, okulları seçme özgürlüğü, yönetici çalışkanlığı ve öğretmeni ve personeli seçme şansı gibi olumlu yönlerinin olduğu tespit edilmiştir. Devletin; velilere çocuklarının eğitimi için verdiği öğrenim ücretini kullanmasının olumsuz yönlerinin ise; akademik başarısı yüksek olan okullara yığılma, velinin bilgisizliği, adam kayırma ve dedikodu ve iş garantisinin kalkması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ekonomi, Eğitimin Finansmanı, Ortaokulların Finansmanı, Eğitim Yönetimi

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF FINANCE AND FINANCE MANAGEMENT AT LOWER SECONDARY SCHOOLS (A Case Study in the Province of Gaziantep)

TEZCAN, Özgür Erdem

Master Thesis,

Department of Educational Administration, Supervision, Planning and Economics

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Fatih BOZBAYINDIR

September-2017, 114 pages

In this study; it is aimed to examine funding and financing management in secondary schools in line with the opinions of managers in secondary school. This study is important as it attempts identify problems experienced in the management of finance in education and to propose solutions for the problems. This research is a qualitative study. Case study was used as the research design. The study group was comprised of 30 lower secondary school administrators working in central districts of Gaziantep province in the 2016-2017 academic year. In order to determine the study group of the study, "cluster" and "systematic" sampling methods were used as probabilistic sampling techniques. Semi-structured interview technique was used in the study in gathering research data. Descriptive, content, frequency and percent analysis was employed to analyze the data. As a result of the research it has been determined that problems in providing funding for secondary schools and funding of secondary schools have been identified as necessary for the solution of problems. Furthermore, it was revealed that allowing school administrations to perform budgetary management can lead to both positive and negative effects. With this study, it is understood that educational quality, academic achievement, freedom to choose schools, managerial success, and the chance to choose better teachers and staff will be improved by the payment given to parents of children for education by the government. Meanwhile, there are also negative aspects of using the tuition fee for the education of the children given by the government; such as the accumulation in schools with high academic success, the ignorance of the parents, favoritism, gossip, and the absence of job guarantee.

Key words: Economy, Education Finance, Finance of Lower Secondary Schools, Education Management

ÖNSÖZ

Akademik çalışmalarda Türkiye’de üzerinde yeterince durulmayan bir alan olarak eğitim finansmanı konusu dikkat çekmektedir. Genellikle finansman çalışan akademisyenlerin hedef kitlesi özel işletmeler olmuştur. Eğitimin ağırlıklı olarak kamu tarafından finanse edilmesi bu konuya yeterince eğilmemelerine gerekçe olabilir. Üniversitelerin eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi programları eğitim finansmanı üzerine akademik çalışmalar yapması beklenir. Bu programlarda uzmanlaşan akademisyenlerin de finansman konusunun güçlü bir ekonomi altyapısı gerektirmesi nedeniyle konuyu göreceli az çalıştıkları görülmektedir.

Bu çalışmada, ortaokullarda finansmanın nasıl sağlanması gerektiği, bu belirlenen finansmanla oluşan bütçeyi okul yönetimlerinin kullanmasının okula ve eğitim yönetimine etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın, üniversitelere ve eğitim sistemindeki yönetici ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma sürecinde sürekli beni destekleyen ve yardımcı olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fatih BOZBAYINDIR’a ve tez izleme sürecinde bana yardımcı olan Doç. Dr. Nihat ŞİMŞEK ve Yrd. Doç. Dr. Muhammet BAŞ’a teşekkür ederim. Ayrıca eğitim bilimleri bölümündeki diğer hocalarıma ve araştırma verilerini toplamada yardımcı olan meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Çalışma sürecinde her türlü fedakârlığı benden esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Eylül 2017

Özgür Erdem TEZCAN

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAYSAYFASI.....	Sayfa
JÜRİ ONAYSAYFASI.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
EKLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	8
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Sayıtlar	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar	9

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim ve Önemi	10
2.1.1. Eğitimin Kalkınmaya ve Ekonomiye Etkileri	11
2.1.2. Eğitimin Ekonomik İstikrara Etkileri	11
2.1.3. Eğitimin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri	11
2.2. Eğitimin Finansmanı ve Önemi	12
2.2.1. Eğitim Finansmanı	13
2.2.2. . Eğitimin Finansmanında Devletin Rolü	14
2.3. Türkiye’de Eğitimin ve Okulların Finansmanı	15

2.3.1. Ülkemizde İlköğretimin Finansmanı.....	15
2.3.2. Bütçeden Eğitime Ayrılan Pay.....	16
2.3.3. Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinin Dağılımı.....	18
2.3.4. MEB Bütçesinden Yatırıma Ayrılan Pay	20
2.3.5. Türkiye ’de Özel İdare ve Vatandaşın Eğitime Katkısı	21
2.3.6. Türkiye’deki Eğitim Finansmanın OECD Ülkelerindeki Yeri.....	22
2.4. Okul Bütçesi Kavramı.....	25
2.4.1. Okul Merkezli Bütçe Yönetimi	25
2.4.2. Okul Merkezli Bütçe Anlayışının Avantajları ve Dezavantajları	26
2.4.3. Okul Bütçelerine Finansman Sağlamadaki Sorunlar	27
2.5. Eğitimde Başlıca Finansman Çeşitleri	29
2.6. Eğitimde Başlıca Finansman Kaynakları	30
2.7. Eğitimin Finansmanında Özelleştirme ve Uygulamaları	30
2.7.1. Özelleştirme Kapsamında Okul Seçme ve Hesap Verebilirlik	31
2.7.2. Eğitimde Talep Kanalından Finansman Kullanımı.....	32
2.8. İlgili Araştırmalar.....	33
2.8.1. Okulların Finansmanına İlişkin Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	33
2.8.2. Okulların Finansmanına İlişkin Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	36

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	38
3.2. Çalışma Grubu	38
3.3. Veri Toplama Aracı	40
3.3.1. Görüşmede katılımcılara sorulan sorular şunlardır.....	41
3.4. Verilerin Analizi	42
3.5. Araştırmanın Güvenirlik ve Geçerliliği	43

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
--	----

4.1.1. Okula Finansman Sağlamadaki Sorunlar.....	47
4.1.2. Okula Finansman Sağlamada Yaşanan Sorunlara Yönelik Çözümler	52
4.2. . İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	57
4.2.1. Okul Bütçesinin Okul Yönetimlerine Bırakıldığında Okul Yönetimine Olumlu Etkileri	58
4.2.2. Okul Bütçesinin Okul Yönetimlerine Bırakıldığında Okul Yönetimine Olumsuz Etkileri	62
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	65
4.3.1. Devletin Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Velilere Verdiğinde Ortaya Çıkabilecek Olumlu Durumlar	66
4.3.2. Devletin Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Velilere Verdiğinde Ortaya Çıkabilecek Olumsuz Durumlar.....	72
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	76
4.4.1. Devletin Velilere Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Verdiği Ücretleri Kullanarak Okul Seçme Özgürlüğünün Tanındığı Bir Sistemde Hesap Verebilirlik Adına Eğitim Sisteminde Ortaya Çıkabilecek Olumlu Durumlar .	77
4.4.2. Devletin Velilere Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Verdiği Ücretleri Kullanarak Okul Seçme Özgürlüğünün Tanındığı Bir Sistemde Hesap Verebilirlik Adına Eğitim Sisteminde Ortaya Çıkabilecek Olumsuz Durumlar	84

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	88
5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	91
5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma	93
5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	96

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç	100
6.2. Öneriler	103

KAYNAKÇA	104
EKLER.....	112
ÖZGEÇMİŞ	114

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Türkiye’de Okulların Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	17
Tablo 2.2. GSYİH ile Merkezi Yönetim Bütçesinin MEB Bütçesine Oranları.....	18
Tablo 2.3. Milli Eğitim Bakanlığı Bütçe Büyüklükleri.....	19
Tablo 2.4. MEB Bütçesinde Eğitim Yatırımına Ayrılan Paylar	20
Tablo 2.5. Türkiye ’de Özel İdare ve Vatandaşın Eğitime Katkısı	21
Tablo 2.6. OECD Ülkelerinde Eğitimde Öğrenci Başına Yapılan Harcamalar	22
Tablo 2.7. OECD Ülkelerinde GSYH’den Eğitime Ayrılan Pay	23
Tablo 2.8. OECD Ülkeleri İçinde Eğitime Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH’ye Oranları	24
Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	39
Tablo 3.2. Katılımcıların Görüşme Süreleri	41
Tablo 4.1. Ortaokula Finansman Sağlamada Yaşanan Sorunlar ve Yaşanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	46
Tablo 4.2. Okul Bütçesinin Okul Yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) Bırakıldığında Okul Yönetimine Etkisi	58
Tablo 4.3. Devletin Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Velilere Verdiğinde Ortaya Çıkabilecek Olumlu ve Olumsuz Durumlar.....	65
Tablo 4.4. Devletin Velilere Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Verdiği Ücretleri Kullanarak Okul Seçme Özgürlüğünün Tanındığı Bir Sistemde Hesap Verebilirlik Adına Eğitim Sisteminde Ortaya Çıkabilecek Olumlu ve Olumsuz Durumlar	77

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
EK1. Görüşme Formu.....	112
EK 2. Özgeçmiş	114

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

GSMH : Gayri Safi Milli Hasıla

GSYH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Eğitim, bireyin ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak bilimsel düşünme yetisini ve mesleki yeterlilikler edinmesini sağlayan bir sistem olup, toplumun ihtiyacı olan nitelikli insan gücünün yetişmesinde önemli ölçüde katkıları olan bir hizmet alanıdır. Eğitimin amacı; olumlu düşünen, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, öğrenmeyi öğrenebilen, öğrendiklerini uygulayabilen, yüksek niteliklere sahip, bilgi çağının insanını yetiştirme bilinci ve sorumluluğunun gelişmesini sağlamaktır (Tuzcu, 2004, s.20). Bir ülkenin beşeri sermayesinin en önemli unsuru olan eğitim; ülkenin kalkınmasına hizmet sunan, birey ve toplumun olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayan bir işleve sahiptir. Ayrıca eğitim ekonomik gelişmelere temel olan, kültürü ve kültürel değerleri geliştirerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan önemli bir süreçtir. Birey ve toplumun sosyo-kültürel, ekonomik gelişimi ve refahını artırmak gibi önemli işlevleri olan eğitim, ülkelerin gelişmişlik düzeyini de belirlemektedir.

Bir ülkenin ileri gelişmişlik düzeyi, nitelikli insan gücünün ürettiği teknoloji ya da ekonomik büyümeye sağladığı katkısıyla ölçülmektedir. Nitelikli insan gücünü yetiştirme görevini ise eğitim üstlenmektedir (Gümüş ve Şişman, 2014). Devlet ve toplumun, toplumsal kalkınmanın amaçlarına ulaşmak için değişme ve gelişmede başrol oynayan insan faktörüne gereken önemi vermesi gerekmektedir. Kalkınmanın esas itibarıyla iyi eğitilmiş nitelikli insan gücüne bağlı olduğunu unutmamak gerekir. Eğitim seviyesinin artması bireylerin bireysel ve sosyal getirilerini etkilemektedir.

Eğitim seviyesi ilerledikçe kişisel getiriler artmasına rağmen, sosyal getiriler azalmaktadır (Karadeniz, vd., 2007). Eğitimin bireysel getirisi, eğitim yatırımı yapan

bireyin elde ettiği maddi manevi faydayı içerir. Sosyal getiri ise eğitim nedeniyle toplumun katlandığı maliyetlerle yine toplumun elde edeceği yararların fakıdır. Toplumun katlandığı maliyet olarak vergi yükündeki artışlar gösterilebilir. Bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça üretimdeki verimlilikleri de artar. Bireyin üretime katkısı arttıkça toplumsal üretimin de artması kaçınılmaz olacaktır. Bu da yeterli eğitim gören işgücünün ekonomik istikrara ve kalkınmaya yüksek katkı sağlayacağı anlamına gelmektedir. Eğitimin bireysel ve sosyal getirisi nedeniyle bireyler eğitim seviyelerini yükseltmeye çalışırlar ve geleceklerine beşeri sermaye yatırımı yaparlar.

Temel ihtiyaçlarını karşılayan bireyler sosyal giderlerini karşılamak ve geleceklerine yatırım yapmak için önemli beşeri sermaye yatırımları yaparlar (Schultz, 1972). Beşeri sermaye yatırımı yapan bireyin üretim verimliliği artmakta ve bu nitelikleri ile piyasadaki istihdam olasılığı artmaktadır. Emek piyasasında işgücü talep edenleri aynı iş kolunda faaliyet gösteren örgütler, nitelikli işgücünü talep ederken birbirleriyle rekabet etmek durumunda kalırlar. Daha nitelikli işgücünü istihdam etmek isteyen işverenler yüksek ücretler ödemeyi göze almak durumundadır. Bu durum eğitilmiş ve beşeri sermaye yatırımı yapmış bireylerin piyasada iş bulma ihtimali ve gelirlerinin yüksek olacağı anlamına gelir. Bu da nitelikli insan gücünün ülke ekonomisine büyük katkısı olduğunu gösterir.

Ekonominin karmaşık yapısı içinde eğitim sisteminden nitelikli insan gücünü yetiştirmesi beklenmektedir (Aydın, 2007). Ülkenin ekonomik yapısına uygun halkın eğitim talebinin karşılanması gerekir. Ayrıca herkese ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim hizmeti sunulmalıdır. Bu da eğitim sistemine sağlanan finansman ve finansmanın kullanım biçimini serbest piyasanın şartlarına uygun yeni finansman yaklaşımlarını gerekli kılmaktadır.

Eğitim sisteminin sürdürülebilirliğine ilişkin temel sorunlarından birisi, mevcut finansman tahsis ve kullanım biçimi oluşturmaktadır (Türkmen, 2009). İlköğretimden yükseköğretime kadar olan düzeyde eğitimin finansmanı önemli bir sorun ve ivedilikle çözülmesi gereken bir durumdur. Finansman problemini temelde talep artışlarıyla açıklamak doğru değildir. Sistemin doğru işlemesi eğitime olan talep artışı ile ülkenin ekonomik sisteminin uyuşması gerekmektedir. Finansman, eğitim sisteminin temel sorunlarından birisi olduğu gibi belirlenen hedeflere ulaşmaya engel olan bir durumdur. Ayrıca, eğitimin finanse edilmesi toplum ile tüm eğitim ve diğer çalışma alanlarının uyumlu bir çabasını gerektirdiği gibi eğitim sisteminin tüm boyutlarını da etkilemektedir. Bu nedenle eğitim hizmetlerinin

iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında devletin büyük payı vardır. Finansmanın oluşturulması, paylaşılması, planlanması, kontrol ve denetiminde devlet başrol oynarken okulların finansal anlamda çeşitlenmesi ve bütçe kullanımı konusunda devletin yetkisini devretmesi sorunların aşılmasında önemli bir adım olacaktır. Bu durum ülkenin benimsediği ekonomik anlayışa ve ekonomik şartlara uygun olacaktır.

Toplumun elinde var olan kaynaklar yetersizdir; fakat toplumun ihtiyaçları ve beklentileri çok fazla ve sınırsızdır. Bu nedenle sınırlı ve yetersiz olan kaynakların en doğru ve en iyi biçimde yönetilmesi, en etkili ihtiyaç giderme yöntemiyle kullanılması gerekmektedir (Dinler, 2015). Bir ülkenin ekonomisi eğitim sistemine etki eder. Ekonomisi güçlü olan bir devletin eğitim kalitesinin yüksek olması beklenen bir durumdur. Eğitimin ekonomik büyümeye etkisi yadsınamaz. Bunda eğitim yatırımları ile teknolojideki yeniliklerin artmasında önemli etkisi vardır. Eğitim yatırımlarının artışı emek gücünü ve paranın kullanımını da verimli hale getirmektedir. Bu durum gelir artışını sağlamakta ve büyümeyi gerçekleştirmektedir. Ekonomik sistemini düzgün işleten bir devletin ekonomik şartlarına göre eğitimi finanse etmesi beklenir.

Ekonomik sistem bir alt yapı olduğuna göre tüm üst yapı unsurları bu temelin üzerine bina edilmek durumundadır. Ekonomisi (alt yapısı) serbest piyasa olan bir ülkenin eğitim sistemi yönetiminin de bu anlayışa uygun olması gerekmektedir. Ülkemizin eğitim sistemi devlet eliyle ve ağır bürokratik bir anlayışla yapılmıştır. Bu da eğitim alanında beklenen atılım ve gelişmelerin gecikmesine neden olacaktır. Ekonomik açıdan bakıldığında eğitim, yüksek maliyetli bir yatırım olarak düşünülebilir. Devlet, aileler, örgütler ve gönüllü kuruluşlar eğitim alanına yatırım yapmakta ve kaynak ayırmaktadır.

Serbest piyasa anlayışının, ülkemizin eğitim hizmetleri bakımından, eğitim sistemimizin bütününe gerekli kaynağı sağlayamamaktadır. Bu durumda temel eğitimin zorunlu olması nedeniyle, eğitimin finansmanını devletin sağlaması gerekmektedir (Tural, 2002). Ülkeler belirledikleri ekonomik politikalar ile devletlerini yönetirler. Tüm sistemlerini bu politikalar üzerine kurarlar. Ülkemiz de küreselleşen dünyayla bütünleşmiş ve ekonomik olarak serbest piyasa ekonomisini seçmiştir ve bu yolda yürümeye çalışmaktadır. Serbest ekonomi anlayışlarına sahip yönetimler kendi yöntemleriyle ülkeyi şekillendireceklerdir. Serbest piyasa anlayışına göre eğitimin finansmanı farklı yöntemlerle çeşitlilik gösterir.

Eğitimin finansmanı farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Eğitim finansmanı incelendiğinde üç farklı yöntemin var olduğu görülecektir. Bunlardan ilki, eğitimin finansının devlet tarafından, vergiler yoluyla karşılandığı kamu finansmanı yöntemidir. İkincisi ise hem devletin, hem yararlanan bireylerin, işletmelerin ve gönüllü kuruluşların finansa katıldığı karma finansman yöntemidir. Sonuncusu ise parasal kaynağın eğitimden yararlananlar tarafından karşılandığı özel finansman yöntemidir (Tural, 2002). Ülkemizde eğitim finansmanını incelediğimizde farklı eğitim düzeylerinde farklı yöntemlerin uygulandığı görülmektedir. İlköğretim anayasal olarak kız ve erkek çocuklara zorunludur ve devlet okullarında parasız olarak verilmektedir. Ortaöğretimde ve yükseköğretimde ise karma eğitim finansmanı yöntemi benimsenmiştir.

Ülkemizde eğitim finansmanı kaynaklarının kullanımına ilişkin olarak; merkezi yönetimin, hizmet ve yatırımlarda, uygunluk ve yerindelik ölçütlerini olumsuz etkilemektedir (Çoker, 1995). Okulların bütçe kullanmada ve yönetsel anlamda yaşadığı karmaşa, küresel dünyayla bütünleşmiş piyasa ekonomisiyle yönetilen ülkemizin ağır bürokratik yapılanmasından kaynaklanmaktadır. Bu da finansmanın merkezden dağıtılması olarak yansımaktadır.

Merkeziyetçi yönetim, yetki ve kaynakların tek merkezde toplanmasını ve hizmetlerin hiyerarşik bir yapı içinde merkez tarafından yürütülmesidir (Nalbant, 1996). Eğitim sistemimizde görülen sorunlardan birisi de bürokrasinin etkisiyle okullarda eğitim kalitesinin düşmesidir. Bürokrasinin ağır koşullarının eğitime yansıyan olumsuzluklarının ülkenin ekonomik anlayışına uygun bir eğitim sistemiyle yenilenmesi gerekmektedir. Bu yeni modelin ülkemiz için uygulanması Türkiye'deki eğitim sistemi üzerinde okul yönetimlerine karar alma, planlama ve uygulama konularında serbestlik getirecektir. Bu durum Türk eğitim sisteminde öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okuldaki konumlarını yeni eğitim modeline göre belirlenmesidir. Okulların yönetsel anlamda yeniden yapılandırılması eğitim sistemine olumlu katkılar yapacaktır. Yeni eğitim modeli olarak talep yoluyla finansman yaklaşımı benimsenebilir.

Eğitim için ayrılan paranın, arz yoluyla, doğrudan okul hesabına aktarılması ve verimsiz kullanımı, talep yolundan finansman yaklaşımını ön plana çıkarmaktadır. Talep yoluyla finansman yaklaşımında, devletin eğitime ayrılan parayı merkezden yönetme, dağıtma ve harcama yetkisini kullanmadan devretmesi şeklindedir. Bu da "Okul Kuponu/ Eğitim Çeki" (Voucher Schools/ Charter Schools) yoluyla öğrenci

velisine, velinin de bu hakkı, okul seçme özgürlüğü temelinden istediği eğitimin sözleşmeyle çocuğunu göndereceği okula aktarması esaslarını içermektedir (Taşar, 2009). Okulların sözleşmeyle, belirlenen süre dahilinde okullar kiralanmaktadır. Devlet merkezden finansmanı dağıtıp yönetmek yerine öğrenci başına öğrenim maliyetini kupon şeklinde veliye vermektedir. Veli okul seçme temelinden sözleşmeyle çocuğunu göndereceği okula kuponunu verir. Okullar giderlerini bu kuponlarla finanse eder.

Devletin öğrenci başına genel bütçeden ayırdığı yıllık tutarı velilere, veliler de çocuğunu göndereceği okula devredebilmelidir (Tural, 2002). Okul merkezli yönetim yaklaşımına dayalı bir finansman sisteminin velilere okul seçme hakkı tanınmalıdır (Ercan, 1998). Serbest piyasa, ülkenin genelinde eğitim hizmetleri açısından, eğitimin tamamına kaynak veremeyebilir. Bu nedenle eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için serbest piyasa ile yönetilen ülkelerde ailelerin belirli ölçülerde finansmana katılımları talep edilir. Toplumun sosyal ve ekonomik olarak farklılıklar göstermesi nedeniyle eğitim ihtiyacını giderme ve kaynak yaratmada da farklılıklar görülmektedir. Finansal kaynaklar ve bütçe olarak çeşitlenmiş bir eğitim sisteminde devlet doğrudan toplumdaki bireylerin bütçesine göre eğitimi finanse etmesi doğru bir olgudur. Okuldan hizmet alan velinin finansmana dahil edilmesiyle hesap verebilirlik ön plana çıkacaktır.

Serbest piyasa modelinde hesap verebilirlik yaklaşımı, okulların merkezi yönetime karşı hesap verebilirliğini ön plana çıkarmaktır. Hesap verebilirlik bürokrasiden farklı olarak, okullardan hizmet alan velilerin topluma karşı daha çok hesap verebilirliğini sağlamaktır (Catteral, 1992). Hesap verebilirliğin işlemesi için üst yapı kurumları olan okullar, daha yüksek performans standartları geliştirmek zorunda kalacaktır. Ülkede nitelikli bir eğitim verilebilmesi için okullar kapasitelerini güçlendirecek, devlet de standartları belirleyip denetleme görevlerini üstlenecektir. Nihai tüketicilerin seçme özgürlüğü olmadan gerçek anlamda hesap verebilirlik söz konusu olamaz. Çünkü muhatabın (nihai tüketici) devre dışı bırakıldığı, tek bir seçeneğin sunulduğu (dayatıldığı) durumda hesap verebilirlikten söz etmek mümkün değildir. Türkiye’de toplumun farklı kesimlerine eğitim olanağı getiren ve bürokrasinin getirdiği zorlukları aşan okul modellerinin getirilmesi ve geliştirilmesi için dünya ülkelerinde uygulanan modellerin incelenmesi, ülke koşulları ve ihtiyaçlarına uygun okulların açılması yararlı olacaktır.

Eğitim sistemimizin, dönüşüm dinamiğinin, eğitim finansmanının okul merkezli yönetim temelinde olmalıdır (Summak ve Roşan, 2006). Bu yöndeki benzer yaklaşımların, merkeziyetçi yönetim sisteminin bir değişime ya da dönüşüme ihtiyaç olduğu fikrini güçlendirmektedir. Ülkenin ekonomik anlayışı ile uyuşan bir eğitim sistemi modelinin, arz-talep dengesine oturtulacak olan okul seçme özgürlüğü ile toplum okulları değerlendirmeye tutup seçmesine imkân verir. Bu da okulun dışarıdan kendisine nasıl bakıldığının farkına varacağı için hesap verebilirlik açısından önemlidir. Okullar kendilerini hesap verebilir olarak hissetmeleri için; birçok okul arasından kendi kurumlarının beğenilerek seçildiğinin, ayırt edildiğinin farkına varacaktır. Talep kanalından eğitimin finanse edilmesi, serbest piyasa koşullarına uygun düşmesine karşın, Türkiye’de eğitim, genel bütçenin imkânlarıyla arz kanalından finanse edilmektedir.

Türkiye’de okul giderlerini karşılamak ve finanse etmek için genel bütçenin imkânları ile yasalarla sınırlandırıldığı görülmektedir (MEB, 2016). Okullar için belirlenen miktarların genel bütçeden verilmesine rağmen bu kaynaklar okulların ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Eğitimin getirilerinden ne kadar yararlanıldığı, eğitimin kalitesi ve niteliği, okulların fiziki ve alt yapısı, okuldaki olanaklar, öğretmen ve derslik eksiklikleri vb. etkenler eğitim sistemimizin sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da çözülmesi gereken önemli araştırma konularını oluşturmaktadır.

Türkiye’de ilköğretimin zorunlu ve devlet tarafından parasız olduğu anayasanın 42. maddesinde belirtilmiştir. Ancak ortaokullardan kaliteli eğitim hizmeti sunmalarını bekleyebilmek için gereken finansmanın sağlanmasında önemli problemler yaşanmaktadır. Ortaokulların gelir kaynakları ve bunları elde etme şartları farklılık göstermektedir. Okulların gelir durumunu etkileyen nedenlerden biri, okul velilerinin sosyo-ekonomik durumlarıdır. Veli-okul ilişkilerinin olumsuz olması gelir durumu iyi bir çevrede bile velinin okula katkısını azaltmaktadır. Bu nedenlerden dolayı okul yöneticileri gelir elde etme konusunda yalnız kalmakta ve yeteneklerine ya da liderlik vasıflarına güvenerek finansman sorununu aşmaya çalışmaktadır.

Ortaokullar kaynaklarını kendi özel çabasıyla karşılamaktadır. Okulların tek başına bütçe sürecini planlama ve gerçekleştirme olanakları yoktur. Devlet; okulların yakıt, elektrik ve su gibi temel gereksinimlerini bürokrasi koşullarında karşılamakta zorlanmaktadır. Okul yönetimlerinin ve okul aile birliklerinin çabası ile özel gelir

kaynakları yaratılmaktadır. Önemli giderleri bulunan bazı ortaokullara devletin katkısının yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bunlar: Boya, badana, tamirat ve temizlik giderleri, eğitimle ilgili kırtasiye gideri, telefon giderleri, bilişim ve teknolojik araçların bakımları ile sosyal etkinlik giderleridir. Ayrıca okulun sigortalanması, yardımcı personel ücretleri olarak da belirtilebilir. Milli Eğitim müdürlüklerinin, bu giderlerini karşılayabilmeleri için okullara kaynak aktarmaları gerekirken, okul yönetimlerinden beklentilerinin olması veya okulun sağladığı kantin ve okul aile birliği gelirlerinden pay almak istedikleri de görülmektedir.

Eğitim harcamaları, genellikle devletin bütçesinden karşılanmaktadır. Ancak, eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde ailelerin de belirli ölçülerde finansmana katılmaları istenebilmektedir. Bu katılımın, temel eğitim boyutunda daha az olduğu yükseköğretim boyutunda ise arttığı görülmektedir. Geleceğe yatırım yapmak isteyen bireyler, eğitime yaptıkları yatırımı artırmaktadırlar. Bu durum, ekonominin gelişimiyle doğru orantılı ilerlemesine rağmen, eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzluğun giderilebilmesi ancak, eğitim alanların gelir-gider durumları dikkate alınarak eğitim finansmanından destek alacağı ya da eğitim finansmanına katkı sağlayacağı bir sistemin getirilmesiyle önlenir.

Eğitimin ekonomik açıdan yönetimi (devlet eliyle veya desteğiyle, ailelerin katkısı, işletmeler ve gönüllü kuruluşlar vb.) ülkemizde eğitimin işleyişi ve kalitesini etkiler. Arz talep dengesine göre belirlenmesi beklenen ve var olan serbest piyasa anlayışına uygun, yönetsel anlamda okulların çeşitlenmesi ile okul seçme özgürlüğünün tanınması beklenmelidir. Bu anlamda serbest piyasa anlayışına göre eğitim finansmanının planlanması ve yönetilmesi zorunlu hale gelir.

Ortaokullar, yeteneklerin belirlenmesi, yönlendirmenin ve ortaöğretime geçişte ülkemizin önemli bir eğitim kademesini oluşturmaktadır. Ayrıca ortaöğretime geçişte sınav uygulanması nedeniyle eğitim-öğretim ve yönetim işlerinin yoğunluğunu artırdığı görülmektedir. Bu nedenlerden dolayı bu çalışmada, “Ortaokullarda finansman nasıl sağlanmalıdır?” ana problemi kapsamında ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

Alt problemler

Ortaokul yöneticilerine göre:

- 1- Ortaokula finansman sağlamada yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

- 2- Okul bütçesinin yönetimi okul yöneticilerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?
- 3- Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?
- 4- Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu-olumsuz durumlar nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı; ortaokullara finansman sağlama yönteminin (devlet desteği, özel sektör, veli desteği, sözleşmeli okul ve diğer kaynaklar gibi) okul yöneticilerinin görüşleri ışığında belirlemektir. Bu sayede okul yönetimlerinin işlev ve işleyişini öneriler yoluyla güçlendirerek geliştirmektir. Ayrıca okulların finanse ediliş yöntemi ve bu yöntemle okul yönetimlerinin bütçe kullanım konusundaki rollerini belirlemektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise, Türk eğitim sisteminde ortaokulların finansmanına yönelik öneriler sunmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, ortaokul yöneticilerinin okul finansmanın nasıl sağlanması gerektiği konusunda görüşlerini ortaya koyması açısından önemlidir. Ortaokulların bütçesinin kullanım yöntemlerini ve okul yöneticilerinin bütçeyi nasıl kullanacaklarını belirlemektir. Böylece okul yöneticilerinin; iş performansı, iş başarımı, bireysel mutluluk, sorunlarını çözme, güçlü bir kurum kültürü oluşturma, onların inançlarını ve yeterliliklerini geliştirmesi konularında katkı sağlamaktır. Ayrıca finansman sorunlarını çözmüş okulların eğitim öğretim ve yönetim işlerinin iyileşmesine etki edeceğinden önemlidir. Eğitimde finansmanın etkili kullanımı sayesinde eğitim yönetimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitim sistemimizin gelişmesinde ortaokullara sağlanacak finansmanın devlete ve topluma ekonomik, sosyal, kültürel açıdan katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma, ortaokullarda yöneticilik yapan ya da yönetici olacılara yol gösterici olacağı gibi eğitim finansmanı konusunda yapılacak çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunların dışında Milli Eğitim Bakanlığı'na

yürütülecek eğitimin finansmanı konusundaki çalışmalara ve Türk eğitim sisteminin finansman modelinin belirlenip uygulanmasında kaynak olarak kullanılabilir.

1.4. Sayıtlar

Bu araştırmada, görüşme yapılan ortaokul yöneticilerinin gerçek görüşlerini içtenlikle cevapladıkları ve belirlenen örneklemin evreni yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Gaziantep ili merkez ilçeleri Şehitkâmil ve Şahinbey'de faaliyet gösteren kamu ortaokullarında görev yapan otuz ortaokul yöneticisinin ortaokul finansmanı ve finansman yönetimi ile ilgili görüşleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ekonomi: Sınırlı olan kaynaklarla sınırsız olan gereksinimleri elde etmede sorunlarla karşılaşan bireyin ve ya toplumun tatmin seviyesini en üst düzeye ulaşmasını sağlama yollarını aramak olduğu belirtilmektedir (Dinler, 2015, s.7).

Eğitimin Finansmanı: Eğitimin finansmanı söz konusu olduğunda eğitim hizmetlerinin üretimi ve sunulması için gerekli olan fiziki ve finansman kaynakları anlaşılır. Eğitim yatırımları, personel maaş ve ücretleri, planlama giderleri, hizmetin üretimi için gerekli donanım ve cari giderlerin karşılanması eğitim finansmanının başlıca konularını oluşturmaktadır (Şişman, 2012).

İlköğretim Kurumları: Türkiye'de resmi ve özel okullardan; ilkokul, ortaokul ile eğitim, öğretim, yönetim ve bütçe ile ilgili iş ve işlemleri Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nce yürütülen imam-hatip ortaokulunu ifade ettiği belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölüm, bu araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmakla beraber konular başlıklar halinde verilmiştir.

2.1. Eğitim ve Önemi

Eğitim; belli bir bilim veya sanat alanında yetişme kendini geliştirme ve eğitme durumudur. Eğitimi genel anlamda ise davranış değişimi, kişinin belirli hedefler doğrultusunda maksatlı olarak kendi yaşantısı yolu ile davranışlarını değiştirmesi ve kişisel yeteneklerin çeşitli yollardan birey ve toplum için dengeli ve uygun bir şekilde geliştirilmesidir (Söyler, 2008: 59).

Eğitim; bilgi düzeyi yüksek bireysel ve evrensel bir kültüre sahip olmayı, sağlıklı bir toplumun yetişmesini amaçlar. Ayrıca bir ülkenin huzuru ve refahı için; o ülkede yaşayan insanların kaliteli bir eğitim almaları ve eğitimle edindikleri bilgi, beceri ve yetenekleriyle ekonominin gelişmesine katkı sağlarlar. Toplumun eğitim düzeyinin artması, sosyo-ekonomik gelişmeye etki ettiği gibi verimliliğin artmasını da sağlar. Türkiye’de Cumhuriyet döneminden günümüze kadar eğitim alanında önemli değişim süreçleri yaşanmaktadır. Türkiye’nin çağdaş bir toplum olma yolundaki çabaları incelenirse değişim ve gelişimin temel unsuru eğitimidir (Çakmak, 2008, s.34).

Eğitim, ilgi ve yetenekleri dikkate alarak bilimselliği ve bilimsel düşünmeyi, mesleki yeterliliklere ve niteliklerine sahip insan gücünü yetiştiren bir sistem olduğu, toplumun ihtiyacı olan nitelikli insan gücünün gelişmesinde katkıları olan bir hizmettir. Bu durumda eğitim, problem çözme yeteneği gelişmiş, pozitif düşünebilen ve algılaması yüksek, öğrenmeyi öğrenen yüksek niteliklere sahip, bilgi çağı insanını yetiştirme sorumluluğunu almakla beraber bireyin gelişmesini de sağlar (Tuzcu, 2004, s.20).

2.1.1.Eğitimin Kalkınmaya ve Ekonomiye Etkileri

Ekonomik kalkınma genellikle toplumun ve bireylerin gelir düzeyinin artması olarak tanımlanır. Ancak kişi başına düşen mal ve hizmetlerin, eğitime ve sağlığa yapılan harcamaların, eğitim durumu ve okuryazarlık, okullaşma oranları, yaşam süreleri vb. nedenlerin de ekonomik kalkınmanın bir göstergesidir. Bu durumun odağında insan ve insana ait unsurlar bulunmaktadır. Üretim sürecinin temelini oluşturan insan ve insana bağlı etmenler eğitimin getirileriyle, etkinlik ve verimlilik kazandığı dolayısıyla ekonominin kalkınmasına önemli katkı sağlamaktadır (Hoşgörür ve Gezin, 2005, s.6).

Eğitimin ekonomik büyümeye etkisi oldukça önemli boyutlardadır. Bu durumu sadece beşeri sermaye yatırımı yapan bireylerin katkılarıyla açıklamak doğru değildir. Bunları eğitim yatırımlarındaki artma ile teknolojiye yeniliklerin artmasını da katmak gerekir. Eğitim yatırımlarının artışı para ve emek gücünün de verimliliğini artırmaktadır. Bu durum gelirlerin artmasına ve büyümenin gerçekleşmesine etki etmektedir.

2.1.2. Eğitimin Ekonomik İstikrara Etkileri

Ekonomide ki istikrar, belirli bir kalkınma hızına ulaşmayı, istihdamın ve ücretlerde sağlanan istikrarla gerçekleştiğidir. Eğitimin ekonomik istikrara katkısı kalkınma hızının belirlenen seviyelere gelmesi ve istihdamın artırılmasıyla gerçekleşmektedir. Eğitimin ekonomik kalkınmaya olumlu etki yaptığı düşünülebilir. Eğitim seviyesi artan işgücünün verimliliğinin artacağı, yüksek verimlilikle çalışan işgücünün ise ekonomik kalkınmaya olumlu etki sağlaması beklenir (Şener, 1987, s. 10).

Bireylerin aldıkları eğitim seviyeleri arttıkça bu bireylerin üretimdeki verimliliğini de artırır. Bireyin üretime katkısı arttıkça toplumsal üretimin de artması kaçınılmaz olacaktır. Bu da yeterli eğitim gören işgücünün ekonomik istikra ve kalkınmaya yüksek katkı sağlayacaktır.

2.1.3. Eğitimin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri

Beşeri sermaye yatırımı yapan bireyin üretim verimliliği artmaktadır ve bu nitelikleriyle bu bireylerin piyasada istihdam olasılığı artar. Emek piyasasında işgücü talep edenleri aynı iş kolunda faaliyet gösteren örgütler, nitelikli işgücünü talep

ederken birbirleriyle rekabet etmek durumundadır. Daha nitelikli işgücünü istihdam etmek için daha yüksek ücretler ödemeyi göze almak gerekmektedir (Becker, 1964).

Eğitimli ve beşeri sermaye yatırımı yapmış bireylerin piyasada iş bulma olasılığı yüksektir. Bu da bu kişilerin gelir durumunun yüksek olacağı anlamına gelmekle beraber eğitimin gelir dağılımına büyük katkı sağladığının bir göstergesidir.

Eğitimin faydalarından birisi de kişilerin gelir düzeylerini arttırmasıdır. Beşeri sermaye yatırımı ile bireylere emek piyasasında katma değeri yüksek iş bulma olanağı doğar (Öztürk, 2005, s.8). Eğitim seviyesi yükselen bireyin verimliliği de artar. Verimlilik artışının ücret artışını sağlayacağı ve geliri düşük olan bireyin gelir basamağının üst basamaklarına çıkmasına neden olur. Böylece gelir dağılımında adaletli bir iyileşme olacaktır (Erdoğan, 2001, s. 326-327).

2.2. Eğitimin Finansmanı ve Önemi

Eğitimin devlet tarafından veya bireysel kaynaklardan finanse edilmesi ve bu paylaşımın hangi oranda olması gerektiği, ülkelerin ekonomik yönden gelişim düzeylerine, tercihlerine ve eğitim talebinin büyüklüğüne göre farklılık gösterir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Eğitimin finansmanı ilköğretimden yükseköğretime kadar olan düzeyde önemli bir tartışma konusu ve eğitim sistemimizin çözülmesi gereken önemli bir konusudur. Finansman problemini talebin artmasıyla ilişkilendirmek doğru olmaz. Bu artışı karşılamak için arzın ne tür yol ve yöntemleri kullandığı ve oluşturduğu modelin, ülkenin ekonomik sistemi ile uyuşup uyuşmadığı ile ilgili bir konudur. Finansman, eğitim sisteminin sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Finansman sorunu eğitimde hedeflere ulaşmayı engelleyen bir durumdur. Bu durum eğitim sisteminin tüm boyutlarına olumsuz yansır. Eğitimi finanse etmek, toplumun ve tüm çalışma alanlarının çabasını gerektirir. Bu nedenle eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında devletin etkisi vardır. Finansmanın oluşturulması, paylaştırılması, planlanması, kontrol ve denetiminde devlet etkilidir. Bu nedenle, okulların finansal anlamda çeşitlenmesi ve bütçe kullanımı konusunda yetkisini devretmesi sorunların aşılmasında önemli bir adımdır.

Geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkeler eğitim sorunlarını çözmekte zorlandıkları gibi bu ülkeler için nüfus artışlarının etkisi ve artan finansal problemlerden kaynaklanır. Bu durumlara çözüm sunacak eğitim ekonomistlerinin

çalışma alanları; eğitim finansmanı, eğitim, eğitim ve kalkınma, eğitimin verimliliği, eğitimin ekonomik sonuçları, eğitimin arz talep özellikleri, eğitimin tüketim ve yatırım özelliği, insan gücü ve istihdam, eğitimde fayda ve maliyet analizi olarak belirtilmektedir (Adem, 1993, s.87).

Eğitim bir bütün olarak düşünülürse toplumun sosyal ve iktisadi olarak çağdaşlaşması ve ilerlemesinde yüksek katkısı vardır. Bu durumda eğitim hizmeti ile pozitif dışsallık yaratıldığı görülmektedir. a) Ekonomik kalkınmaya olumlu etki, b) siyasal karar alma mekanizmasının daha etkin işlemesi, c) suç işleme oranının düşürülmesi, d) vergi mükelleflerinin vergi yükünün düşürülmesi, olduğu söylenmektedir (Şener, 1987, s.6).

Eğitim ve eğitimin finansmanı, dünyadaki ekonomilerle rekabet gücünü belirleyen en önemli yapı ve sistemlerden birisi haline gelmiştir. Eğitim ve finansmanın, yaratıcı insan yetiştiren ve teknolojiyi üretebilen insanı, yeni teknolojilerin hızla üretilip uygulanmasını sağlayan nitelikli insanların yetiştirilmesi konusunda önemli bir hale getirdiğinden söz edilmektedir (Gökbunar ve Mutur, 2000, s.375).

2.2.1. Eğitim Finansmanı

Eğitim finansmanı, eğitim hizmetlerinin üretilmesi, sunumu ve arzı için gerekli kaynakların sağlanmasıdır. Bunlar; maaş ve ücretler, eğitim yatırımları, planlama giderleri gibi başlıca konular arasında yer alır. Eğitim talebine olan artışa bağlı olarak kaynak sağlanması konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bütün vatandaşların hayat boyunca eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için alternatif kaynak arayışlarını da gerekli kılmaktadır. Bu kaynakların bir kısmı, devlet tarafından karşılanır ve bir kısmı da bireyler ya da başka kuruluşlar tarafından sağlanır (Şişman, 2012, s.123).

Eğitim finansmanının, gelişmiş ülkelere bakıldığında aile ve eğitime destek olacak firmalar tarafından teşvik edildiği görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise yeni vergiler konulmaktadır ve özel okulların teşvik edilmesine yöneltilmektedir (Eicher, 1984; Akt: Bircan, 1993). Günümüzde eğitimin finansmanı için yeni kaynak arayışları öne çıkmaktadır. Bunun için sadece devlet değil getirisi bireysel ya da toplumsal olsun tüm kesimler kaynak yaratma ve sağlama çabasında olmalıdır.

Mal ve hizmet tasnifinde devletin yarı kamusal mal olarak belirttiği eğitim faaliyetinin faydaları paylaşılmakla beraber kimi zaman bu hizmetten

faydalananların kendilerine yararı karşılığında bir bedel ödemektedirler. Burada ödenmesi gereken bedelin ise devleti yöneten siyasi otorite tarafından belirlenmekte olduğu ve bu bedelin marjinal maliyetin altında kaldığı belirtilmektedir (Özker ve Esener, 2009, s.15).

Eğitim harcamaları, bireyin uzun vadede kendisi ve toplum için yaptığı beşeri sermaye yatırıdır. Eğitim için oluşturulacak kaynak temelde devlet tarafından karşılanması gerekmektedir; ancak beşeri sermaye yatırımı olması sebebiyle de birey ve kurum, kuruluşlar tarafından da sağlanmaktadır. Eğitimin devlet tarafından finansı ve bireysel kaynakların kullanımı ile finanse edilmesi, ülkenin ekonomik sisteminin yanında, eğitim talebi ve talep edilen eğitim türlerine göre farklılık gösterir. Burada belirleyici temel faktör ülkenin ekonomik sistemi ile arz-talep üzerine kurulmuş finansman modelidir. Böylece eğitimin finansmanına devlet tarafından, bireysel ya da kuruluşlardan ne oranda ve ne derecede katkı sağlayacakları konusu ortaya çıkmaktadır (Karadeniz, vd., 2007).

2.2.2. Eğitimin Finansmanında Devletin Rolü

Eğitime ve eğitim hizmetlerine yapılan yatırım, getirisi ile yeniden sisteme dağılmasını, ekonomik büyümeyi, ekonomik istikrarı ve kalkınmayı sağlar. Bu nedenden dolayı bir yatırım harcaması olarak nitelendirilir. Bu durum eğitim hizmeti ile devletin ekonomik amaçlarını gerçekleştirmesine büyük katkı sağlar. Ayrıca eğitim hizmeti işgücü verimliliğini artırır ve milli gelirin artmasını sağlar. Eğitim ve eğitim hizmetlerine yapılan yatırımlar, etkin bir kaynak kullanımı ile ekonomik istikrarın artmasını sağlayacaktır (Adem, 2008).

Eğitim, bireysel tüketim olarak ele alınabilir. Bireysel faydalarının yanında toplumsal faydaları söz konusudur. Toplum için oldukça önemli olan eğitim kişisel finansmanla yeterli ölçüde kaynak sağlanamaması nedeniyle devletin finansman sağlamasını zorunlu kıldığı bir durumdur. Bu nedenle eğitim ve hizmetleri, ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edilmektedir. Eğitim hizmetlerinin piyasa koşullarına bırakılması durumunda, özel kuruluşlar tarafından yeterli seviyede ve kalitede eğitim hizmeti verilmesi mümkün olmayabilir (Gümüş ve Şişman, 2014, s.76).

Eğitim hizmetlerine yapılan yatırımın bireysel ve sosyal getirileri vardır. Eğitimin bu getirileri ekonomik istikrarı ve kalkınmayı sağlar. Eğitimin getirilerinin yanında toplum, sosyo-ekonomik yapısı ile farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle eğitim ihtiyacını giderme ve eğitime kaynak yaratmada da farklılıklar görülmektedir.

Finanse ediliş olarak çeşitlenmiş bir eğitim sisteminde devlet doğrudan toplumdaki bireylerin bütçesine göre eğitimi finanse etmesi beklenir. Serbest piyasa, ülkenin genelinde eğitim hizmetleri açısından, eğitimin tamamına kaynak tahsisi yapamamaktadır. Bu nedenle eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için velilerin de eğitime katkı sağlaması gerekir. Sosyal adalet anlayışı içerisinde velilerin gelirleri dikkate alınarak çocuklarının eğitimi için kaynak desteği verilmelidir ya da velilerden destek beklenmelidir.

2.3. Türkiye’de Eğitimin ve Okulların Finansmanı

Temel eğitim; eğitim sistemimizde zorunlu ve masrafları devlet tarafından karşılanması gerektiği anayasal bir zorunluluk olmasına rağmen, okullarımızın giderlerini karşılayamadığı gibi okullar arası dengesizliklerin de oluşmasına sebep olmaktadır. Okullar, eğitim öğretim süreci içerisinde kaynak ve finansman sorununu kendi özel çabalarıyla çözmek durumunda kalmaktadır (Tural, 2002).

Eğitim talebini nüfus artışına bağlamak doğru değildir. Öğretmen yetiştirmede ve istihdamındaki, hatta sermaye yatırımlarının sınırlılığından kaynaklanan sıkıntılar, eğitim sisteminin yürütülmesini zorlaştırmıştır. Bu durum, eğitim ve kurumlarını sorunlarıyla birlikte çözümünü bulma konusunda kendi başlarına bırakmaktadır. Ekonominin karmaşık yapısı ve üst yapı sistemi olan sosyal sistemlere, eğitimin karşıladığı nitelikli insan gücünü yetiştirmesi beklenir. Bu ekonomik yapıdaki eğitim ile halkın beklediği eğitim talebinin karşılanması ve herkese ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda eğitim verilebilmesi, sosyal devlet anlayışına uygun yeni finansal ve yapısal yaklaşımların çıkması gerekmektedir.

2.3.1. Ülkemizde İlköğretimin Finansmanı

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, eğitimde yeni finansman modellerini öngördüğü ve geliştirileceği, özel girişimci ya da sektörün eğitim kurumu açmasının özendirileceği ifade edilmiştir (Onuncu Kalkınma Planı, 2013, s. 33).

İlköğretimin gelir, giderleri ve planlaması 222 Sayılı İlköğretim Kanununda şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Her yıl devlet gelirlerinin %3 ünden az olmamak üzere devlet bütçesinden yapılacak yardımların,

2. Özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere, yıllık gelirlerinin en az %20 si oranında konulacak ödeneklerin,
3. Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 10 u oranında konulacak ödeneklerin,
4. Mahkemelerce hükmolunanlar da dahil olmak üzere bu kanuna göre verilecek para cezalarını,
5. Gelirleri sıbyan, mahalle tıfıl okullarıyla medreselere ve diğer ilim müesseselerine tahsis edilmiş bulunan mazbut vakıflar hasılatından her yıl Vakıflar Genel Müdürlüğünce bütçe ile tespit edilecek gelirlerle mütevelliler tarafından idare olunacak vakıflardan ayrılacak hisselerin,
6. İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel kurumlar, dernekler veya hayırsever kimseler tarafından yapılacak her türlü mal, para bağışları ve vasiyetleri, (İşbu bağış ve vasiyetlerle bununla ilgili işlemlerden resim ve harç alınmaz.) Gelir ve Kurumlar Vergisi yükümlülükleri tarafından makbuz mukabilinde yapılacak para bağışları, yıllık bildirim ile bildirilecek gelirlerden ve kurum kazançlarından indirilir.
7. Faizleri,
8. Hurdaya çıkacak okul eşya ve levazımının, işe yaramayacağı anlaşıldığından veya yenisi yapıldığından satılmasına karar verilen okul binaları enkazının veya okul yerinin değiştirilmesi dolayısıyla bu kanuna göre istifade edilmeyecek durumda kalan arsa ve tarlaların satışından elde edilecek paraları,
9. Sözleşmeler gereğince kısmen veya tamamen yerine getirilmeyen okul yapım işleri müteahhitlerinden alınacak gecikme ve benzeri tazminat ve müteahhitlerin irat kayıt olunacak teminat akçelerini,
10. Bütçelerine yukarda yazılı oranlarda ilköğretim ödeneği koymamış olan idareler, belediye ve köyler için bu ödenekler; bütçeleri inceleme ve onamaya yetkili makamlar tarafından doğrudan doğruya konur; bu ödeneklerin mali yılbaşında özel idarelere yatırılması sağlanır. Olarak ifade edilmiştir.

Eğitime devlet bütçesinden ayrılan paylar, çeşitli gelir vergilerinden sağlanmakta ve birincil kaynağı oluşturmaktadır. Eğitimin toplam finansmanının %1-15 oranında olan kısmı ise ikincil kaynaklardır.

2.3.2. Bütçeden Eğitime Ayrılan Pay

Kamu bütçesinden eğitime belirli miktarda kaynak ayrılmaktadır. Eğitime ayrılan payların devlet tarafından sağlanmasının yetersiz olmasına rağmen, Türkiye'deki öğrenci sayılarının fazlalığı ve hızlı artışı nedeniyle oluşan, derslik ve öğretmen ihtiyacı, eğitim-öğretim için gerekli araç-gereç ve materyallerine olan

gereksinimler nedeniyle bütçe paylarının yetersizliği görülmektedir. Türkiye’de okulların öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2.1. Türkiye’de Okulların Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
	Kurum	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okulöncesi	28 891	1 315 854	688 517	627 337	76 384	4 032	72 352
İlkokul	25 523	4 970 160	2 549 508	2 420 652	298 520	116 633	181 887
Ortaokul	17 889	5 519 688	2 811 352	2 708 336	325 992	142 402	183 590
Ortaöğretim Genel+Mesleki	10 596	5 513 731	2 910 634	2 603 094	343 534	174 930	168 604
Üniversite	3 735	6 186 007	-	-	156 168	-	-
Toplam	86 634	23 505 440			1 200 598		

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017

Tablo 2.1 incelendiğinde Türkiye’deki öğrenci sayılarının öğretmen sayılarına oranı şu şekildedir. Okulöncesinde 28.891 okul/kurum ve 688.517’si erkek, 627.337’si kadın olmak üzere toplam 1.315.854 öğrenci bulunmaktadır. İlkokullarda 25.523 okul/kurum ve 2.549.508’i erkek, 2.420.652’si kadın olmak üzere toplam 4.970.160 öğrenci bulunmaktadır. Ortaokullarda 17.889 okul/kurum ve 2.811.352’si erkek, 2.708.336’sı kadın olmak üzere toplam 5.519.688 öğrenci bulunmaktadır. Ortaöğretimde (Genel + Mesleki) 10.596 okul/kurum ve 2.910.634’ü erkek, 2.603.094’ü kadın olmak üzere toplam 5.513.731 öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda 17.319.433 öğrencinin örgün eğitim sistemi içinde olduğu görülmektedir. Bu rakama üniversitelerde öğrenim gören 6.186.007 öğrenciyi de eklendiğimizde eğitim sistemi içinde 23.505.440 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilere de 156.168’i öğretim elemanı olmak üzere 1.200.598 öğretmen ve öğretim elemanının eğitim hizmetleri verdiği göz önüne alınırsa eğitim sektörünün ne kadar büyük ve önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitime harcanmış olan kaynakların yeterliliğinin eğitimin niteliği ve kalitesine önemli derecede katkısı vardır (MEB, 2017).

Türkiye, eğitime yaptığı harcamalardan GSYH’ye oranı 2011-2017 yıllarında artan öğrenci sayılarına karşın MEB bütçesinin, ihtiyacı karşılayacak derecede artmadığı görülmektedir. Bu durumda Tablo 2.1’de verilen son yedi yıl (2011-2017)

içerisinde bütçeden eğitime ayrılan pay ve bu payların milli gelire oranları gösterilmiştir. Yıllar içerisinde eğitime sağlanan finansmanı devlet katkısının azlığı nedeniyle; öğrenci velileri, okul yönetimlerinin omuzlarına ve farklı kaynak bulma çabalarına bırakmıştır. Okul yönetimleri kaynakların yetersiz olmasına rağmen okullarını ayakta tutmaya çalışmaktadır. Eğitime harcanan kaynakların yeterli olması eğitimin niteliği ve kalitesine önemli derecede katkısı sağlar. Bu durum ekonomik gelişmişliğe ve ülke kalkınmasına önemli derecede katkı sağlar. Gayri safi yurt içi hasıla ile merkezi yönetim bütçesinin Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine oranları Tablo 2.2’de düzenlenip yorumlanmıştır.

Tablo 2.2. GSYİH ile Merkezi Yönetim Bütçesinin MEB Bütçesine Oranları

Yıllar	MEB Bütçesinin Konsolide Bütçedeki Oranı (%)	MEB Bütçesinin GSYH’ye Olan Oranı (%)
2011	10.91	2.63
2012	11.16	2.76
2013	11.76	3.03
2014	12,81	3,19
2015	13,11	3,16
2016	13,38	3,55
2017	13,18	3,54

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017

Tablo 2.2 incelendiğinde bütçeden eğitime ayrılan payın 2011-2017 yıllarına göre oranının rakamsal değer olarak arttığı görülmektedir. Buna rağmen eğitimin milli gelir içindeki payının önemli derecede değişiklik göstermemiş olması düşündürücüdür. Merkezi bütçe içerisinde harcamaların oranının sınırlı olması, sosyal harcamalar içinde ise önemli bir paya sahip eğitim harcamalarının, farklı kaynak arayışlarına neden olduğu görülmektedir.

2.3.3. Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinin Dağılımı

Türkiye’de eğitim harcamaları ve giderleri ile ilgili MEB’in bütçesinin kurum içindeki dağılımını izlemek, eğitim sisteminde hangi politika ve uygulamalara

öncelik verildiğini görmemizi sağlaması açısından önemlidir. Merkezi Yönetim Bütçesinden MEB bütçesine aktarılarak oluşan MEB bütçesinin harcama ve giderlerinin 2016-2017 yılı bütçesine göre dağılımı Tablo 2.3'te sunulup yorumlanmıştır.

Tablo 2.3. Milli Eğitim Bakanlığı Bütçe Büyüklükleri

Ödenek Türü	2016 Yılı Bütçesi (TL)	Dağılım (%)	2017 Yılı Bütçesi (TL)	Dağılım (%)	2017 -2016 Yılına göre Artış oranı
Millî Eğitim Bakanlığı	76 354 306 000	%13,3	85 048 584 000	%13,1	11,39
Personel Giderleri	52 735 625 000	%9,2	58 552 662 000	% 9	11,03
SGK Devlet Prim Giderleri	8 109 878 000	%1,4	8 926 306 000	%1,3	10,07
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	7 036 578 000	%1,2	8 106 505 000	%1,2	15,21
Cari Transferler	2 049 064 000	%0,3	2 202 960 000	%0,3	7,51
Sermaye Giderleri	6 284 628 000	%1,1	7 237 121 000	%1,1	15,16
Sermaye Transferleri	138 533 000	%0,2	23 030 000	%0,03	-83,38
Merkezi Yönetim Bütçesi	570 507 000 000		645 124 000 000		13,07
MEB / Merkezi Yönetim Bütçesi (%)	%13,38		%13,18		-
MEB / GSYH (%)	%3,55		%3,54		-

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017

Tablo 2.3 incelendiğinde son 7 yıla (2011-2017) bakıldığında, öğrenci sayılarının artmasına karşın MEB'e ayrılan bütçenin, gerçekte ihtiyacı karşılayacak kadar artmadığı görülmektedir. Bütçeden eğitime ayrılan payların bu durumu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca bütçeden eğitime ayrılan payların; % 68,8'i (52.735.625.000 ₺) personel giderlerine, %10,4'ü (8.109.878.000 ₺) SGK devlet prim giderlerine, %9,5'i (7.036.578.000 ₺) mal ve hizmet alım giderlerine ayrıldığı görülmektedir.

Eğitimin milli gelir içindeki payı fazla değişiklik göstermemesine rağmen, son yıllarda bütçeden eğitime ayrılan payın rakamsal olarak arttığı görülmektedir. Türkiye'de Gayri Safi Milli Hasıla'dan (GSMH) eğitime ayrılan payın düşük olması

eğitimin finansmanında öğrenci velilerinin katkısı ve alternatif finansman arayışlarını ön plana çıkarmaktadır.

2.3.4. MEB Bütçesinden Yatırıma Ayrılan Pay

Eğitime yapılacak yatırımın ülke geleceği açısından önemi büyüktür. Oysaki MEB bütçesinden ve Genel Bütçeden mal ve hizmet alımlarına, yatırımlara ayrılan paydaki yetersizlikler nedeniyle kaynak ve finansman açısından okullar zor durumda kalmaktadır. Okullar bu eksikliklerini okul dışı kaynaklardan sağlamak durumunda kalacaktır. Bu durum devletten eğitim talebinde bulunan bireylerin eğitim maliyetlerini karşılamak için önemli bir maddi külfetin altına girmelerine neden olacaktır. Eğitim harcamaları, kaynaklarına göre sıralanırsa, eğitimde maliyetin yükünü her yıl bir önceki yıla göre veliye yüklendiğini göstermektedir. MEB bütçesi ile yatırım bütçesi ve eğitim yatırıma ayrılan payları Tablo 2.4’te verilmiştir.

Tablo 2.4. MEB Bütçesinde Eğitim Yatırıma Ayrılan Paylar

Yıllar	MEB Bütçesi (₺)	MEB Yatırım Bütçesi (₺)	MEB Bütçesi Yatırım Payı (%)
2011	34.112.163.000	1.995.625.000	5.85
2012	39.169.379.190	2.600.000.000	6.64
2013	47.496.378.650	3.955.000.000	8.33
2014	55.704.817.610	5.192.300.000	9.32
2015	62.000.248.000	5.494.000.000	8.86
2016	76.354.306.000	6.284.628.000	8.23
2017	85.048.584.000	7.237.121.000	8.50

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017

Tablo 2.4 incelendiğinde 85 milyar 48 milyon 584 bin ₺’lik 2017 MEB bütçesinden yatırıma ayrılan pay % 8.50 (7.237.121.000 ₺) olarak belirlenmiştir. Genel bütçeden ve MEB bütçesinden yatırımlara ayrılan paylardaki azalma nedeniyle vatandaşlar, eğitim maliyetini üstlenmede daha çok sorumluluk almaktadır. Eğitim

harcamalarının kaynaklarına göre dağılımına bakıldığında, eğitimde maliyetlerin her geçen yıl daha çok veliye yük olarak bırakıldığını göstermektedir.

Ekonomi, eğitimin niteliğini etkileyen önemli bir etkidir. Eğitimin finansmanındaki karmaşa nedeniyle oluşan dengesizlikleri düzeltmek için farklı kaynak arayışlarına neden olmakta ya da vatandaşların karşılaması beklenmektedir. Bu durum ülke içinde bölgeler ve yerleşim yerlerine göre gelir farklılıklarına, bu da eğitime katkı sağlama konusunda da farklılıklar yaratmaktadır.

2.3.5. Türkiye 'de Özel İdare ve Vatandaşın Eğitime Katkısı

Eğitim harcamalarının merkezi bütçe içinde sınırlı bir paya sahip olmasına rağmen, eğitim harcamaları sosyal harcamalar içinde önemli bir paya sahiptir. Bu durum farklı kaynak arayışlarına neden olmaktadır. Türkiye 'de özel idare ve vatandaşın eğitime yaptığı katkılar Tablo 2.5'te sunulmuştur.

Tablo 2.5. Türkiye 'de Özel İdare ve Vatandaşın Eğitime Katkısı

Yıllar	Vatandaşın Katkısı (₺)	Özel İdare Katkısı (₺)
2011	142.961.205	602.975.259
2012	134.981.052	633.835.580
2013	132.708.459	776.077.077
2014	123.824.878	328.552.049
2015	80.368.005	315.155.082
2016	92.802.165	288.974.898

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017

Tablo 2.5 incelendiğinde vatandaşların ve özel idarenin eğitime katkısı 2011-2016 yılları arasında farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Özel İdare katkısı 2011 yılında 602.975.259 ₺ iken 2013 yılında 776.077.077 ₺ ile son yılların en üst seviyesine çıkmıştır. 2017 yılında Özel İdare katkısı 288.974.898 ₺ ile son 7 yılın en düşük seviyesinde kalmıştır. Vatandaşın eğitime katkısı 2011 yılında 142.961.205 ₺ ile son 7 yılın en yüksek seviyesinde olmasına rağmen 2015 yılında 80.368.005 ₺ ile en düşük seviyesini oluşturmuştur. Bazı yıllar vatandaşın ve Özel İdare'nin eğitime

katkısı artış göstermesine rağmen genelde her geçen yıl eğitime katkılarında azalma olduğu görülmektedir.

2.3.6. Türkiye'deki Eğitim Finansmanının OECD Ülkelerindeki Yeri

Eğitimin niteliğinin boyutunu gösteren önemli ölçütlerden biri de eğitime ayrılan bütçe ve öğrenci başına yapılan harcamalardır. Eğitimin tüm seviyelerinde, öğrenci başına yapılan harcamalara ait OECD ülkelerinin sıralaması aşağıda Tablo 2.6'da verilmiştir.

Tablo 2.6. OECD Ülkelerinde Eğitimde Öğrenci Başına Yapılan Harcamalar

Sıra	Ülkeler	Harcama (2013- USD)	Sıra	Ülkeler	Harcama (2013- USD)	Sıra	Ülkeler	Harcama (2013- USD)
1	Lüksemburg	19.479	13	Fransa	9.670	25	Polonya	6.644
2	İsviçre	17.678	14	Finlandiya	9.578	26	Çek Cum.	6.577
3	Norveç	14.299	15	Japonya	9.537	27	Letonya	5.994
4	Avusturya	13.345	16	Avusturalya	9.445	28	Slovakya	5.852
5	ABD	11.843	17	İrlanda	9.323	29	Rusya	5.100
6	Belçika	11.584	18	Y. Zelanda	8.986	30	Litvanya	5.069
7	İngiltere	11.545	19	Slovenya	8.909	31	Macaristan	4.589
8	Danimarka	11.126	20	İtalya	8.783	32	Şili	4.202
9	İsveç	10.914	21	Portekiz	8.741	33	Türkiye	3.327
10	Hollanda	10.552	22	G. Kore	8.319	34	Meksika	2.877
11	Almanya	10.266	23	İspanya	7.763	35	Kolombiya	2.459
12	İzlanda	9.773	24	Estonya	6.785	36	Endonezya	1.099

OECD Ortalaması: 10.493 \$

Kaynak: Bir Bakışta Eğitim Raporu OECD 2016

Tablo 2.6 incelendiğinde 36 ülke içerisinde, öğrenci başına 19.479 \$ harcama yapan Lüksemburg 1. sırada yer almaktadır. 3.327 \$ harcama yapan Türkiye 33. sırada bulunmaktadır. OECD ülkeleri arasında öğrenci başına harcanan ortalama miktar 10.493 \$ seviyesindedir.

Eğitime ayrılan harcamaların kişi başına gayrisafi yurtiçi hasılaya oranları da önemli bir göstergedir. İlk ve orta öğretimin çoğunlukla zorunlu olması, bu alanda öğrenci başına harcanan miktarın aynı zamanda okul çağındaki bireylere harcanan

miktar olduğunu da gösteriyor. Söz konusu gösterge, kişi başına düşen yurtiçi hasılanın ne kadarının eğitime harcandığı şeklinde de yorumlanabilir. Bu açıdan bakıldığında, OECD ülkeleri arasında ilkokuldan yükseköğretime dek öğrenci başına ortalama harcanan miktarın kişi başına gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı %29'dur. Bu oran ilkokul seviyesi için %22, ortaöğretim için ise %25'tir. AB'ye üye olan ülkeler arasında ortalamalar ise ilköğretim için %23, ortaöğretim için ise %26'dır (OECD, 2013b, s. 45-57, OECD, 2013a, s. 160-216). OECD ülkeleri içinde GSYH'den eğitime ayrılan paylar Tablo 2.7'de gösterilmektedir.

Tablo 2.7. OECD Ülkelerinde GSYH'den Eğitime Ayrılan Pay

S.	Ülkeler	İlköğretim	S.	Ülkeler	İlköğretim	S.	Ülkeler	İlköğretim
1	Lüksemburg	% 19	14	Finlandiya	% 21	27	Letonya	% 27
2	İsviçre	% 27	15	Japonya	% 24	28	Slovakya	% 22
3	Norveç	% 25	16	Avusturalya	% 18	29	Brezilya	% 24
4	Avusturya	% 23	17	İrlanda	% 17	30	Litvanya	% 19
5	ABD	% 21	18	Y. Zelanda	% 20	31	Macaristan	% 23
6	Belçika	% 23	19	Slovenya	% 31	32	Şili	% 18
7	İngiltere	% 27	20	İtalya	% 23	33	Türkiye	% 15
8	Danimarka	% 25	21	Portekiz	% 26	34	Meksika	% 16
9	İsveç	% 24	22	Güney Kore	% 24	35	Kolombiya	% 16
10	Hollanda	% 17	23	İspanya	% 21	36	Endonezya	% 12
11	Almanya	% 18	24	Estonya	% 26	37	Arjantin	% 16
12	İzlanda	% 25	25	Polonya	% 28	38	G. Afrika	% 18
13	Fransa	% 18	26	Çek Cum.	% 16	39	Kanada	% 22

AB'ye üye olan ülkeler arasında ortalama; ilköğretim: %23, ortaöğretim: %26

Kaynak: Bir Bakışta Eğitim Raporu OECD 2016

Tablo 2.7 incelendiğinde Türkiye'nin ilköğretim düzeyinde GSYH'den öğrenci başına harcanmak üzere ayırdığı miktar, OECD ülkeleri arasında %15'lik payla düşük seviyede kaldığı görülmektedir.

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede kamu ve özel sektörün yaptıkları harcamanın GSYH'ye oranları OECD ortalamasının altındadır. OECD ülkeleri içinde eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarının GSYH'ye oranı Tablo 2.8'de verilmiştir.

Tablo 2.8. OECD Ülkeleri İçinde Eğitime Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranları

Ülkeler	Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamaları GSYH'ye Oranı %	Eğitim Kurumlarına Yapılan Özel Sektör Harcamaları GSYH'ye Oranı %	Ülkeler	Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamaları GSYH'ye Oranı %	Eğitim Kurumlarına Yapılan Özel Sektör Harcamaları GSYH'ye Oranı %
Kosta Rika	4,8	0,8	ABD	3,3	0,3
Norveç	4,7	0,0	Avustralya	3,2	0,7
Danimarka	4,5	0,1	Güney Kore	3,1	0,5
İzlanda	4,4	0,2	Polonya	3,1	0,3
Belçika	4,3	0,1	Avusturya	3,1	0,1
Portekiz	4,2	0,5	Estonya	3,1	0,1
İngiltere	4,1	0,8	Letonya	3,1	0,1
Y. Zelanda	3,9	0,8	İtalya	2,9	0,1
Finlandiya	3,9	0,0	Türkiye	2,9	0,4
Arjantin	3,8	0,6	Lüksemburg	2,8	0,1
İsrail	3,8	0,4	İspanya	2,7	0,4
İrlanda	3,8	0,2	Almanya	2,7	0,4
İsveç	3,7	0,0	Japonya	2,7	0,2
Fransa	3,5	0,3	Litvanya	2,6	0,1
Hollanda	3,4	0,4	Slovakya	2,5	0,2
Meksika	3,3	0,6	Şili	2,5	0,7
Kolombiya	3,3	1,0	Çek C.	2,5	0,3
Slovenya	3,3	0,3	Macaristan	2,3	0,2
Kanada	3,3	0,3	Rusya	2,1	0,3
OECD ülkelerinde eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarının GSYH'ye oranı ortalaması: %2,9					

Kaynak: Bir Bakışta Eğitim Raporu OECD 2016

Tablo 2.8 incelendiğinde OECD ülkeleri içinde eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarının GSYH'ye oranlarına bakıldığında % 2,9 ile Türkiye'nin ortalamayı tutturduğu görülmektedir. Eğitim kurumlarına özel sektörün Türkiye'de yaptığı harcamanın GSYH'ye oranı % 0,4 olması OECD ülkeleri içinde orta seviyede kalmıştır.

2.4. Okul Bütçesi Kavramı

Bütçe, örgütün hedeflerini ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için bir plan doğrultusunda yapmayı amaçlar. Okulun amaçları ve öncelikleri bütçeyi yönlendirir (Blandford, 1997, s. 115). Okulun bütçe yapması, okulun amaçlarına ulaşmasında kaynakların etkin ve verimli kullanmasını sağlar. Ayrıca okulun, harcamalar ve okul bütçesi ile ilgili belirli bir bilgi ve bilince sahip olması gerekir.

Okul bütçesi, gelir ve giderlerin yazıldığı, bir yıl içinde yapılacakların tahminin yapıldığı, maddi kaynakların sağlanmasına, harcanmasına izin veren ve bir tasarı olduğu düşünülen belgedir (Taymaz, 1997, s. 245). Bütçenin ilkeleri ve kuralları bir yönerge ile belirtilmesi ve tabandan tavana doğru hazırlanması gerekir. Bu yüzden eğitim bütçesinin yapılmasına, okuldan başlanmalıdır (Başaran, 1994, s. 144). Bütçenin oluşturulmasında okul temele alınmalıdır. Her okulun ihtiyaç, gelir ve giderleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle okuldan başlayan ve yukarıya doğru izleyen bir bütçeleme oluşturması gerekir. Bu durum eğitimin iyileştirilmesine ve yönetime büyük katkı sağlar.

2.4.1. Okul Merkezli Bütçe Yönetimi

Okul merkezli bütçe demek, okullara bütçe yapma yetkisinin aktarılması anlamına gelir. Bütçe yapma yetkisinin dağılımı okulda büyük ölçüde okul müdürünün yönetim biçimi ve anlayışına bağlıdır. Okul merkezli bütçe yapma genellikle aşağıdaki şekillerde gerçekleşmektedir (Oswald, 1997, s.195):

- Bütçe süreci bütünüyle okul müdürünün yetki ve sorumluluğundadır.
- Bütçe ile ilgili kararlar okul müdürü, yöneticiler ya da bölüm başkanlarından oluşan küçük bir grup tarafından alınır.
- Bütçe ile ilgili kararları özel bir bütçe kurulu/komitesi alır.
- Bütçeyi okul kurulu / okul yönetim kurulu, kontrol eder.

Eğitime ne kadar parasal kaynak ayrılacağı, ayrılan kaynakların hangi eğitim programlarına ve eğitsel hizmetlere dağıtımının yapılacağı, planlanması ve

konularının belirlenmesine ilişkin alınan karar süreci bütçelemeyi oluşturmaktadır (Tural, 2002). Bugünün eğitim yöneticisinin, aynı zamanda bir verim uzmanı olması zorunluluğu, işletmecilik görev ve sorumluluğundan bir tür bütçe yönetiminden kaynaklanmaktadır (Bursalıoğlu, 2003). Okul bütçesinin okulda planlanması ve yürütülmesi sürecinde okul yöneticisinin aynı zamanda iyi bir işletmeci, verim uzmanı olması beklenir.

Para, doğrudan eğitim sisteminin bir girdisi olmamasına rağmen eğitim sistemine dahil olan tüm girdilerin parayla alınması nedeniyle sistemin dolaylı girdisidir. Ayrıca eğitime verilen önemin göstergelerini; eğitim harcamalarının ulusal gelire oranının artması, eğitim bütçesinin artması ve öğrenci başına düşen maliyetin artması şeklinde özetlemesiyle bütçenin işlevleri şu şekilde ifade edilmelidir (Başaran ve Çinkır, 2012):

1. Kaynakları okulun örgütsel amaçlarına yöneltmek,
2. Eğitim programlarını gerçekleştirmek,
3. Savurganlığı önlemek,
4. Okulun sorunlarını tanımak,
5. Denetimi kolaylaştırmak,
6. Eğitimin maliyetini hesaplamaktır.

2.4.2. Okul Merkezli Bütçe Anlayışının Avantajları ve Dezavantajları

Okul yöneticileri, okulların finansmanın yönetiminde büyük sorumluluğa sahiptir. Bununla beraber yöneticilerin çoğunluğu bu sorumluluğu alt bütçe (alım-satım, muayene-teslim kurulları) kurullarına ya da müdür yardımcılara devretmektedirler. Bütçenin planlanmasından, öğretmenlerin katılımı ile kendi program alanları ya da o yılki öğrenci grubuyla ilgili kararlarla sınırlı kalmalıdır. Okul yöneticileri, bütçe yapma süreci hakkında bilgi sahibi olmalı ve etkili bir şekilde bu durumları yürütmelidir. Okul üyeleri ve paydaşları, okulların malî yönetimi hakkında bilgi edinmelidir. Bu durum, bir bütün olarak okulun işleyişinde, sınıflarında ve her türlü yönetim uygulamalarında rol alan bütçe çalışanlarına ve öğretmenlere geniş bir bakış açısı kazandırır. Okulun vizyon ve misyonları öğretmen ve bütçe kurulları tarafından benimsenip kavrandığında, okulun malî kaynaklarının artırılması, geliştirilmesi ve bunların etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır (Blandford, 1997, s.115).

Okulda bütçe yapma süreci ile ilgili bütçe kararlarına katılan öğretmenlerin kendilerini önemsedikleri, okulun parasal olarak neye sahip olduğu hakkında bilgi

sahibi oldukları için sorumluluk hissederler. Bu durum, aynı zamanda öğretmenlere bir okul üyesi olma duygusu verir, okulun amaçlarını ve eğitim-öğretimin amaçlarını velilere etkili şekilde iletebilme isteği ve yeterliği kazandırır. Bütçenin önceliklerinin belirlenmesine yönelik yöneticiler ve öğretmenler arasında yapılan tartışma ve paylaşımlar, öğretmenlere okulun gereksinimleri ve harcamaları konusunda bilgi sahibi olma imkânı sağlar (Oswald, 1997, s. 197).

Okulda bütçe yapmanın ve uygulamanın okula ve eğitimin paydaşlarına olumlu ya da olumsuz durumlar getirebilir. Okul merkezli bütçenin avantajları ve dezavantajları şu şekilde olduğu belirtilmektedir (Kuehn, 1996, s.9; Oswald, 1997, s.196):

1. Güçlü ve köklü yerinde bir yönetimin, her zaman okul yönetiminde personelin katılımına fırsat tanır. Fakat bütçe yapma sürecinde öğretmenlerin yeterli bilgisi ve katılımı olmadığı durumlarda okul merkezli bütçe, yönetici ya da müdür merkezli bütçeye dönüşebilmektedir.
2. Katılımın etkisi, öğretmenleri daha fazla çalışmaya yönlendirir ve okula bağlılığı artırır. Bütçe yapma sürecine katılanlar arasında okula sahiplik duygusu artacağından, alınan kararlar daha iyi desteklenir. Aynı zamanda, öğretmenlerin iş yükü azalarak, daha etkili olmaları sağlanır.
3. Bütçe ile ilgili karar verme sürecinde, okul üyelerinin tamamının katılımı sağlanırsa etkililik ve verim artar. Bazen, okul kurullarının mevcut yapısı içerisinde etkisiz kararlar alınabilmektedir. Kararları etkileyecek liderlere ve gruplara katılım şansı tanınmalıdır.
4. Okul merkezli bütçe süreciyle ilgili karar alma, sorumluluğu beraberinde getirdiği söylenebilir. Okullar, belirli alan ve konularda harcamaları çok fazla kontrol ederek diğer alanlara daha fazla kaynak aktarma olanağına sahip olabilmektedirler. Okul bütçesinde harcanmayan para okulun hesabında kalmakta, tasarruf sağlanmaktadır.

2.4.3. Okul Bütçelerine Finansman Sağlamadaki Sorunlar

Ortaokullara gelir getirici kaynaklar yaratılabileceği ve bu kaynakları da amaçları doğrultusunda harcayabileceği bir bütçe oluşturulamamaktadır. Okulun bir bütçe süreci kapsamında gelir kaynaklarını ve giderlerini önceliklerine göre belirleyememesinde okula bir işletme gözüyle bakılmaması gerekmektedir. Okulların başta personel olmak üzere fiziksel ve alt yapı unsurları gibi giderlerinin eğitimin üst örgütleri tarafından karşılanması gerekmektedir. Okulun bütçe yapma yetkisiyle kendi kendine yetebilecek olmasını sağlayan bu durumun kuralcı ve donuk olması durumunda sorunlara neden olacaktır. Okul bütçeleri, il ve ilçe millî eğitim

müdürlüğünün yetkisinde olması en küçük harcamaların dahi buradan yapılabilmesi okullar için sorun oluşturmaktadır. Her türlü satın alma ve finansmanı kullanma uzun ihale kurallarına tabi olduğu görülmektedir. Okulların gelir kaynaklarının bir bütçe yönetimi kapsamında değerlendirilememesi ve bu hakkın tanınmaması, kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasının önüne geçmektedir. Bu da merkeze bağımlılığı artırmakta, her türlü yenilik ve değişimin okul dışındaki güçler veya kişiler tarafından getirilmesine zemin hazırlamaktadır (Aytaç, 2000, ss.9-10).

Eğitime ayrılan kaynakların az ve yetersizliği, okulları çeşitli arayışlara yönlendirmektedir. İlköğretim okulları da bu arayış içerisinde, yasal olarak “ilköğretim, devlet okullarında parasızdır” maddesine aykırı davranışlarda bulunduğu görülmektedir. Anayasanın 42. maddesine karşın, devlet okullarında paralı eğitim uygulamalarının 1980’li yıllarda başladığı ve günümüze kadar artarak devam etmektedir. Öğrencilerden istenen paralar hesaplandığında MEB bütçesinin neredeyse üç katına ulaşmaktadır (Keskin ve Demirci, 2003, s.15).

Veliler ve öğretmenler, gelir kaynaklarının kullanımı ve denetiminde yetkili ve bilgili olmayabilir. Bu duruma bir de okulların gelir kaynaklarının yetersizliği ve okullar arasındaki dengesizlikler de eklenince, eğitimin kalitesinin artırılması güçleşmektedir. Devlet bütçesinin ve il özel idare katkılarının yetersizliği, okul yönetimleri ve okul aile birliklerinin yeni kaynak arayışlarına yönelmektedir. Bu durumun sonucunda, özellikle şehirdeki okulların değişik yollar geliştirerek, okullara göre değişmekle beraber çeşitli gelir kaynakları bulunmaktadır. Velilerden para toplama yöntemleriyle okul, velileri okula çekme ve alıştırma yerine neredeyse okuldan uzaklaştırıcı duruma dönüştüğü görülmektedir. Sağlanan gelir kaynaklarının akılda soru işaretleri bıraktığı ve kayıtlı olup olmadığı konusunda kuşkular uyandırmaktadır (Kavak, vd., 1997, ss.103-104).

Eğitime toplumun talebi arttıkça bu hizmeti gidermede kullanılan kamu kaynaklarının yetersiz kaldığı ve eğitim finansmanında yaşanan sorunlardan dolayı artarak devam etmektedir. Karşılaşılan sorunlar belirtilirse; öğretim kadrosunun verimsizliği, eğitim maliyetlerinde artış, eğitime yönelik talep artışı, bursların artması, dış borçların artışı, kamu gelirlerinin arttırılamaması, kaynak kullanımı ile ilgili yetersizlikler, eğitim dışı alanlara yönelik harcamalarının artışı, öğrenci başarısızlıkları, işsizliğin yüksek olması gibi konulardır (Koç, 2007, s.40).

2.5. Eğitimde Başlıca Finansman Çeşitleri

Eğitimde sermaye kadar parasal kaynakların da önemi vardır. Ülke kalkınmasında ekonomi, sağlık, tarım, güvenlik, turizm, eğitim gibi alanlarda istenilen hedeflere ulaşmak için kaynak gerekir. Bu alanlardan birine daha fazla kaynak ayrılması, diğerlerinden o oranda vazgeçilmesi demektir. Eğitim sistemine madde kaynakları ayrılmasının gerekçesi ise, eğitimin ekonomik kalkınmanın bir tür itici gücü çoğaltıcı olmasıdır. Eğitimde finansman modelleri üç başlık altında ele alınmaktadır (Karakütük, 2011, s. 172):

1. **Doğrudan Finansman:** Eğitim bir kamusal mal sayılmakta ve eğitim harcamalarının tümü devletçe sağlanan vergilerle karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, eğitim örgütlenmesini devlet üstlenir.
2. **Kısmi Finansman:** Eğitim yarı kamusal mal olarak görülmekte ve eğitim için gerekli kaynakların bir kısmı devletçe, bir kısmı da harç ve resimlerle öğrencilerden alınmaktadır.
3. **Dolaylı Finansman:** Eğitim özel mal olarak görülmektedir. Eğitimi devlet ya da özel kesim üstlenebilir. Eğitimden yararlananlar, eğitimin bedelini öderler. Devlet de Öğrencilere kredi ya da hibe yoluyla satın alma gücü transfer eder.

Eğitim finansmanı genel olarak üç farklı türde değerlendirilmektedir. Birincisi doğrudan finansman yöntemi olmakla beraber bu duruma devletin müdahalesi bulunabilmektedir. Bu malların finansmanını tam kamusal mallarda yapıldığı gibi devlet vergilerle karşılamaktadır. Bir başka finansman yöntemi ise kısmi finansman yöntemi olup eğitim hizmetinin vergi değil de harçlarla karşılanması durumudur. Sonuncusu ise dolaylı finansmandır. Bu yöntemde eğitim hizmeti özel sektör ve kamu tarafından finanse edilmesidir. Devlet eğitim hizmetlerini sunarken, özel sektöre de fırsat tanımakta ve bir anlamda eğitimin özelleştirilmesi için yardımcı olmaktadır (Devrim ve Tosuner, 1987, ss.86-87).

Eğitim, parasal kaynakları öğrenciler ve aileleri, işverenler, devlet, uluslararası örgütler gibi değişik kesimlerce sağlanan, hem kişisel hem de toplumsal bir yatırımdır. Eğitimden doğan maliyetleri paylaşma düzenlemeleri, ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır. Devletin en büyük gelir kaynağını dolaylı ve dolaysız vergiler oluşturur. Devlet kamu gelirlerini hükümetler kanalıyla kullanır. Devlet gelirlerini eğitim, sağlık, savunma, ulaşım, altyapı, iç ve dış güvenlik gibi birbirlerine alternatif alanlara dağıtmaktadır. Eğitime devletin ayıracağı kaynağın miktarı, devlet

gelirlerinin büyüklüğü kadar, eğitime ve eğitim getirilerine verilen önemle yakından ilgilidir (Tural, 2002).

2.6. Eğitimde Başlıca Finansman Kaynakları

Eğitimin finansman kaynaklarından vergiler, bir kamu hizmetidir. Vergi ödemekle mükellef olanlar, verdikleri vergilerle eğitimin finansmanını karşılamakla birlikte, eğitim olanaklarından gerektiği kadar fayda sağlayabilecekler midir, sorusu akla gelmektedir. Bu sorunun cevabı ise kuşkusuz kolay değildir. Eğitimin toplumsal katkı ve faydaları oldukça önemli olup dolaylı olarak toplumun tüm kesimlerini etkilemektedir. Bu da eğitimin finansmanının vergilerle karşılanmasının doğru bir yöntem olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Eğitim hizmetlerinin finansmanı vergilerle, daha çok yapılacak yatırımlar ve giderlerin karşılanması yoluyla gerçekleştirilebilmektedir (Gümüş ve Şişman, 2014).

Kamu gelirlerinden harçlar herhangi bir kamu idaresinin yaptığı hizmet karşılığında söz konusu hizmete ihtiyaç duyan kimselerden alınan paradır (Edizdoğan, 1989, s. 14). Harca konu teşkil eden hizmetler yalnızca devlet tarafından sağlanmaktadır. Bunları piyasadan belli bir fiyat karşılığı elde edilemez. Ayrıca, harç ile ödenen para ile hizmetin maliyeti arasında bir ilişki yoktur. Harçların devlet gelirleri içerisindeki yeri oldukça sınırlıdır (Eker ve Tüğen, 1995, s. 136).

Kredi ve burslar, eğitim-öğretim boyunca öğrencilerin ihtiyacı olan barınma, gerekli ders araç-gereçlerinin sağlanması, beslenmesi vb. ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçların çoğu öğrenciler tarafından karşılandığı görülmektedir. Ancak geliri olmayan veya düşük gelirli yurttaşların eğitim hizmetinden faydalanabilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması adına devlet, ihtiyacı olan öğrencilere burs veya kredi vererek kişilerin kendi finansmanları için destek olur. Hizmet alanların özellikle yükseköğrenim öğrencilerine eğitim hizmetlerinden faydalanabilmeleri için büyük oranda devletin kısmen de özel finans kurumlarının, firmalar, bankalar, vakıflar, sivil toplum örgütlerinin burs ve krediler sağlamasıdır (Gümüş ve Şişman, 2014).

2.7. Eğitimin Finansmanında Özelleştirme ve Uygulamaları

Eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesi, hükümet dışı ve maliyetin paylaşımı, kamu dışı örgüt bağışları ile mevcut kaynakların etkili kullanımı gibi konuların OECD ülkelerinin eğitimdeki finansman stratejilerini oluşturmaktadır. Kısa süreli

öğretmen yetiştirme programları, program hedeflerinin indirgenmesi ve zorunlu eğitim süresinin kısaltılması yani kısaca maliyetlerin azaltılmasını sağlayan bu üç kategoriden oluşur (Heyneman, 1993, ss.16-17).

Özelleştirme kapsamında değerlendirme yapılırsa eğitim harcamalarının özel sektör tarafından sağlanmasında üç farklı metottan bahsedilebilir. Bu sistemler; kupon sistemi, sözleşme ve anlaşmalı okul yöntemidir (Akkoyunlu, 2005, s.111):

Kupon Yöntemi: Böyle bir sistemde veli okul seçme hakkını kullanabilmekte ve hesap verebilirlik adına eğitime ayrılan kaynakların nereye harcanacağına söz hakkına sahip olabilmektedir. Bu durumda okullar diğer okullarla rekabetten dolayı verimleri artmakta ve sistemi iyi takip etmekte böylece daha yüksek düzeyde hizmet sağlamaktadır.

Sözleşme: Eğitim hizmetinin ihalelerle sözleşmeli kuruluşlara devredilmesidir. Devlete ait olmayan bağımsız kuruluşların sözleşme yaparak hizmet üretmeleridir. Ancak devletin sorumluluğu sözleşmeyle bitmemektedir. Devlet özel kuruluşun yarattığı eğitim hizmetlerinden ve kaynak sağlamasından ya da kaynak yaratmasından sorumlu olduğu için devlet özel kuruluşun başarısından da sorumludur.

Anlaşmalı Okullar: Anlaşmalı okullar finansmanı kamu tarafından karşılanan, dini olmayan, bir takım düzenleme ve kısıtlamalardan bağımsız, Charter ya da sözleşme ile ayrı tüzel kişilik tanınan, izin verilen dönemin sonunda verdikleri eğitimin sonuçlarından zorunlu tutulan okullardan oluşan bir sistemdir. Kısaca özel okul sistemi, özerk sonuca yönelik, kamu tarafından finanse edilen, öğretmenler ya da sözleşmeli bir mali destekleyicisi tarafından idare edilen seçimlik okuldur.

2.7.1. Özelleştirme Kapsamında Okul Seçme ve Hesap Verebilirlik

Bürokratik yapı içerisinde demokratik yönetim ilkelerini uygulayan eğitim sistemlerine okulların kendilerinden beklenen sonuçları üretemediği eleştirileri nedeniyle, okulların serbest piyasa koşulları içerisinde daha üst seviyede başarı üretecekleri savunulmaya başlamıştır. Kamu eğitimi hantal ve sorunların çözümüne cevap veremez olarak nitelenmektedir (Nathan, 1996). İş dünyası ve liberal ekonomistler ile okulların gerekli iç düzenlemeleri yapamayacağına inanan eğitimciler tarafından eğitimde başarı problemine bir çözüm yolu olarak piyasa modeli ön plana çıkmaktadır. Piyasa modeli ile dillendirilen hesap verebilirlik yaklaşımının temel hedefi, okulların merkezi yönetime karşı hesap verebilirliği ön plana çıkaran bürokratik yaklaşımdan farklı olarak, okullardan hizmet alan velilere ve topluma karşı daha çok hesap verebilirliğin sağlanmasıdır (Catteral, 1992).

Piyasa koşullarının hâkim olacağı bir ortamda, okulların program ve bütçe konularında bürokrasiden uzaklaştırılarak gerekli özerkliğin ve esnekliğin sağlanması

gerekmektedir. Velilerin güçlendirilmesini gerekli gören piyasa modeli, eğitim sistemi içerisinde risk ortamı yaratılması ile eğitim sistemi ve okulların işleyişine disiplin getiren düzenlemelerin kaldırılması gerekmektedir. Bu yaklaşım, piyasa koşulları içerisinde hem toplumun hem de okulların daha çok güçlendirilmesidir. Toplumun okul üzerinde yaratacağı kontrol baskısının bürokratik kontrolden daha çok başarı getirmesidir. Veli tercihinin bir güç olarak ortaya çıkarılması, okulların veli taleplerine gerekli arzı sağlamaları, okulların serbest piyasa şartları içerisinde hareket etmelerini sağlayacak imkânların eğitimin kalitesini artıracak savunulmaktadır (Chavkin ve Williams, 1987; Akt. Parker ve Leithwood, 2000, s. 38).

Hesap verebilirliğin işlemesi için üst yapı kurumları olan okullar, daha yüksek performans standartları geliştirmek zorunda kalır. Devlette nitelikli bir eğitim verebilmeleri için okullara kapasitelerini güçlendirmek, standartları denetlemek gibi görevleri üstlenebilir. Ülkemizde gerek toplumun ayrıştığı konularına çözüm getiren gerekse bürokrasinin getirdiği zorlukları aşan okul model ve sistemlerinin geliştirilmesi için çeşitli ülkelerde uygulanan model ve sistemlerin incelenmesi, ülke koşullarına ve ihtiyaçlarına uygun okulların açılması ya da kurulması gerekmektedir.

2.7.2. Eğitimde Talep Kanalından Finansman Kullanımı

Okul merkezli yönetim yaklaşımına dayalı olarak ortaya çıkan talep kanalıdan finansman yaklaşımının, eğitim için ayrılan parasal kaynakları, öğrenci velisi inisiyatifinde okullara aktarması, mevcut parasal kaynakların verimlilik ve hesap verebilirlik temelinde harcanması açısından önemlidir (Taşar, 2009). Talep kanalıdan/ okul merkezli yönetim temelinden finansman kullanımı yaklaşımının, ağırlıklı olarak OECD ve gelişmekte olan ülkelerde kullanıldığı (Patrinos ve Ariasingam, 1997) belirtilmektedir. Okul merkezli yönetim temelinden finansman kullanımı yaklaşımı, parasal kaynakların verimli kullanılması açısından önemlidir. Bu durum, öğrenci velisi inisiyatifinde okullara aktarılmasından dolayı hesap verebilirlik açısından önem kazanır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin büyük çoğunluğunda, eğitim planlamasının sosyal talep modeli yaklaşımına dayalı olarak yapıldığı (Türkmen ve Ergün, 2003) ifade edilmektedir. İngiltere’de okullara para aktarımının “talep kanalıdan veli inisiyatifine dayalı olarak yürütüldüğü” (Salmi ve Hauptman, 2006) belirtilmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde talep kanalıdan veli

inisiyatifine göre eğitimin finansmanın düzenlenip uygulandığı görülmektedir. Türkiye’de küreselleşen dünyaya entegre olması nedeniyle bu tür uygulamalara açık olmalıdır.

Eğitim için ayrılan parasal kaynakların, merkezdeki eğitim birimleri veya elamanları eliyle harcanması veya doğrudan okul hesabına aktarılması yerine, bu paranın kullanım hakkının, talep kanalından/ okul merkezli yönetim temelinden “eğitim çeki” veya “okul kuponu” yoluyla müşteri konumunda olan öğrenci velisine verilmesidir. Velinin de bu kuponu/ çeki okul seçme özgürlüğü temelinde çocuğunu göndereceği okulla yapacağı bir protokol dahilinde ilgili okulun yönetim kuruluna sunması kamu kaynaklarının etkililik ve verimlilik temelinde harcanmasını sağlar (Taşar, 2009). Velinin okul seçme özgürlüğü temelinden göndereceği okula eğitim çekini vermesi ile eğitim sisteminde yönetim açısından önemli değişiklikler olacaktır. Yapısal olarak tepeden aşağıya (merkezden yönetim) yönetim uygulamasının yerini okul merkezli yönetim yaklaşımı alacaktır. Bu da eğitimin tüm paydaşlarını, eğitimin finansmanı ve yönetimi açısından işe koşmaya neden olacağından, çözümler sorunun merkezinden üretilecektir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında bu çalışmayla ilgili olduğu düşünülen, yurtiçi ve yurtdışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.8.1. Okulların Finansmanına İlişkin Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Öztürk (2002), “İlköğretim Okullarının Finansman Kaynakları” isimli çalışması, Ankara ili Polatlı ilçesindeki ilköğretim okullarında yapılmıştır. Araştırmada, okulların tamamının bütçe dışı kaynaklara başvurdıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlköğretim okullarının bütçe dışı kaynaklarını başta veliler, yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlar ve özel kuruluşlardan sağladıkları ortaya konulmuştur.

Altuntaş (2005), Van İlinde yaptığı “İlköğretim Okullarının Finansman İhtiyacını Karşılama Düzeyleri” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim okullarında okul müdürleri tarafından 28, öğretmenler tarafından ise 32 özel gelir kaynağı saptandığı tespit edilmiştir. Okul müdürleri tarafından saptanan en önemli gelir kaynaklarına bakıldığında; ilk beş sırayı, kantin kira geliri (% 75), gönüllü nakit bağışlar (% 62,5), diploma ve karne paraları (% 58.33), kamu kurum ve

kuruluşlarından sağlanan aynî destek (% 47.91), zorunlu masraflar için veliden alınan para (% 45.83) oluşturmaktadır. Öğretmenler tarafından saptanan en önemli gelir kaynaklarına bakıldığında ilk beş sırayı; karne parası (% 70), kantin kira geliri (% 55.45), zorunlu masraflar için veliden alınan para (% 50), fotokopi-teksir parası (% 46.36), spor kolu parası (%45.45) oluşturmaktadır.

Korkmaz (2005), “*İlköğretim Okullarının Karşılaştıkları Finansman Sorunları*” isimli bir çalışmayla, okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirmiştir. Türkiye’de ilköğretimin zorunlu ve devlet tarafından parasız olarak sunulduğu ancak, bu ilköğretim okullarından beklenen eğitim hizmetlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan kaynakların belirlenip sağlanmasında önemli sorunların yaşanmakta olduğunu belirtmiştir. Eğitim sistemi içindeki ilköğretim okullarının elde ettiği gelirler ve gelir kaynaklarını elde etme fırsatlarının farklılık gösterdiğinden söz etmiştir.

Koç (2007), yapmış olduğu “*Eğitimin Finansmanı*” adlı araştırmada, eğitimdeki finansman kaynaklarının çeşitliliğine ve eşgüdümsüzlüğüne son verilerek; “Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu” uygulamasına geçilmesi gerektiğinden söz edilmiştir. Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu’nun gelir unsurları, temel vergi yasalarına (gelir ve kurumlar vergisi ile yeni uygulamaya konulan ÖTV gibi) bağlı olarak ve belirli alanlara yönelik şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca okulların tam gün ve çevreye dönük hizmet üretmesi, elde edilen gelirlerin (demokratik ve katılımcı yönetim yapıları oluşturularak) dürüstçe kullanılması gerektiği şeklinde önerilere yer verilmektedir.

Yolcu (2007), “*Türkiye’de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*” isimli doktora tezi çalışmasında; ilköğretim okullarının bütçe kaynakları ile bütçe dışı elde ettiği kaynakların bir inceleme ve analizini yaparak bütçe dışı kaynak oluşturma sürecinin ilköğretim okulları arasında oluşturduğu farklılıkları ortaya koymuştur. Türkiye’de ilköğretimin finansmanının çözümlenmesini amaçlayan bu araştırmada tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemi birlikte kullanılmış ve sorunları okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenci velileri ile şube müdürlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmiştir. İlköğretim harcamalarının MEB harcamaları içindeki 1974-2003 yılları arasındaki oransal gelişimini incelenmiş olup il özel idarelerinin eğitime yaptıkları katkıların yetersiz olduğu bu konuda iller arasında önemli farklılaşmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırmada ilköğretimin 13 farklı bütçe dışı kaynağa sahip

olduğu ortaya konulmuştur. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin tamamına yakınının velilerin eğitim giderlerine katılımını doğru bulmadıkları belirtilmiştir. Velilerin, ilköğretim okullarında bütçe dışı kaynak oluşturma sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaştığı ve eğitimin kamusal bir hizmet olduğunu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çalcalı (2009), *“Türkiye’de 1990 Sonrası Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitim Harcamalarının Yeri Ve Önemi (1990 – 2007)”* konulu araştırması sonucunda Türkiye’de kamu tarafından eğitime ayrılan kaynağın istikrarsız bir seyir izlediğini belirtmiştir. Yaşanan ekonomik krizlerde kamunun tasarrufa gittiği ilk alanların başında eğitim olduğu, bu dönemlerde eğitime ayrılan kaynaklardaki sert düşüşlerin ise normal karşılanamayacağı vurgulanmıştır. Özel okulların çok arttığı ve özellikle özel dershanelerin eğitimde ciddi bir yer tutmaya başlamasıyla hane halkının eğitimin finansmanında ciddi bir pay sahibi olmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akgül (2011), *“Avrupa Birliği Ülkeleri (Almanya, Finlandiya, İngiltere, Portekiz) ile Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim Finansmanının Karşılanma Durumunun İncelenmesi”* çalışmasında, AB ülkeleri içinde İngiltere, Almanya, Portekiz Finlandiya ile Türkiye’deki ilköğretim ve ortaöğretime finansman sağlama ve karşılama durumunun incelenmesini amaçladığı görülmektedir. Betimsel nitelikte olan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. AB ülkelerinden İngiltere, Almanya, Portekiz, Finlandiya’da ilköğretim ve ortaöğretim okullarında eğitimin finansmanı merkezi, yerel ve bölgesel olmak üzere üç farklı şekilde örgütlenmiştir. Türkiye’ de ise ilköğretim ve ortaöğretimde eğitimin finansmanı merkezi şekilde örgütlendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan harcamaların Avrupa Birliği ülkelerinden Türk eğitim sistemindekine göre daha fazladır ve Türkiye’deki harcamalar AB ortalamasının altında olduğu sonucuna varılmıştır.

Hoşgörür ve Arslan (2014), *“Okul Örgütünün Finansal Kaynaklarının Yönetim Sorunu”* isimli çalışmasında, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda okulun finansal kaynaklarının yönetimi için yapılması gerekenleri ortaya koyması amaçlanmıştır. Okul müdürlerinin görüşlerine dayanarak karma bir desenleme modeliyle açıklanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, okullara sağlanan kaynakların yetersizliği nedeniyle okulların zor durumda oldukları tespit edilmiştir. Her okulun kendine özgü ayrı bir bütçesinin olmadığı ve okulların kendilerine kaynak yaratma konusunda sorunlar yaşadığı sonucuna varılmıştır.

2.8.2. Okulların Finansmanına İlişkin Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Chisolm (1997), tarafından yapılan araştırmada, Baltık Cumhuriyetleri'nde eğitim ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Bu araştırmada eğitimin, ekonomik büyüme ve gelişmede önemli role sahip olduğu bu yüzden de hükümetlerin eğitimi finanse etmeleri gerektiği sonucuna varmıştır.

Terrel (1997), tarafından yapılan çalışmada, Amerika'da bazı öğrencilere burs ve kredi verilmiş ve bazı öğrencilere de eğitim masraflarını kendilerinin karşılaması istenmiştir. Bu öğrenciler çeşitli yönlerden kontrol edilerek akademik başarılarına verilen burs ve kredinin bir katkısının olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre 329 öğrenciye burs ve kredi verilmiş, 309 öğrenciye de eğitim masraflarını kendilerinin karşılaması istenmiştir. Bunun sonucunda finansal destek alan öğrencilerin diğer grup öğrencilerden daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

Xu (1998), tarafından yapılan çalışmada, gelişmekte olan ülkelerde ilk ve orta dereceli okullar için finansal transfer mekanizmalarının iyileştirilmesi belirtilmiş ve bu mekanizmaların kullanımına ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmada gelişmiş ülkelerin finansal sorunları ile gelişmekte olan ülkelerin finansal sorunları karşılaştırılmıştır. Bu duruma göre gelişmekte olan ülkelerin finans sorunları, şu şekilde sıralanmıştır: Eğitime yapılan yatırımların yetersiz olması, okul düzeyleri arasında kaynakların yanlış paylaşılması, okulların kendi içlerinde verimsiz olmaları ve sosyal eşitsizliklerdir.

Webb (2001), tarafından Georgia devlet okullarında akademik başarının finansal kaynaklarla ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmaya göre, her bir öğrencinin maliyeti, ortalama öğretmen maaşı, her bir öğrenci başına düşen gelir, her bir öğrenci başına düşen bölge refahı farkı eğitimde başarıyı artırmakta mıdır? Bu soruya yanıt aranmış ve 180 okulun katıldığı araştırma sonucuna göre 1999-2000 yıllarında ortalama öğretmen maaşlarının akademik başarı üzerinde olumlu etkisinin olduğu ortaya konmuştur. Bununla beraber diğer üç değişkenin akademik başarıyla olan ilişkisi düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Lai-ngok (2004), "*Çin'de Okul Özerkliği*" isimli araştırmasında, merkezi hükümetin eğitimin finansmanındaki sorumluluğunu azaltarak yerel birimlere aktardığını belirtilmektedir. Bu politika dönüşümünün belirli bir özelliği hükümet okullarının, kendi okulları için fazladan finansman desteğini sağlamak için "gelir yaratma" (Chuangshou) olarak adlandırılan kendi gelir kaynaklarını oluşturmalarıdır. Okulların finansman durumlarını geliştirmede başvurdukları yollardan biri okulun

öğrenci bölgesi dışından olan öğrencilerin ailelerinden alınan “sponsorluk” ücretleridir. Bu ücretlerle okulların hizmetlerin geliştirilmekte ve öğretim araç gereçleri alınmaktadır. Okulların diğer bir gelir türü de süreklilik arz eden ticari bir işle uğraşmaktır.

Psacharopoulos (2006), tarafından yapılan çalışmada, eğitime yapılan yatırımın getirisi üzerinde durulmuş ve çalışmasını sayısal verilerle desteklemiştir. Araştırmada, eğitim yatırımını değerini hesaplama konusundaki “girdi” ve “çıktı” yöntemlerini açıklamış, eğitime yapılan yatırımın insan sermayesine yapılan yatırım olduğu konusunu vurgulamıştır.

Brenneman vd. (2010), tarafından yapılan çalışmada, yükseköğretim finansmanına ilişkin araştırmalara temel teşkil edebilecek analizler yapılmıştır. Bu araştırmada, finansmanın eğitimde verimliliğin artırılması ve geliştirilmesinde çok önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır. Etkin finansman politikası; kurumsal ödenekler, eğitim politikaları ve öğrencilere yapılan mali yardım politikaları ile ilişkilendirilmektedir. Ülkenin eğitim politikası hedeflerinde netlik yoksa sistemin işletilmesinde de sorunlar yaşanabilmektedir. Eğer eğitime sağlanan kamu kaynaklarında aşırılığa gidilmişse, bu durum eğitim sisteminin tasarruf planlamasını ve tasarrufu gerçekleştirmesini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle; kamu ödeneklerinin dağılımı ülke hedefleriyle orantılı olmalı, eğitim politikası ve eğitim ücretleri ile ücretlerin, ailelerin gelir düzeyiyle olan ilişkisi ve kamu kaynaklı mali yardım programları dikkate alınmalıdır. Bu alanlardaki çalışmalar ülkenin politik hedefleriyle uyumlu olmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm; araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin analizi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile ilgilidir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma; ortaokullara finansman sağlamada sorunlar olduğu ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek için yapılmıştır. Ayrıca ortaokulların finansman kullanımı ile ortaokul yöneticilerinin bütçeyi kullanma durumunu belirlemek ve ortaokul yöneticilerinin becerilerini geliştirilmiştir. Bu durumları ortaya koyması amacıyla yapıldığından bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin ortam, birey, olay, süreçler vb. durumları bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri üzerine odaklanılır (Ekiz, 2009). Derinlemesine ve detaylı çalışmalarda kullanılan nitel araştırma metotları araştırmacıya kolaylık sağlar (Büyüköztürk vd., 2009).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Gaziantep ili merkez ilçeleri Şehitkâmil ve Şahinbey ortaokullarında görev yapan okul yöneticilerinden oluşmaktadır. Gaziantep ili merkez ilçeleri Şehitkâmil ve Şahinbey ortaokullarında 343 (% 89) erkek ve 42 (% 11) kadın yönetici görev yapmaktadır (Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü). Araştırmanın çalışma grubunu belirlemede olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden “küme” ve “sistemik” örnekleme yöntemleri kullanılmıştır.

Sistemik örnekleme kullanılan en sık yöntem evrenden her birim veya bireyin belli aralıklarla seçilmesidir. Bunu yapmak için öncelikle evrene dahil olan birim veya bireylerin; sayısal, kronolojik veya alfabetik olarak sıraya dizilmesi

gerekir. Daha sonra araştırmacı, evreni temsil edebilme gücüne sahip örneklem büyüklüğünü saptar. Son olarak, bu örneklem büyüklüğüne ulaşacak sayıda birimi ya da bireyi evrenden seçerek örneklemine oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmaya 30 ortaokul yöneticisi katılmıştır. Evrendeki ortaokul yöneticileri erkek ve kadın olarak iki kümeye ayrılmıştır. Bu iki küme alfabetik sıralama ile listelenmiştir. Evrendeki erkek ve kadın kümesinin büyüklüğüne göre erkekler için her 13. sıradaki, kadınlar için ise her 10. sıradaki ortaokul yöneticisi araştırmaya katılımcı olarak seçilmiştir. Seçilen katılımcıya ulaşılabilmesi durumunda bir sonraki ortaokul yöneticisi katılımcı olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 3.1’ de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Özellikler	N
Cinsiyet	Kadın	4
	Erkek	26
Yaş	20-30	4
	31-40	10
	41-50	11
	50 ve üzeri	5
Mesleki Kıdem	1-10	7
	11-20	15
	21-30	5
	30 ve üzeri	3
Yöneticilikteki Kıdem	1-10	21
	11-20	4
	21-30	4
	30 ve üzeri	1
Branş	Türkçe	5
	Matematik	1
	Fen Bilgisi	3
	Sosyal Bilgiler	6
	İngilizce	2
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2
	Teknoloji ve Tasarım	3
	Beden Eğitimi	3
	Görsel Sanatlar	1
	Sınıf Öğretmenliği	4

Tablo 3.1'in devamı

Öğrenim Durumu	Ön Lisans	2
	Lisans	21
	Yüksek Lisans	7
Görev Durumu	Okul Müdürü	9
	Müdür Yardımcısı	21
Toplam katılımcı sayısı: 30		

Tablo 3.1 incelendiğinde araştırmaya 4 kadın 26 erkek katılmıştır. Araştırmaya 20- 30 yaş grubunda 4, 31-40 yaş grubunda 10, 41-50 yaş grubunda 11 ve 50 ve üzeri yaş grubunda 5 okul yöneticisi katılmıştır. Mesleki kıdem bakımından bu araştırmaya, 1-10 yıl 7, 11-20 yıl 15, 21-30 yıl 5 ve 30 yıl ve üzeri ise 3 okul yöneticisi katılmıştır. Araştırmadaki katılımcıların yöneticilikteki kıdemi ise, 1-10 yıl 21, 11-20 yıl 4, 21-30 yıl 4 ve 30 yıl ve üzeri ise 1 olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya branş olarak Türkçe 5, Matematik 1, Fen Bilgisi 3, Sosyal Bilgiler 6, İngilizce 2, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 2, Teknoloji ve Tasarım 3, Beden Eğitimi 3, Görsel Sanatlar 1 ve Sınıf Öğretmenliği 4 okul yöneticisi katılmıştır. Katılımcıların 2 ön lisans, 21 lisans ve 7'si yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bu araştırmaya 9 okul müdürü ve 21 müdür yardımcısı olmak üzere toplam 30 okul yöneticisi katılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup soru setinden oluşan görüşme rehberi veya görüşme formu aracılığıyla yapılan, araştırmacının görüşme formunda yer alan soruları takip ettiği ve sorduğu, ancak görüşmenin akışı doğrultusunda gerekli gördüğü durumlarda yeni sorular sorabildiği görüşmelerdir (Cohen ve Manion, 1994). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği önceden hazırlanan konu veya alanlara sadık kalınarak, hem önceden hazırlanan soruların sorulması, hem de bu soruların konusu üzerinde daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma serbestliği getirmesidir. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların sırasını ve cümle yapılarını değiştirebildiği gibi bazı konuların ayrıntısına girebilir. Ayrıca, belirli bir sohbet tarzı bir yöntemde kullanabilir (Brannigan, 1985).

Araştırmaya ilişkin veriler belirlenen okul yöneticilerinden 22 Şubat - 16 Mart 2017 tarihleri arasında görüşme yapılarak elde edilmiştir. Görüşme sırasında araştırmaya ilişkin bilgiler verilmiştir. Görüşmeler sırasında veri kayıplarını önlemek amacıyla kayıt cihazı kullanılmıştır. Katılımcılara görüşmeler sırasında kayıt cihazı kullanılacağı bildirilmiş, ancak yapılan görüşmelerin sonunda tutulan kayıtların katılımcılar tarafından dinlenebileceği belirtilmiş, gerektiğinde kayıtlardaki görüşlerin isteğe bağlı olarak kısmen ya da tamamen çıkarılabileceği vurgulanmıştır. Böylece kayıt cihazının katılımcılar üzerinde yaratabileceği olumsuzluklar önlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada katılımcıların kendilerini rahat ve huzurlu hissedebileceği ve görüşlerini içtenlikle açıklayabilecekleri bir görüşme ortamı sağlanmasına özen gösterilmiş, uygun bir etkileşim ortamı oluşturulmuştur. Görüşme sırasında, katılımcıların soruları cevaplarken araştırmacıdan etkilenmemesine dikkat edilmiştir. Görüşme süresi 15 - 32 dakika arasında değişmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Görüşme Süreleri

Katılımcı	K.1	K.2	K.3	K.4	K.5	K.6	K.7	K.8	K.9	K.10
Görüşme Süresi (dk.)	26.29	20	27.27	22.32	27.51	15.58	15	21.26	18.35	29.42
Katılımcı	K.11	K.12	K.13	K.14	K.15	K.16	K.17	K.18	K.19	K.20
Görüşme Süresi (dk.)	24.07	19.10	18.04	20.26	20.06	31.35	18.19	20.34	20.25	15.56
Katılımcı	K.21	K.22	K.23	K.24	K.25	K.26	K.27	K.28	K.29	K.30
Görüşme Süresi (dk.)	17.30	16.47	24.27	19.17	27.21	25.12	27.10	23.26	20.30	26.47

3.3.1. Görüşmede katılımcılara sorulan sorular şunlardır:

- 1- Okulunuzun bütçesine kaynak ve finansman nasıl sağlanmaktadır? Bunlara yönelik sorunlar ve çözümler nelerdir?
 - a) Kaynak ve ihtiyaçları devletin belirlemesi ve bürokratik yolla dağıtması okulu yönetmede hangi sorunlara neden olmaktadır?
 - b) Kaynak ve ihtiyaçları sağlarken karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir, kaynak ve ihtiyaçlar sizce nasıl sağlanmalıdır?

- c) Okulunuzun bütçesine finansman sağlamada hangi sorunlarla karşılaşılıyorsunuz?
- d) Okula finansman sağlamada karşılaştığınız sorunlara yönelik hangi çözüm yöntemlerini kullanıyorsunuz?
- e) Okula finansman sağlamada karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?
- 2- Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumlu etkileri neler olabilir?
 - a) Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumsuz etkileri neler olabilir?
- 3- Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretlerin kullanılması sizce nasıl olur?
 - a) Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretlerin kullanılmasının olumlu etkileri neler olabilir?
 - b) Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretlerin kullanılmasının olumsuz etkileri neler olabilir?
- 4- Devletin velilere verdiği öğrenim ücretlerini kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına okullarda hangi sistemler olmalıdır?
 - a) Devletin velilere verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemin olumlu etkileri neler olabilir?
 - b) Devletin velilere verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemin olumsuz etkileri neler olabilir?

3.4. Verilerin Analizi

Analiz sürecinde öncelikle okul yöneticileriyle yapılan görüşmelere ait ses kayıtları, bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanıp hazırlanan bu çalışmada; ortaokul yöneticileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler için “betimsel, içerik, frekans ve yüzde analizi” yapılmıştır.

Tavşancıl ve Aslan (2001)’a göre metnin içerik analizi, içerdiği iletiyi yansız ve sistematik olarak sayısallaştırma, sınıflandırma ve çıkarımlarda bulunma yoluyla sosyal gerçekliği araştırma bir bilimsel yaklaşımdır. Bu yaklaşımda metnin belirli kodlamalarla daha küçük içerik kategorileri ile özetlenir (Büyükoztürk vd.,

2010). Böylece verideki tutarlı ve önemli örneklerle temaların oluşturulması amaçlanır (Patton, 1987). Veriler dört aşamada analiz edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması, 2. Kodlanan verilerin temalarının belirlenmesi, 3. Kodların ve temaların düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 260). Araştırmacı, tümdengelim çıkarımı sayesinde, içeriklerde gözlenen sonuçlardan doğrudan gözlemlenemeyen durumlara yorum getirmeye çalışır (Gökçe, 2001).

Araştırmacı verilerin kodlanmasına görüşmeleri yazıya dökerek başlar. Kodlama, veriler arasında anlamlı bölümlerin belirlenmesi sürecidir. Kodlama sürecinde görüşme metinlerinden elde edilen veriler bölümlere ayrılarak incelenir ve kavramsallaştırılır. Verilerin kodlanmasının ardından ikinci aşama olan temaların (kategorilerin) oluşturulmasıdır. Kategorilerin bulunmasında araştırmacı elde ettiği bilgileri inceleyerek, bu bilgileri anlamlı bütünlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini bulmaya çalışır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Okul yöneticilerinin görüşlerinin analizinde, ifadelerin benzerliğine göre gruplamalar yapılmıştır. Çözümlemelerde görüşüne başvuru alan okul yöneticilerine birer kod numarası verilerek (K.1, K.2,...) açıklamalar yapılmıştır. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir. İfadelerdeki benzer öğeler gruplandırılmış ve gruba uygun olarak temalaştırılmıştır.

3.5. Araştırmanın Güvenirlik ve Geçerliliği

Araştırmalarda elde edilen sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biridir. Geçerlik ve güvenilirlik bu açıdan araştırmalarda kullanılan en önemli iki ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmada nitel verilerin analizinde kullanılan içerik analizinin güvenilirliği kodlama işlemi ve temalara bağlıdır (Gökçe, 2001). Temaların güvenilirliği ise temaların açık olmasına bağlıdır (Bilgin, 2006). Bu nedenle geçerlilik ve güvenilirlik kanıtları görüşme metinlerinin elde edilmesinden raporlanmasına kadar her aşama ayrıntılı olarak betimlenerek sunulmuştur.

Nitel araştırma sonuçlarının aktarılabilirliği dayandığı verilerin yeterli düzeyde betimlenmesine bağlıdır. Veri toplamada yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla tutarlı ve karşılaştırılabilir nitel veri toplanılabileceği düşünülür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu amaçla araştırmacı görüşme yoluyla her bir temaya ilişkin elde

edilen verileri öncelikle herhangi bir yorum katmadan doğrudan alıntılama yöntemi ile sunmuştur.

Düzenlenen sorular doğrultusunda çalışma grubundaki okul yöneticileriyle görüşmeden önce 3 okul yöneticisi ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşme neticesinde belirlenen alt temalar ile çalışma grubundaki okul yöneticileriyle görüşme neticesinde elde edilen temaların tutarlılık gösterdiği görülmüştür. Bu nedenle görüşme sorularının düzenlenmesi ve temalar ile alt temaların tutarlılığının sınanması amacıyla bir alan uzmanının görüşü alınmıştır.¹ Çalışmada nitel verileri elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerin tamamı, elde edilen verilerin metne dökülmesi ve verilerin çözülmesi doğrudan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kategorilerin oluşturulması ve kodlama işlemlerinin yapılmasında birden fazla araştırmacı kullanılması güvenilirlik açısından önemli bir adımdır (Patton, 1987). Bu nedenle temaları oluşturma sürecinin kontrolü ve kodlamanın tutarlılığının sınanması amacıyla bir alan uzmanından destek alınmıştır.²

Araştırmada güvenilirliği sağlamak için;

- 1- Ortaokullarda finansman nasıl sağlanmalıdır ve bu durum okul bütçesini kullanan okul yönetimlerinin eğitim yönetimi açısından gelişmesine etkisi kodlanmış sonradan doğrudan alıntılarla kodlar desteklenmiştir. Analiz sürecinde kodlamalar ve kategorilerin (alt tema) anlamsal olarak birbirini destekler nitelikte olması ve ortaya çıkan bulguların bir anlam bütünlüğü oluşturması ve analiz süreci araştırmacı tarafından sürekli kontrol edilmiştir.
- 2- Bulguların tutarlılığını sağlamak için temaları oluşturan kavramların kendi aralarında ve diğer temalarla tutarlılığı değerlendirilmiş ve anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir.
- 3- Görüşme sonunda katılımcıya araştırmacı öğrendiklerini özet olarak aktarmıştır. Katılımcı kendi algısının aktarılan verilerin doğru yansıtıp yansıtmadığı belirlenmiştir.
- 4- Verileri toplama aracının hazırlanmasından, uygulama ve analiz aşamasına kadar araştırma süreci detaylı açıklanmıştır.
- 5- Bulgular, alan yazınla karşılaştırılarak, bulguların anlamı ve uygulamadaki inandırıcılıklara ulaşılmaya çalışılmıştır.

¹ Yrd. Doç. Dr. Fatih BOZBAYINDIR

² Yrd. Doç. Dr. Gökçe ÖZDEMİR

Araştırmanın tutarlılığını sağlamak için araştırma soruları açık bir biçimde ifade edilmiş ve araştırma aşamalarının araştırma soruları ile tutarlı olmasına dikkat edilmiştir. Bununla beraber tutarlılığını artırmak için bulguların tamamı doğrudan verilmiştir. Yıldırım ve Şimşek, (2013)'e göre; bilimsel araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması ve araştırmacının öznel yargılardan ve varsayımlardan uzak olması beklenir.

Araştırmanın teyit edilebilirliğini artırmak amacıyla araştırmacı tarafından süreçte yapılanlar; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Ayrıca elde edilen ham veriler ve kodlamalar başkaları tarafından incelenebilecek şekilde araştırmacı tarafından saklanmaktadır. Alan uzmanından belirlenen kodları temalarla eşleştirmesi istenmiştir.³ Alan uzmanının yaptığı eşleştirmeye araştırmacının yaptığı eşleştirmeler karşılaştırılarak, araştırmanın tutarlılığına yönelik; Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)*100 formülü kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliliği $83 / (83 + 10) * 100 = \% 89$ olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Burada elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

³ Yrd. Doç. Dr. Aykar TEKİN BOZKURT

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde görüşmelerle toplanan nitel veriler çözümlenerek elde edilen bulgular kodlanmıştır. Bu kodlar temalara göre ayrıştırılmıştır. Temalar alt problemlerin sıralamasına göre tablo haline getirilmiş ve okul yöneticileri görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak özetlenmiştir.

Araştırmanın “Ortaokullarda finansman nasıl sağlanmalıdır?” ana problemine ilişkin bulgular alt problemde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerine göre, ortaokula finansman sağlamada yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara yönelik çözümlere ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Ortaokula Finansman Sağlamada Yaşanan Sorunlar ve Yaşanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%
Ortaokula finansman sağlamada yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri	Okula finansman sağlamadaki sorunlar	Sosyo- ekonomik farklılıklar ve velilerin okula destek olmaması	57	%35
		Prosedürlerin fazla olması	38	%24
		Okul aile birliği-kantin ve diğer gelirlerinin yetersizliği	15	%9
		Bütçenin ve kaynağın olmaması	14	%8
		Velinin okula hesap sorması beklentilerinin olması	11	%7
		Okulun hızla çözülmesi gereken ihtiyaçlarının varlığı	6	%4
		Okulların ihtiyaç farklılıkları	6	%4
		Görev dışı işler ve zaman kaybı	5	%3
		İhtiyaçların yönetici ve öğretmenlerden karşılanması	3	%2
		Verim düşüklüğü	3	%2
		Planlama ve tespit hataları	2	%1
		Yetkililerin kaynakları adaletsiz dağıtması	1	%1
Toplam:			161	%100

Tablo 4.1' in devamı

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%
Ortaokula finansman sağlamada yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri	Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümler	Velinin gönüllülüğü ve finans desteği	37	%18
		Okulu bütçeleme (Ödenek gönderme)	32	%16
		Devlet tarafından karşılanması ve devletin okul maliyetini yüklenmesi	30	%15
		Lider yönetici becerisi ile farklı kaynaklar yaratma	18	%10
		Öğrenci maliyetinin okula verilmesi	16	%8
		Okul yöneticilerinin veliyi ikna etmesi	16	%8
		Verilen bütçenin kontrol ve denetimi	15	%8
		Okul aile birliğinin çalışmalarının ve diğer gelirlerin artırılması	12	%6
		Okulun ihtiyaçlarını yeni bir birimle karşılama	7	%3
		Ayni ve nakdi yardımlar -Okul dışı destek	6	%3
		Yasal düzenleme	5	%2
		Okulları özelleştirme	3	%1
		Yerel yönetimlerin desteği ve katkısı	3	%1
		Okul farklılıklarının farkındalığı	2	%1
Toplam:			202	%100

4.1.1.Okula Finansman Sağlamadaki Sorunlar

Tablo 4.1 incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, ortaokula finansman sağlamadaki sorunlar sırasıyla; öğrenci velilerinin sosyal- ekonomik farklılıkları ve velilerin okula destek olmaması (f=57), prosedürlerin fazla olması (f=38), okul aile birliği-kantin ve diğer gelirlerinin yetersizliği (f=15), bütçenin ve kaynağın olmaması (f=14), velinin okula hesap sorması beklentilerinin olması (f=11), okulun hızla çözülmesi gereken ihtiyaçlarının varlığı (f=6), okulların ihtiyaç farklılıkları (f=6), görev dışı işler ve zaman kaybı (f=5), ihtiyaçların yönetici ve öğretmenlerden karşılanması (f=3), verim düşüklüğü (f=3), planlama ve tespit hataları (f=2), ve yetkililerin kaynakları adaletsiz dağıtmasıdır (f=1). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından birisi olan sosyo-ekonomik farklılıklar ve velilerin okula destek olmamalarını bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Kenar semtte yaşayan ve gelir durumu düşük olan ailelerin okulları ve okul aile birliklerinin, velilerinin okula yardım edecek güçleri olmadığı gibi çözüme ve okula dair katkı sağlayamıyorlar.” (K.1)

“...Velilerin katkısı çok düşük ama her okulun hemen hemen de ihtiyaçları aynıdır.” (K.15)

“...Genelde bu bölgeler kırsal varoş olduğundan dolayı buradaki genel demografik yapının % 80-90'ının cebinde yeşil kart var. Yeşil kart olduğundan dolayı devletten almaya alışan bir kitle siz talepte bulunduğunuz zaman, “Devletin okulu değil mi, niye devlet karşılamıyor?” diye sürekli sitemli ve şikâyetle yaklaşan bir kitle var. Okul aile birliği kanalıyla herhangi bir ihtiyacımız karşılanmıyor.” (K.18)

“...şimdi kaynak sıkıntısı şöyle vatandaştan biz mesela yardım istediğimiz zaman biz zorlayamıyoruz gönüllü olduğu için. Vatandaş bize şunu söylüyor. Devletin okulu biz neden para verelim? Vermek istemiyorlar.” (K.23)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından prosedürlerin fazla olmasını bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...ve biraz da hantal yapı olduğu için bu resmi yazışmalar çok uzun sürebiliyor. O ihtiyaçlar anında giderilemeyebiliyor. Bu çok uzun zaman alıyor. Bazı şeyler için 1-2 yıl beklediğimiz oluyor ve çözümleri çok geç olabiliyor. Bazen de hiç olmayabiliyor. Resmiyette sadece öğretmen, sıra, masa, tahta vb. gibi temel ihtiyaçları veriyor. Onun haricindeki ihtiyaçlar giderilemiyor.” (K.1)

“...Teklif almak biraz zor, bizde 22 D ile doğrudan temin alıyoruz bütün malzemelerimizi. Yani üç teklif almamız gerekiyor. Bunun için bayağı zorlanıyoruz. Yani gidiyoruz geziyoruz. Arkadaşları değerlendiriyoruz. Bu biraz yorucu hem öğretmen arkadaşlar için hem idareci için.” (K.5)

“...Biz ne zaman malzeme isteğinde bulunsak aylarca zaman geçiyor ve istediğimiz malzemeyi tam alamıyoruz. Ya kalmadı deniyor ve eksik deniyor veya eksik geliyor. Prosedür çok zaman alıyor. Artı bir de isteklerimiz doğrultusunda gelen malzeme bizim için yeterli olmuyor. Çünkü her istediğimiz eksik gönderiliyor. 50 tane sandalye isteyeceksek 150 tane diyoruz 50 taneyi kabul ediyoruz.” (K.9)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından olan okul aile birliği-kantin ve diğer gelirlerinin yetersizliğini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...İşte sadece kantinimizden gelen belli bir miktar gelirimiz var. Buda çoğu zaman yeterli olmuyor.” (K.3)

“... Biz kendi imkânlarımızla, okul aile birliği vasıtasıyla, öğrencilerden toplanan yardımlarla o şekilde tamamlıyoruz. Kantin kirası da var tabi bin lira gibi bir kantin kirası var da ancak sadece telefon parasına yetiyor. Çok şeyde değil aslında. Çok fazla getirisi olan sadece 10 ay biliyorsunuz veya 8-9 aylık bir süreçte yapıyor. Onun dışında da zaten ödeme yapılmıyor.” (K.9)

“...Hani kantin kirası çok düşük.” (K.15)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından bütçenin ve kaynağın olmamasını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bulunduğumuz okul ortaokul, ortaokulların şu anda bir ödeneği yok. Yani ödeneği yok derken ödeneğimiz İlçe milli eğitim müdürlüğü ile geliyor. İlçe milli eğitim müdürü bu gelen ödenekle bizim elektrik, doğal gaz, su faturalarımızın tahsilatını oradan kendileri yapıyorlar. Yani bizim kendimizin kendi inisiyatifimiz ile kullanabileceğimiz bir ödeneğimiz mevcut değil. Şimdi bu belirttiğim ana ihtiyaçların haricinde diğer ihtiyaçlarımızı karşılarken birtakım sıkıntılar yaşıyoruz. Yani elimizde hazır nakdi bir paramız olmadığı için bizim bulunduğumuz bölgede biraz kenar bir semt hani velilerimiz çok bağış yapabilecek maddi imkânlara sahip değiller. O nedenle okul aile birliğimizin çok bir geliri yok.” (K.3)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından velinin okula hesap sorması beklentilerinin olmasını bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Biz bölge olarak tabi düşük gelirli bir bölgedeyiz. Bize veliden kaynak akışı hiç yok. Hiçbir destek yok. Rica ettiğimiz zaman zaten bir lira bile istesen veliler direkt gidip üst makamlara şikâyet ediyorlar. Bizden zorla para topluyorlar zorla alıyorlar diye. Yani normalde ana sınıfı kayıt paraları alınıyor. Bütün okullar okul aile birliğine yatırtıyor. Öğrenciler zaten zorunlu para vererek geliyorlar. Onu bile şey olarak kullanıyor adam. Yani işte ben para veriyorum da niye bizim çocuklara iyi bakmıyorsunuz. İşte sırtına bez koymuyorsunuz. İşte çocuğumun elini

yıkamıyorsunuz. Yani 1 TL verse bile çok büyük taleplerle tekrar bize dönüş yapıyor. Veli anlamında bize hiçbir destek olmuyor veliler.” (K.17)

“...Yani işte ben para veriyorum da niye bizim çocuklara iyi bakmıyorsunuz. İşte sırtına bez koymuyorsunuz. İşte çocuğumun elini yıkamıyorsunuz. Yani 1 TL verse bile çok büyük taleplerle tekrar bize dönüş yapıyor.” (K.19)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından okulun hızla çözülmesi gereken ihtiyaçlarının varlığını bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Bunun kırtasiye giderlerinden tutun işte büro malzemeleri eksikliklerinin giderilmesidir. Elektronik eşya anlamında iletişim araçları alımında, arızaların giderilmesi anlamında özellikle son çıkan iş güvenliği yasasına binaen ekstra harcamalar getiriyor. Binalarımız eski, özellikle dumana ve kokuya duyarlı sensörlerin takılma zorunluluğu ve iş güvenliği yasasına binaen geldi. Fakat bunların projede bulunmadığından dolayı ekstra projeler hazırlanması 24 derslikli bir okul için yaklaşık 25-30 bin TL gibi bir maliyet ortaya çıkarmaktadır.” (K.19)

“...Devletten gelen kaynaklarda ben bir sorun olduğunu sanmıyorum. Okulun temel ihtiyaçları doğrudan sağlanıyor zaten. Ama onun dışında eğitim masraflı bir kurum, sektör. İhtiyaçlar çok fazla. İsrafa kaçmadan bunların sağlanması nasıl olacak? Veliler aracılığıyla şu an sağlanıyor.” (K.25)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından okulların ihtiyaç farklılıklarını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bir kere bütün okulların ihtiyaçları aynı olmadığı için farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır.” (K.1)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından görev dışı işler ve zaman kaybını bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Sanki öğretmen asli görevinden çıkıp bir banka memuruymuş gibi muhasebeciymiş gibi işlere de girmek zorunda kalıyor. O zaman öğretmenle öğrenci ve veli arasında bir iletişim kopukluğu oluyor ve öğretmen kendi işinin dışında başka işlerde yapmış oluyor.” (K.1)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından ihtiyaçların yönetici ve öğretmenlerden karşılanmasını bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Okulumuzun kaynak ve ihtiyaçlarını öğretmenlerimizden topladığımız paralar, işte veliler bunlar üzerinden ricayla gidermeye çalışıyoruz. Ama bizde finans bölümünde sıkıntı olduğundan dolayı yani biz esas yükü stajyer arkadaş ve öğretmen arkadaşlar, gayretli öğretmen arkadaşlar kendi aralarında imece usulüyle devletin işini götürmeye çalışıyoruz.” (K.18)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından verim düşüklüğünü bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...ve öğretmen kendi işinin dışında başka işlerde yapmış oluyor. Bana göre bu da öğretmenin verimini düşürmüş oluyor” (K.1).

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından planlama ve tespit hatalarını bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Yani bütçeyi dağıtmakla sorumlu olan birimin ciddi manada, ciddi kriterler koyarak bütün eğitim bölgelerinde çok ciddi analiz çalışması yapması lazım. En basit İŞKUR'dan personel verirken 8 dersliğe bir hizmetli verileceği söylendi. Ondan sonra istenen sayıda hizmetli alınamadığından dolayı okullara o miktarlarda gönderilemedi. 1300 kişilik okul 24 derslikli ikili eğitim yapıyoruz. Saat sabah 06.30 akşam 06.30 12 saat mesai 2 tane hizmetlimiz var. Hani ihtiyaçlar yerinde ciddi manada tespiti yapılmıyor. Kaynaklar ciddi bir ihtiyaç tespiti yapılmadığından dolayı gerçek ihtiyaç olan noktalara tam mantığıyla ulaşmıyor.” (K.18)

Ortaokula finansman sağlamadaki sorunlarından yetkililerin kaynakları adaletsiz dağıtmasını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri o okulun bulunduğu kırsal alan veya aile gelir düzeyi yüksek olan okulların farklı sorunları oluyor. Bu nedenle bürokratik olarak da bunlara eşit olmayan adaletsiz bir dağıtım oluyor.” (K.1)

Ortaokula finansman sağlanırken okulun yaşadığı en önemli sorunların temelinde öğrenci velilerinin sosyo- ekonomik farklılıkları ve velilerin okula destek olmamalarından kaynaklanmaktadır. Velinin okula maddi-manevi anlamda uzak durması ve prosedürlerin fazla olması okulları olumsuz etkilemektedir. Okulların okul aile birliği geliri, kantin ve diğer gelirlerinin yetersizliği, okulun bütçe ve kaynağının olmaması da okulları olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklar içinde velinin okuldan beklentilerinin olması ve hesap sormak istemesi de okulu zor

durumda bırakmaktadır. Okulun hızla çözülmesi gereken sorunu ihtiyaçlarının giderilmesi olmalıdır. Okulların ihtiyaç farklılıkları nedeniyle devletin bu kaynak ve ihtiyaçları eşit görmesi ve dağıtması önemli sorunlardan birini teşkil ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Okul yöneticileri ve eğitimcilerin bu ekonomik sorunlarla, görev dışı işlerle uğraşmaları onların zamanını almaktadır. Bazı okullarda kaynak ve bütçenin olmaması nedeniyle ihtiyaçların yönetici ve öğretmenlerden karşılandığı belirtilmiştir. Okulların yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle eğitim-öğretim ve personel performanslarında verimin düşmesine neden olmaktadır. Bütçeyi yapmakla sorumlu birimlerin ihtiyaç belirlemede ve dağıtımında azda olsa planlama ve tespit hataları yaptıkları hatta adaletsizlikler yaptıkları görülmektedir.

4.1.2. Okula Finansman Sağlamada Yaşanan Sorunlara Yönelik Çözümler

Tablo 4.1 (s. 47) incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümler sırasıyla; velinin gönüllülüğü ve finans desteği (f=37), okulu bütçeleme (ödenek gönderme) (f=32), devlet tarafından karşılanması ve devletin okul maliyetini yüklenmesi (f=30), lider yönetici becerisi ile farklı kaynaklar yaratma (f=18), öğrenci maliyetinin okula verilmesi (f=16), okul yöneticilerinin veliyi ikna etmesi (f=16), verilen bütçenin kontrol ve denetimi (f=15), okul aile birliğinin çalışmalarının ve diğer gelirlerin artırılması (f=12), okulun ihtiyaçlarını yeni bir birimle karşılama (f=7), ayni ve nakdi yardımlar -okul dışı destek (f=6), yasal düzenleme (f=5), okulları özelleştirme (f=3), yerel yönetimlerin desteği ve katkısı (f=3).ve okul farklılıklarının farkındalığıdır (f=2). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden velinin gönüllülüğü ve desteğini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Öğrenci velileri ödeme noktasında zorlayıcı değil de gönüllü olmasından biz yanayız. Topladığımız miktarın bir seferde değil de iki seferde üç seferde parça parça getirmesini sağlayıp, bir şekilde bütçenin oluşmasını sağlıyoruz.” (K.6)

“...Tabi ki bizim bu konuda veliye başka bir şeyimiz yok. Veliden destek sağlıyoruz. Tabi ki zorlama yok.” (K.11)

“...Ama sağ olsun gene de o en azından az bile olsun mesela bizde % 40 civarında bir velimiz böyle olumlu yaklaşıyor. Bu %40 velimizin bağışlarıyla biz bu çarkı döndürmeye çalışıyoruz.” (K.15)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden okulu bütçelemeyi (ödenek gönderme) bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Aslında her okulun öğrenci sayısı belli öğrenci başına MEB belli bir ücret verebilir. Bir öğrencinin giderleri nelerdir; öğretmen maaşından tutun, kitap, defter, sosyal etkinlikler, yeme içme bunlara bir maliyet çıkarılabilir. Öğrenci başına da okul hesabına bir para aktarabilir.”
(K.1)

“...Yani çözümü de aslında çok, hep söylüyoruz. Çok basit, liselere aktarılan kaynakların ortaokullarda aynı şekilde verilmesi lazımdır yani. Kaynakları liselere aktardıkları gibi eşit dağıtacaklar. İlkokul ve ortaokullara da belli bir bütçe verip kendi okulunuzu yönetin diyecekler. Başka bir yolu yok yani.” (K.17)

“...Liselerde nasıl direkt ödenek sistemi varsa bizim okulun sonuçta hepsi devletin okulu hepsinin işleyiş sistemi üç aşağı beş yukarı aynı hani liselerde ki sistem ortaokullara da getirilmeli ve belli kriterler alınmalı. Mesela özel okullara öğrenci başına 1000-2000 TL teşvik veriliyor.”
(K.18)

“...Ben de bu anlamda diyorum ki MEB özel okullara verdiği 2750 TL teşvikin yarısını devlet okulu öğrencisine verse maaşını da ben vermeye hazırım devletin memurlarına.” (K.19)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden devlet tarafından karşılanması ve devletin okul maliyetini yüklenmesini bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Kaynak ve ihtiyaçların direkt kurum tarafından karşılanması daha doğru olacaktır.” (K.21)

“...Özelleştirilmesi belki suiistimali getirebilir. Devlet kanalıyla olmalı fakat devlet daha fazla destek olabilmelidir. Hani şu anki yeterli gelmiyor okullar için bu nedenle farklı yerlerden karşılama işte kayıta ücret almaya ya da kantinden almaya çalışıyorlar falan. Bunlar olmadan devletin verdiği yetebilmelidir.” (K.22)

“...Mecburen devletten alacağız yani. Yapacak bir şey yok çözüm önerisi anlamında. Sonuçta burası hani şirket gibi düşünemeyiz okulu. Öğrencilerimizle ilgilenmek durumundayız. Yani bunun yanında bir de

kaynak üretmeye çalışıp öyle bir enerjiyi boşa harcarsak da biraz işler aksıyor yani. Öyle bir durum var.” (K.24)

“...Şimdi iletişim sağlandığı sürece, okullarla düzenli iletişim sağlandığı sürece, okulların şartları dikkate alındığı sürece merkezi olarak bu dağılımın yapılması bence en adaletli olacak şeydir.” (K.25)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden lider yönetici becerisi ile farklı kaynaklar yaratmayı bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Bunda da yöneticinin becerisine bağlı hiç çevresi olmayan, becerisi olmayan, istenmeyen bir yönetici olduğu zaman bu tür okulları gördüğümüzde taş üstüne taş koyamayan okullar olabiliyor. Ama becerisi olan yönetici ise kendi becerisini kullanarak çeşitli kurum ve kuruluşlarla konuşarak daha çok ikili ilişkiler kullanarak bu giderleri çözebiliyor.” (K.1)

“...Şu anda yöneticilerin gayreti ve liderliği ile bu işleri yürütüyoruz. Mesela bir bilgisayar lazım oluyor. İşte bunu ilçeden, ilden talep etmek yerine çevreden hızlı bir şekilde halletmeye çalışıyoruz. Çünkü devletten beklediğimizde belki birkaç ay süre içinde gelecek veya gelmeyecek bilemiyoruz.” (K.3)

“...Yönetici liderliğiyle şimdi biz fonumuzu da oluşturuyoruz. Öğretmen de bunun içine dahil oluyor. Çoğu işimizi yaparken o fonu kullanıyoruz. Ne yapıyoruz öğretmenlerden işte okulumuzun şu bir gideri olabilir. Bu yönlerde sizlerden katkı bekliyoruz. Yani gönüllü olarak katkı bekliyoruz verirsin vermezsın hiç önemli değil. Verenler bu fona dahil oluyor. Bu fonun içinde aynı şekilde velilerinde bu şekilde dahil olması gerekir. Böyle olmazsa dediğim gibi her şey devletin üstüne binerse bu kadar kalabalık bir ülkede mümkün değil buna yetişmesi.” (K.27)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden öğrenci maliyetinin okula verilmesini bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Diğer konulara gelince de veliler ile ilgili zaten o. Veli böyle bir iyi niyet gösterisi yapmazsa gelir de olmaz bu kadar basit. Bu da sorunun en büyük kısmıdır. Çözüm önerimiz burada yapılacak en önemli şey devlet

bu konuda katkı sağlayacak bu da belli, okulun öğrenci sayısına göre belli bir katkı sağlayacak bu kadar. Okulun kapasitesine göre.” (K.13)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden okul yöneticilerinin veliyi ikna etmesini bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Yani veliyle konuşarak onu ikna etmeye çalışıyoruz. Diyoruz ki bakan bu tuvaleti sizin çocuğunuz kullanıyor. Burası kirli olduğu zaman bu çocuklar mikrop kaparlar burada işte, sınıflarının temizlenmesi gerekiyor. Buraya temizlik malzemeleri gerekiyor.” (K.9)

“...Başvuracağımız bir yöntem yok. İşte veliyi ikna etmeye çalışıyoruz. Veli de yapılanları gördüğü için inanıyor, güveniyor. Yoksa biz veliyi ikna edersek ederiz. Edemezsek başka bir çözüm yolumuz yok.” (K.12)

“İkna yöntemiyle zaten vermeyenin de zorla yakasına yapışamıyoruz. Böyle bir şeyimiz yok. Ama ikna yoluyla hallettik.” (K.17)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden verilen bütçenin kontrol ve denetimini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Her öğrenci başı yıllık 100 TL okula parayı verebilir. Ha bu 100 TL’yi de mutlaka ki devlet denetimini yapsın. Kimsenin aklında soru işareti kalmayacak şekilde istediği yerlere istediği şekilde denetimini de yaparak okul aile birlikleri denetlenerek harcamayı yaptırabilir.” (K.16)

“...Kurumun kendisini tamamen bu konuda tabi hesap verilebilir şekilde daha sorumlu olması gerekir.” (K.21)

“...Çözüm şöyle olabilir. Öğrenci başı devlet her öğrenci için belli bir miktarda okul bütçesine veya milli eğitim havuz hesabına her okul için para yatırabilir. Okullar bunları kullanırlar. Denetimi de yapıldığı zaman bir sıkıntı olmaz diye düşünüyorum.” (K.23)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden okul aile birliğinin çalışmalarının ve diğer gelirlerin artırılmasını bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Bunun dışında okul aile birliği daha ciddi çalışabilir. Mesela daha aktif çalışabilir.” (K.22)

“...Bu ciddi sıkıntılara sebep olabiliyor ve imece usulünün devam etmesi açısından evet okul aile birliği çalışmaları güzel.” (K.25)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden okulun ihtiyaçlarını yeni bir birimle karşılamayı bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Yani çözüm bu, yoksa bu yazışmayla ambar memuruyla bu işe bakan müdürle bu işler çözülmez. Bir birim oluşturulsun hangi okul yazı yazmışsa oradaki birimdeki eleman gelecek gerçekten o okulun ihtiyacı var mı, yok mu bunu tespit edecek ve ihtiyaçları giderecek.” (K.9)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden aynı ve nakdi yardımlar, okul dışı desteği bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bunlara çözüm üretilirken belki özel sektör ile işbirliği yapılabilir. Maddi durumu iyi olan velilerle işbirliği yoluna gidilebilir. Kendi velimizin bazen yetersiz kaldığı gibi başka iş ve işte, özel sektörde çeşitli kurum ve kuruluşlarla STK’larla görüşüp okulun durumundan dolayı bazen yardım veya işte bahçe düzenlemesi, bahçe duvarı, okulun boyanması bunları özel sektörden, tanıdıklarımızdan, iş adamları bunları kullanarak yaptırma yoluna gidiyoruz.” (K.1)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden yasal düzenlemeyi bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Bununla ilgili yasal problemlerin ortadan kaldırılması gerekir. Her okulda kendi kaynağını kendisi yaratabilir aslında.” (K.21)

“...Bence eğer velilerden kaynak talebinde bulunulacaksa devlet bu konuda bir standart koyacak. Her veli şu kadar katkı sağlayacak diye herkes bir nevi gönüllülüğten öte bir zorunluluk tutulacak” (K.28)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden okulların özelleştirilmesini bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bunlara çözüm üretilirken belki özel sektör ile işbirliği yapılabilir. Maddi durumu iyi olan velilerle işbirliği yoluna gidilebilir. Belki de özelleştirilmelidir.” (K.1)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden yerel yönetimlerin desteği ve katkısını bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Okulumuzun kaynak ve ihtiyaçları bana göre yerel yönetimler tarafından sağlanmalıdır diye düşünüyorum. Çünkü yerel yönetimlerin bu imkânları bizim gibi kısıtsız değil. Yeterince kısıtlıdır. Velilerin faturalarına yansıtarak da bunu yapabilir. Su veya elektrik faturası

üzerinden gerek Avrupa'da gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yapabilir.”

(K.19)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden okul farklılıklarının farkındalığını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bir kere her okul kendi çapında değerlendirilmelidir diye düşünüyorum. Okullar bulunduğu semtte, öğrenci sayısına, sosyo-ekonomik düzeyine göre numaralandırılmalı belki de. Gaziantep’i düşünürsek, bir İbrahimli mahallesindeki okul ile Çıksorut’ta ki (Şehitkamil ilçesinde bulunan bir mahalle) bir okul bir değildir. Onların giderleri de farklıdır.” (K.1)

Okula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerin başında velinin gönüllülüğü ve desteğiyle olmasıdır. Sırasıyla; okulu bütçeleme (ödenek gönderme), devlet tarafından karşılanması ve devletin okul maliyetini yüklenmesi bulgusuna ulaşılmıştır. Lider yönetici becerisi ve farklı kaynaklar yaratma konusunda yöneticilerin çabaları olduğu ve olması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca öğrenci maliyetinin okula verilmesi bulgusuna varılmıştır. Okula finansman veya kaynak sağlamada okul yöneticileri genellikle velileri ikna etme yolunu seçmektedir. Verilen bütçenin kontrol ve denetiminin mutlaka yapılması gerekmektedir. Okul aile birliğinin çalışmalarını ve diğer gelirlerini artırmasıyla okulun ihtiyaçlarını ilçe milli eğitim müdürlüğü bünyesinde yeni bir birim oluşturularak bu birimin bölge okulların ihtiyaçlarını karşılaması gibi konular üzerinde durulmaktadır. Okullara finans ve kaynak sağlamada okul dışı desteğin, ayni ve nakdi yardımlarla artırılmalıdır. Yasal düzenlemelerle veli ve okul dışından okula finansman ve kaynak sağlamanın yasallaştırılmalıdır. Özelleştirme konusu dikkat çekmektedir. Yerel yönetimlerin desteği ve katkısı artırılabilir ve okul farklılıklarının da dikkate alınması gerekmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine etkilerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Okul Bütçesinin Okul Yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) Bırakıldığında Okul Yönetimine Etkisi

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%
Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine etkileri	Olumlu Etkileri	İşlerin ve sorunların zamanında çözülmesi ve çabukluk	22	%31
		Yerinden yönetim	16	%22
		Tutumluluk ve tasarruf sağlama	10	%14
		Planlama	7	%10
		İşlerde ve eğitimde verimin artması	6	%8
		Prosedürde azalma	5	%7
		İş yükünde azalma	3	%4
		Karar verme ve seçme şansı	2	%3
		Etkinlik ve proje artışı	1	%1
		Toplam:	72	%100
	Olumsuz Etkileri	Paranın denetimi ile ilgili yetersizlikler	18	%33
		İstismar-Suiistimal	13	%24
		Okul yönetimine güvensizlik	12	%23
		Adaletsiz uygulama ihtimali	3	%6
		Dedikodu ve iftira	3	%6
		İş yükünde artma	3	%6
		Yönetici yetersizliği	1	%2
		Toplam:	53	%100

4.2.1. Okul Bütçesinin Okul Yönetimlerine Bırakıldığında Okul Yönetimine Olumlu Etkileri

Tablo 4.2 incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkileri sırasıyla; işlerin ve sorunların zamanında çözülmesi ve çabukluk (f=22), yerinden yönetim (f=16), tutumluluk ve tasarruf sağlama (f=10), planlama (f=7), işlerde ve eğitimde verimin artması (f=6), prosedürde azalma (f=5), iş yükünde azalma (f=3), karar verme ve seçme şansı (f=2) ve etkinlik ve proje artışıdır (f=1). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden işlerin ve sorunların zamanında çözülmesi ve çabukluğunu bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Bütçenin okul bünyesine bırakıldığında okulu gerçekten benimseyen personelin yöneticinin okulu için ne gerekiyorsa hızlı bir şekilde bunun kararını verir. Böylece zaman kayıpları ve kırtasiyecilik bayağı azalır. Faydası bu şekilde olabilir.” (K.2)

“...Bütçe okul yönetiminde olduğu zaman nerede bir sorun varsa oraya acil müdahale yapılabilir. Dolayısıyla bu sorunlar daha hızlı çözülür.” (K.6)

“...İş daha çabuk yürür. Anında müdahale olur. Çözüm olarak yerinde ve anında hızlı bir müdahale şeklinde oluşabilir. Hızlı bir şekilde sorunlar çözüme ulaşır.” (K.7)

“...Ama elimin altında böyle bir para olduğunda hemen komisyonu toplayıp okul aile birliğini toplayıp böyle bir sıkıntımız var deyip karar aldırıp bunu hani çok acil bir şekilde bu ihtiyacımı giderebilirim.” (K.15)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden yerinden yönetimi bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Yani okul yönetimine bu bütçeyi bıraktıklarında tabi ki her okul kendi yönetimi kendi sorunlarını kendileri daha iyi tespit ederler” (K.6)

“...Olumlu tarafı tabi ki harcamayı, okulun gerçek ihtiyaçları neyse ona göre yapılması hususunda çok faydalı olur.” (K.9)

“...Devlet tarafından mesela atıyorum 100 bin liralık yıllık bir ödenek verilse ve bunu yönetmede tamamen okul idaresinde olsa e şimdi çok daha rahat olur. En azından elimizde ne olduğunu biliriz. Ne harcayacağımızı biliriz.” (K.21)

“...Olumlu etkiler ise şöyle olur. Okulun birebir ihtiyacı olan nokta atışları yapılır. Nerede ne eksiği varsa bütün idareciler bilir. Bakın en basitinden şunu söyleyeyim, bu okula geldiğimde benden önce 5-6 yıl öncesi veya 4 yıl öncesinde yapılmış olan okul asansörü yapılmış ve asansör bir gün çalıştırılmamış, çalışmıyor. Asansörü işler hale getirdik.” (K.16)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden tutumluluk ve tasarruf sağlamayı bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Bu nokta da devlet bütçe kullanımı konusunda tabi kendi kaynaklarını da düşünüyor herhalde. Bizim özel okullarda olduğu gibi diğer okulları da serbest bıraksa bütçedeki para yetmeyecek. Bu nedenle ilkokul, ortaokulları kısıtlıyor. Mesela biz ne yapıyoruz? İhtiyacımız kadar alıyoruz. Bütçe sendeyse ihtiyacın kadar alıyorsun.” (K.5)

“...Bir de şöyle bir durum var. Yaptıracağımız işin bu sadece hizmetli babında değilde elektriktir, sudur yani okulun fiziki bakım onarımlarıyla ilgili iş yaptıracağımız zaman veliden destek alıyoruz. Bunu daha ucuz daha düşük miktarlarda tedarik etmeye fırsatımız olacağına inanıyorum.” (K.11)

“...Yani mesela biz arıza giderlerine tahmini bir bütçe ayırdık ondan daha az bir pay çıktı. Arızalara giden pay daha az çıktı. Ondan kalan parayı daha başka işlerde olumlu şekilde kullanabiliriz.” (K.20)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden planlamayı bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Şimdi en azından o bütçenin ne kadar miktarda geleceği zaten her sene bilinir. Ona göre harcamalarını okul planlayabilir. Ona göre eleman çalıştırmak için elemanını belirleyebilir.” (K.13)

“...Okul idaresine bütçe verse yapacağı şeyleri önceden tespit eder. Nereyi yapacak, tamiri mi yapacak boya mı yapacak veya herhangi bir giderini ona göre planlayabilir. Yani şu ayda şunu yapacağım. İkinci ayda şunu yapacağım diye. Şimdi biz önümüzü görmediğimiz için, hiçbir plan yapamıyoruz. Yani bir inşaat işine bile girişemiyorsun. Yani bir yere bakım onarım yaparken bile göremiyoruz yani. Sene sonunu çıkarabilir miyiz?” (K.17)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden işlerde ve eğitimde verimin artmasını bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Şöyle, hizmeti hızlandırması açısından olumlu, şöyle söyleyeyim mesela bizlere milli eğitim tarafından hizmetli gönderildi. Normalde

bizim çalıştırdığımız işinden memnun olduğumuz eleman var. Fakat ora gönderdiği zaman biz gelen elemana okey demek zorundayız. Niye para ödemiyoruz kendisi ödüyor. Fakat o insanlarla istediğimiz verimi alamıyoruz. Biz kullansak, biz harcarsak en azından biz çalışan beğendiğimiz elemanı çalıştırırız. Beğenmiyorsak eğer kardeşim senin işinden memnun değiliz. Buyur güle güle deriz. Yeni bir eleman alırız.”
(K.15)

“...Eğitime daha çok katkı sağlayabilecektir. Verimlilik anlamında olumlu olacağını düşünüyorum.” (K.24)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden prosedürde azalmayı bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Başka neler olabilir. Mesela şimdi en ufak bir şeyde bir sürü yazışma takip eden bir şeyler oluyor. O kısmı kolaylaşır.” (K.22)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden iş yükünde azalmayı bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Pratiklik kazandırır. Yani idarecinin zaten yeterince bir iş yoğunluğu ve yükü var. Bu yönetimde bu mali konular da okul yönetimine bırakıldığı zaman sorunlar daha güzel bir şekilde çözülür diye düşünüyorum.” (K.6)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden karar verme ve seçme şansını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Olumlu etkisi şu şekilde olabilir. Özellikle çalıştıracağımız elemanı biz kendimiz seçeceğimiz için çünkü şu an okulların neredeyse % 90'ında kadrolu hizmetli yok. Bu bütçe bizim elimize geçerse çalıştıracağımız elemanı biz seçeceğiz.” (K.11)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkilerinden etkinlik ve proje artışını bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Sosyal faaliyetlerimizi gezilerimizi arttırırız. Projelerimizi daha hızlı bir şekilde gerçekleştiririz.” (K.3)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumlu etkileri en başta işlerin ve sorunların zamanında çözülmesi olacaktır. Bütçenin okul yönetiminde olması işlerin yapılması ve kararların uygulanmasında yerinden yönetimi getirecektir. Bütçenin yönetimi elde olunca finansman ve kaynaklar tutumlu kullanılacaktır. Okulun bütçesine göre işler planlanabilecektir. Bütçenin yönetimi işlerde ve eğitimde verimin artmasına yol açacağı ayrıca prosedürlerde azalma olacaktır. Okul yönetimlerinin bütçeyi kullanması karar verme ve personeli seçme şansı getirecektir. Bütçenin okullara bırakılması ile etkinlik ve proje yapmada artışlar olacaktır.

4.2.2. Okul Bütçesinin Okul Yönetimlerine Bırakıldığında Okul Yönetimine Olumsuz Etkileri

Tablo 4.2 (s. 58) incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkileri sırasıyla; paranın denetimi ile ilgili yetersizlikler (f=18), istismar–suiistimal (f=13), okul yönetimine güvensizlik (f=12), adaletsiz uygulama ihtimali (f=3), dedikodu ve iftira (f=3), iş yükünde artma (f=3) ve yönetici yetersizliğidir (f=1). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden paranın denetimi ile ilgili yetersizlikleri bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Olumsuz yönleri de bu bütçeler eğer yapılan hesaplar yeterince takip edilmezse istenilmeyen durumlarla yani kişilerin kendi inisiyatifli doğrultusunda karşılaşılabılır.” (K.6)

“...ben kendim bakın okul müdürüyüm, hiçbir zaman hesap kitap, para işine elimi sürmüş bir insan değilim. Müdür yardımcısına teslim etmişim. Okula aile birliğimiz var. Kesinlikle görev dağılımı var. Son olarak kontrolleri yaparım. Hesabını da sorarım yani. Böyle yapıldığı takdirde hiçbir olumsuzluk olmaz. Ama yapılmadığı takdirde, bir kişinin tekeline bırakılırsa o daha büyük bir handikap olur.” (K.16)

“...Tabi ama denetlemek şartıyla çünkü hani bunu kötüye kullanan da olabilir. Yani hani okula bir bütçe verilecekse denetim mekanizmasının çok iyi çalışması gerekir.” (K.23)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden istismar-suiistimali bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Konu maddiyat olunca suiistimale açık olabilir.” (K.22)

“...Her okul müdürü bunu etkili, verimli harcar mı, yolsuzluğa tenezzül eder mi veya işte burada kendi adamlarına o işi vermek gibi farklı uygulamalar içine girebilir mi? Girebilir. E mevcut düzende yapabilir mi, yapabilir. Dolayısıyla bu her zaman bir risk ama bir yerde de güvenmek lazımdır.” (K.30)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden okul yönetimine güvensizliği bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“... O mekanizmanın arasına insan girdiği zaman daha doğrusu özerkler şeklinde okullara bu ekonomik yapıyı oluşturmasını bunu yönetmesini isterse ki zaten öyle de her okul için bunun ciddi problemler oluşturacağını düşünüyorum. Art niyetli bir insan her türlü bunu kullanır. Her türlü ekonomik çıkarını kendi yolunda kullanır bu paraları. Ama bunu bir denetimi olması lazım özerkliği veririsin işte şu an ki durumda buna benzerdir yani” (K.27)

“...Olumsuz etkileri şöyle olabilir: Sonuçta finans dediğimiz para durumu söz konusudur. Şimdi her insan ya da kişi bir değil. Tabi ki bu biraz kişinin inisiyatifine bırakıldığında o kişiye güvenmekten başka çare kalmaz. Burada riskli bir durum söz konusu olabilir.” (K.2)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden adaletsiz uygulama ihtimalini bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Olumsuz etkileri şöyle parayı temin etme konusu sıkıntı olabilir. Nasıl temin edilecek, nasıl kontrol altında tutulacak, nasıl harcanacak? Bunlar tamamen kendi bünyesinde olacaktır. O zaman da her okul kendine göre belki açık vermeyecektir ama farklı bir yöntem sergileyecektir. Bizim okul başka bir yöntem sergileyecektir. Bunlar arasında tutarsızlıklar olacaktır. Bunlar sorun teşkil edebilir.” (K.13)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden dedikodu ve iftirayı bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Normalde biz topluyor olsak. Ya da bağışları biz alıyor olsak okul aile birliği hesabına değil de elden bize veriliyorsa sonuçta insanız çiğ süt emmişiz bu parayı yemesek de yedi derler. Yıllar önce bu yapıldı ve okul müdürlerine bu iftiralar atıldı.” (K.10)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden iş yükünde artmayı bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Niçin şu anda bizim ortaokullarımızda zaten memur kadrosu yok. Hizmetli kadrosu olmasına rağmen verilmiyor. Okullarda hizmetli yok. Bütün yük idarede, MEBBİS, E-OKUL, HİTAP, SGK yeni DYS çıktı, ETS sistem var. Öğrenci problemi var. Gelen veli var. Büyük okullarda öğretmen sayısı çok fazla bütün iş yükü idarenin üzerinde olduğu için burada idari kadro üç kişi. Yani bu kadar sistemin bu kadar işin çözümünde sadece idare bunun peşinde koşması gerekiyor. Aynı zamanda finans direk ödenek okullara verildiği zaman muhakkak okullarda bunlarla alakalı olacak. Ya bir müdür muavini kadrosu artırılması lazım ve verilmesi lazım.” (K.18)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine bırakıldığında okul yönetimine olumsuz etkilerinden yönetici yetersizliğini bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bütün okul yöneticileri çok iyi bütçe yönetimi ve kuralları çok iyi bilecek diye bir şey yok. Hani işi iyi çeviremeyen, zayıf niteliksiz yönetici olursa belki bu gelir-gideri hesaplayamayabilir. Süreci yönetemeyebilir; ama bence hesap verebilirlik olduğu için bir takım eğitimlerle belki ilk zamanlar zorluk çıkarılabilir. Zamanla bunun aşılabileceğini düşünüyorum. Sadece niteliksiz, beceriksiz yönetici süreci yönetemeyebilir.” (K.1)

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir. Bunlardan öne çıkan paranın denetimi ile ilgili yetersizliklerin olacağıdır. Bütçenin okul yönetimlerine bırakılması paranın ve olanağın istismarlara ve suiistimale neden olacağıdır. Bütçenin kullanımı ile okul yönetimlerine karşı güvensizliği getirebileceği ve uygulamalarda adaletsizliklerin yaşanacağı ayrıca dedikodu ve iftira gibi olumsuzlukların olacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Bütçenin okul yönetimlerine bırakılması iş yükünü artırır. Yönetici yetersizlikleri de bir olumsuzluk oluşturmaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, devlet öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz durumlara ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Devletin Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Velilere Verdiğinde Ortaya Çıkabilecek Olumlu ve Olumsuz Durumlar

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%
Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz durumlar	Olumlu Durumlar	Eğitimin kalitesi ve akademik başarıda artış	21	%17
		Okulları seçme özgürlüğü ile iyi okulların artması, çeşitliliğin artması	15	%12
		Tercih edilen okul olma ve yönetici çalışkanlığı	14	%11
		Öğretmeni ve personeli seçme şansı	13	%10
		Öğretmenlerin performans artışı	13	%10
		Okulların maddi imkânsızlıklarının ortadan kalkması	9	%7
		Okullar arasında rekabetin artması	9	%7
		Görev sorumluk bilincinin artması	8	%6
		Sorunlara anında müdahale ve çözüm	5	%4
		İşlerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi	4	%3
		Okullar arasında maddi farklılıkların azalması	3	%2
		Düzen ve temizlik	2	%2
		Reklam-tanıtım	2	%2
		Maliyette azalma	2	%2
		Okulların öğrenciyi seçme şansı	2	%2
		Finansmanın adaletli dağıtımı ile ekonomisi iyi olmayan öğrencilere eğitim imkânı	2	%2
		Kaliteli eğitimle diğer okullara örnek olma	1	%1
		Toplam:	125	%100
	Olumsuz Durumlar	Akademik başarısı yüksek olan okullara fazla ilgi ve yığılma	9	%16
		Velinin bilgisizliği	8	%15
		Siyaset ve dedikodu	8	%15
		İş garantisinin kalkması-öğretmenin işsiz kalma ihtimali	6	%11
		Alt yapı, yasal düzenleme ve denetim yetersizlikleri	5	%9
		Para ve gücün suiistimaller getirmesi	5	%9
		Velinin yönetme isteği	4	%7
		Önyargı	4	%7
		Zararlı rekabet	4	%7
		Okulun kapanma ihtimali	2	%4
		Toplam:	55	%100

4.3.1. Devletin Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Velilere Verdiğinde Ortaya Çıkabilecek Olumlu Durumlar

Tablo 4.3 incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlar sırasıyla; eğitimin kalitesi ve akademik başarıda artış (f=21), okulları seçme özgürlüğü ile iyi okulların artması, çeşitliliğin artması (f=15), tercih edilen okul olma ve yönetici çalışkanlığı (f=14), öğretmeni ve personeli seçme şansı (f=13), öğretmenlerin performansı artar (f=13), okulların maddi imkânsızlıklarının ortadan kalkması (f=9), okullar arasında rekabetin artması (f=9), görev sorumluk bilincinin artması (f=8), sorunlara anında müdahale ve çözüm (f=5), işlerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi (f=4), okullar arasında maddi farklılıkların azalması (f=3), düzen ve temizlik (f=2), reklam-tanıtım (f=2), maliyette azalma (f=2), öğrenciyi seçme şansı (f=2), finansmanın adaletli dağıtımı ile ekonomisi iyi olmayan öğrencilere eğitim imkânı (f=2) ve kaliteli eğitimle diğer okullara örnek olma (f=1). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan eğitimin kalitesi ve akademik başarıda artışı bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...En iyi öğretmenler olur ve oraya en iyi de hizmet verilir. Öğrencide düzelme olur. Çünkü öğrenci der ki, ben bu güzel okulu kaybetmemek için çalışmam lazım der.” (K.4)

“...Ben böyle bir sistemin sonuna kadar arkasında olurum. Şöyle olurum. Şimdi sonuçta müşteri veli elinde parası var. Ne olacak bu sefer okul ne kadar veli toplarsa öğrenci toplarsa kendi bütçesini kendisi yaratacağı için, okullar arsında bir yarış başlayacaktır. Bu da ister istemez kendiliğinden başarıyı getirecektir” (K.11)

“...Hatta öğretmen maaşları da o bütçeden verilse bence daha iyi olur. Öğretmen de daha iyi çalışır ki başarılı çocuklar gelsin ilgili veliler gelsin. Tabi ki başarı artar.” (K.12)

“...En azından şöyle söyleyeyim okullara belli bir devlet tarafından veli tarafından böyle maddi bir olanak sunulursa bütün okulların kalitesi artacağına görüşündeyim. Okulunda kalitesi eğitim seviyesi yükselmiş olur. Hem de kenar semtteki okulların da kalitesi ve eğitim olanaklarının yükseleceği kanaatindeyim.” (K.15)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okulları seçme özgürlüğü ile iyi okulların artması, çeşitliliğin artmasını bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...O kişilerde çocuklarını istedikleri okula istedikleri biçimde, çocuklarının istedikleri okula istedikleri biçimde, görmek istediği eğitimi almaları için okullara gidip başvurabilir. Bence de güzel olur. Olumlu olur.” (K.2)

“...Veli neyi isteyecek çocuğunun başarılı olmasını isteyecek. Nerede başarılı olur bu çocuk? Hangi okul daha iyi, hangi okul daha iyi ürün çıkartıyor. O okulu seçecek.” (K.11)

“...Olumlu etkisi ne olur bir defa kişi devletten çocuğun kendi eğitimi için alacağı para bir şekilde onu daha güzel bir eğitim vermesini sağlayacaktır veya almasını sağlayacaktır.” (K.13)

“...Veli de bu anlamda istediği okula istediği kalitede bir okula gerekirse bir miktarda kendisi ödeyerek ne yapar en iyi okula gönderme şansı olur.” (K.17)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan tercih edilen okul olma ve yönetici çalışkanlığını bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Okul ve iyi yönetilen bir okul olarak tercih edilen bir kurum olur.” (K.1)

“...Yani şimdi okul müdürleri, okul idaresi ve öğretmenleri de onları, velileri çekmek için uğraşacaklar. Hatta öğretmen maaşları da o bütçeden verilse bence daha iyi olur. Öğretmen de daha iyi çalışır ki başarılı çocuklar gelsin ilgili veliler gelsin. Veliyle ilgilenecek. Veliyi okula çekecek. Yani market müşteri, yani hiçbir market alış veriş yeri merkezi mi diyeyim dükkânı mı diyeyim giren müşteriye kaçırmak istemez.” (K.12)

“...Devlet direkt okula yatırmış parayı veli aracılığıyla okula göndermiş ha bunda ne olabilir? Bir rekabete sebep olabilir. Şöyle rekabete hani veli istediği okula gidebilecek. Yani sonuçta veli demek bir şekilde okula para gelmesi demek, anlamına gelecek bu sistemde. Ne kadar çok veli o kadar bütçe anlamına gelecek. Bu sefer veli iyi okula yönlenecek. Bu sistem olabilir, uygulanabilir.” (K.23)

“...Okullar özel okul gibi kendi kuponunun oranını kendisi belirler. Yani arz talep meselesi ortaya çıkar. Benim değerim bu der. Benim okuluma gelmek istiyorsan bu değeri kuponu vermek zorundasınız der.” (K.30)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan öğretmenleri ve personeli seçme şansını bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Ancak şöyle bir gerçeklikte var ki beraber iş yapamadığınız kişilerle çalışmak zorunda kalmanız benzer veya örtüşen felsefeyi paylaşmadığınız kişilerle çalışmanız büyük bir işkencedir. Ve aynı zamanda kaynak israfı hem de zaman israfı hem de iş gücünün heba edilmesidir.” (K.25)

“...Olumlu tarafı çalışmayanla işinde vasıfsız olan insanla daha çok çalışıp emek veren insanla ayırt etmekte çok iyi bir sistem olur.” (K.26)

“...Olumlularını söyleyelim. Şimdi okul yönetimleri o zaman performansı arttıracak çözümler üretebilirler. Daha iyi çalışan öğretmen tercih edebilirler.” (K.29)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan öğretmenlerin performansının artmasını bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Benim öğretmenim çalışmak zorunda kalır ve performansa dayalı bir sistemde gelirse öğretmen de sınıfının başarısını en üste çıkarmaya çalışır ki okul o zaman tercih edilsin.” (K.1)

“...Mecburen öğretmen çalışması gerekecek, çalışmayan öğretmene iş yok yolcu göndereceksin. Tabi ki kim çalışırsa o şekilde olacak.” (K.11)

“...Rekabeti güçlendirir bir defa hani buradaki bir komisyon seçecekse öğretmeni okulda bir komisyon oluşturulacak öğretmenler başvuru yapacak biz de öğretmeni seçeceğiz. Tabi bir rekabet oluşturur. Öğretmenler açısından kendilerini geliştirmek durumunda kalacaktır. Ya da iyi öğretmenleri getireceğiz tabi.” (K.23)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okulların maddi imkânsızlıklarının ortadan kalkmasını bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Yani olumlu etkileri neler olabilir? Bir kere bu okulların maddi imkânsızlıkları ortadan kalkar.” (K.3)

“...Olumlu etkisi her şeyden önce okul idaresi, biraz önce konuştuklarımız bu okulun giderleriyle alakalı kesinlikle bir sıkıntı çekmeyecek. Bu okul idaresi için bir artı. Şimdi parayla ilgili hiçbir sıkıntımız yok sonuçta para geliyor.” (K.11)

“... Milli Eğitimin okula katkıları çok az olduğu için yani minimum ücret verse dahi o okul için fayda sağlayacaktır. Minimum ücret yani o hani 5-10-20 TL fark etmiyor yani. En ufağı bile kaynak sağlar mutlaka okul için. Bu sistem olabilir aslında olabilir.” (K.14)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okullar arasında rekabetin artmasını bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Böyle bir sistem gelse rekabet oluşur.” (K.4)

“...ve karşı tarafta okullar öğrenciyi alabilmek için, zaten bir rekabet haline girecekleri için zaten eğitim kalitesi yükselir diye düşünüyorum.” (K.17)

“...Bunun dışında okullar kendini geliştirmek durumunda kalacak, başka okullarla rekabete girmiş olacaklar. Çünkü ne kadar çok veli gelirse o kadar çok para gelecek demektir. Siz veliyi çekebilmek için de yani burada biraz işletme gibi bir şey olacak hani müşteriyi çekebilmek için de bir rekabete girmek durumunda kalacaksınız. Yani herkes burada bir adım ilerletmek durumunda kalacak. Bu açıdan olumludur.” (K.23)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan görev sorumluk bilincinin artmasını bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Bence iyi olur. Bir kere öğretmen öğretmenliğini yapar. Bu işlere hiç girmez.” (K.1)

“...Başarısız okullara da gereken yaptırımları yapacaksa tabi ki güzel olur. Yani öğrenci başarısı artacaktır. Bu durumda her kes taşın altına elini koyacak.” (K.24)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan sorunlara anında müdahale ve çözümü bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Şimdi bir defa olumlu etkisi şu olur. Okul idarelerinin maddi anlamda sıkıntıları kalmaz. Her türlü problemi hallederler bu bütçeyle.” (K.28)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan işlerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesini bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bir sorun olduğunda, kalorifer bozuk diyelim anında onu yaptırabilirsin. Elinde paran varsa musluklar bozuldu onları yaptırabilirim. Yani hemen çözüm üretebilirsin.” (K.1)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okullar arasında maddi farklılıkların azalmasını bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Çünkü her okulla belli bir kaynak aktarıldığı zaman en azından okulların durumu biraz daha eşitlenebilir.” (K.1)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan düzen ve temizliği bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Okul idareleri zaten hani bütçe kendi ellerinde olur. Öğrencisine göre sınıf açar. O öğrenci kapasitesine göre laboratuvarını, salonunu neyse ayarlar. Şimdiki yaşadığımız o maddi sorunlar olmayacağı için, temiz, bakımlı güzel bir okulda öğretmenin maaşını da muhtemelen ya devlet verir ya da kendi verir.” (K.17)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan reklam ve tanıtımı bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Veli bu sistemde bizim müşterimiz olmuş oluyor. O yüzden o müşteriye çekmek için ki reklamımı yapmak zorundayım. Bir okul reklamını nasıl yapar, ortaokulda TEOG sonuçlarına göre en iyi liselere öğrencileri yerleştirebileyim. Başarılı olayım ki veli beni tercih etsin. Hem de kendi reklamını yapmak için en yüksek performansı hem öğretmen hem idareci hem de çalışanlar en iyi şekilde göstermek için çok çalışmak zorunda kalacaktır.” (K.1)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan maliyette azalmayı bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Hem teşvik edici bir sistem hem devletin üzerindeki yükü alan maliyeti hafifleten bir sistem yani bence yapılırsa çok faydalı olacağını düşünüyorum ülkemizde.” (K.3)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan öğrenciyi seçme şansını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...En azından o da kalitesini yükseltmek için biraz daha seçici öğrenci alır. Biz şu anda öğrenci seçemiyoruz. Bazı okullar seçip alıyor. Örneğin liseler puan üstünlüğüne göre öğrenci alıyor ama ortaokullar için böyle bir şey yok. Çocuk ortaokula geliyor ama okuma yazması yok. Benim öyle imkânım olmuş olsa mesela bir sınav yaparım. Talep çok olduğu zaman sınavda ki başarı durumuna göre alırım.” (K.15)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan finansmanın adaletli dağıtımı ile ekonomisi iyi olmayan öğrencilere eğitim imkânını bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Devlet, velilere tespit ettiği ücreti parayı size veriyorum öğrencimizi gidin okulunuzu bulun okutun edin diye. Eğer düzgün bir şekilde çalışır ve adil bir şekilde olursa bu sistem gerçekten faydalı olabilir. Tabi ki bu her bireye eşit olmamalı. Bu durum birazcık şöyle dağıtılabilir. Ailelerin bütçeleri gelirleri belirlenir. Buna göre kişilere finansman sağlanır.” (K.2)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan kaliteli eğitimle diğer okullara örnek olmayı bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Bu da okullar arasında ki rekabeti artırır. Bizim amacımız zaten eğitim öğretimin kalitesini artırmak yükseltmek değil mi? Okul tercih edildiği zaman bu da bir derece katkı sağlamış olur. İyi öğrencileri seçmek için de en iyi okul olma yönünde hem de model oluşturacaktır.” (K.1)

Olumlu durumların en başında eğitimin kalitesi ve akademik başarıda önemli derecede artış olacağı, okulları seçme özgürlüğü ile iyi okulların artacağı, okul çeşitliliğin artmasını sağlayacağı görüşü ağırlıklı olarak ortaya çıkmıştır. Tercih edilen okul olma özelliğinin artmasıyla okul yöneticilerinin çalışkanlığına olumlu etkisi olacaktır. Yöneticiler, öğretmeni ve personeli seçme şansı ile öğretmenlerin

çalışkanlığı ve performanslarının artacağını öngörmektedir. Okulların maddi imkânsızlıkları ortadan kalkacaktır ve okullar arasında rekabet olacaktır. Böylelikle görev sorumluk bilinci artacaktır. Sorunlara anında müdahale olacağı için bu sayede işler hızlı bir şekilde çözüme ulaşacaktır. Okullar arasında maddi farklılıkların azalması ile bir takım olumlu etkiler olduğu gibi düzen ve temizlikte de önemli gelişmeler olacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Okulların reklamı yapıldığı gibi maliyetlerde de azalma olacaktır. Öğrenciyi seçme şansı olacaktır ve finansmanın adaletli dağıtımı ile ekonomisi iyi olmayan öğrencilere eğitim imkânı tanınacaktır. Öğrenci başına öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği bu ücretleri kullanmasının bir olumlu etkisi de okulların kaliteli eğitimle diğer okullara örnek olacağıdır.

4.3.2. Devletin Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Velilere Verdiğinde Ortaya Çıkabilecek Olumsuz Durumlar

Tablo 4.3 (s. 65) incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan sırasıyla; akademik başarısı yüksek olan okullara fazla ilgi ve yığılma (f=9), velinin bilgisizliği (f=8), siyaset ve dedikodu (f=8), iş garantisinin kalkması-öğretmenin işsiz kalma ihtimali (f=6), alt yapı, yasal düzenleme ve denetim yetersizlikleri (f=5), para ve gücün suiistimaller getirmesi (f=5), velinin yönetme isteği (f=4), önyargı (f=4), zararlı rekabet (f=4), ve okulun kapanma ihtimalidir (f=2). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan akademik başarısı yüksek olan okullara fazla ilgi ve yığılmayı bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Öğretmen ve okul, veli tarafından seçilecekse o zaman bir yerde yığılma olur. Çok kaliteli okullar, öğretmenler ve yerler de yığılma olur. Bu sefer de o sorun ortaya çıkar.” (K.9)

“...Mesela şu anki bulunduğumuz mahallenin en iyi okulu biziz diğer okullar öğrenci bulamazken biz iyi okul olmuştuk iyi okul olarak başarı göstermişsek A sokağındaki ve B sokağındaki ortaokullar aynı bölgede olmamıza rağmen oradaki öğrenci sayısı bizim öğrenci sayımız fark edecek yığılmalar olacağından dolayı bu biraz sıkıntı yaratabilir tabi.” (K.11)

“...Olumsuz etkilerini bilemiyorum burası Türkiye herkes bunun bir B planını bulur. Kuponu alan veli, belli okullara çok yüklenme olur o zaman. Şu anda da oluyor zaten örnek bizim okul. Olumsuz etkisi yığılmalar olacaktır. Başka da olmaz.” (K.13)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan velinin bilgisizliğini bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“... Ama velinin öğretmenin ücretini ödüyor gibi bir durum olması sakıncalı bence. Olumlularını da düşünemiyorum şu anda çünkü öğretmen toplum nezdinde biraz sıkıntılı. Ama bu daha da ilerisine gider öğretmen saygıyı kaybeder diye düşünüyorum. Saygıyı kaybetmemesi gerekiyor.” (K.14)

“...Şimdi bilinçli velinin olduğu yerde belki bu uygulama olabilir. Fakat bizim gibi varoş mahallelerde eğer bunu veliye de vererseniz zaten çoğu da çocuğunu okula göndermeme taraftarı özellikle de kız çocuklarını. Bu bütçeyi daha farklı kanallara harcarlar.” (K.18)

“...Olumsuz yönü ailelerin bilinçleri konusunda sıkıntılar var. Çocuk diyelim ki aşağı mahalledeki okula gitmek ister.” (K.26)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan siyaset ve dedikoduyu bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Bu sistem gelirse de tabi siyasi şeyler ortaya çıkarsa o zaman da benim adamım çalışsın. Bilmem ne olsun denirse, işte o zaman da öğretmen yandı demektir. Yani başarılı öğretmen değil de yandaş öğretmeni çalıştırmaya başlarsan o çok kötü olur. Siyaset girmemeli müdür objektif davranmalı ve siyasete direnebilmelidir.” (K.4)

“... Okullara müdür olmak için belki de bin tane adam araya koyacak. Sen belki de çaba sarf ediyorsun bu projenin gerçekleşmesi için ama yarın belki de senin eline iyi bir okul geçmeyecek belki. Kimin dayısı varsa o gelecek. Bir kaos olacak büyük ihtimalle. Çünkü Türkiye’de böyle oluyor genelde.” (K.10)

“... adam kayırmanın, hak eden, hak etmeyen konusu malum bir KPSS sistemi var. Öğretmen atamaları vesaire bunların nasıl düzenleneceği, öğretmen atmaları bir sıkıntı olacak. Ben müdürüm mesela, kadromu

oluşturacağım. İdarecilerimi oluşturdum ama alacağım öğretmenleri nasıl alacağım?” (K.25)

“...İşte çalışkan ama gariban arkasında kimsesi olmayan öğretmende itilecek gibi bir şey olur. Bunların artıları da var, eksileri de” (K.29)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan iş garantisinin kalkması-öğretmenin işsiz kalma ihtimalini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Çok bir olumsuzluk yaşanmaz. Yani çalışmayan öğretmen işsiz kalır. O kadar yani. Başka da bir şey olmaz.” (K.8)

“...Bu durumda hani olay biraz ticarete dönebilir yani bazı anlamlarda. Yani arada bazı öğretmenler harcanabilir. Bazı eğitimciler öyle söyleyeyim.” (K.24)

“...Onun haricinde çocuk ve veli için iyi bir sistem diye düşünüyorum. 657 sayılı kanuna tabi öğretmen açısından şöyle devlet güvencesi kalkacaktır. Eğer o sisteme geçecek olursak ben öğretmene zararlı olacağını düşünüyorum.” (K.26)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan alt yapı, yasal düzenleme ve denetim yetersizliklerini bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...velinin getirmiş olduğu paraları harcama, denetim mekanizması nasıl olacak? Nasıl denetlenecek, nasıl faturalandırılacak, harcamaları faturaları kim takip edecek? Yani müfettişler gelip mi denetleyecek? Bakanlık bir sistem yapıp biz her harcadığımızı oraya girecek miyiz? Yasal düzenlemeleri olmazsa sıkıntı olacaktır. Alt yapısının çok iyi hazırlanmalıdır.” (K.23)

“...Şimdi ülkemizde parayı alan veli bunu doğru düzgün öğrencisi üzerinde uygularsa problem hallolur. Hiçbir problem olmaz. Ama önce sistemin adaptasyonu sağlanmalı. Öğrenci, öğretmen, veli sistemin içine entegre edildiği an problem çözülür.” (K.27)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan para ve gücün suiistimaller getirmesini bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Velilerin devletten aldığı kaynaklara ek olarak kaynak akıtma ihtimali olacaktır. Sanıyorum bir okul ismi okul çok rağbet görüyor. 500

kişilik kontenjanı var ama 1000 kişi başvurdu. Ne olacak devlet bin lira destek veriyor. 2000 TL'yi veren o okula gidecek. Bunun gibi bazı riskler ortaya çıkabilir.” (K.25)

“...şimdi ciddi anlamda paralar söz konusu olacak orada okul idaresi bunun ne kadar hakkaniyete riayet ederek harcayacak? En büyük problem o olacak. Yönetici bunu mesela çok farklı niyetlerle bunu değerlendiren yöneticiler de olacak muhakkak. Bunu ranta çeviren, bunu ne bileyim farklı amaçlarla kullanan yöneticiler de olacak. Bu işin olumsuz tarafı, bu kadar paranın da bir idareciye teslim edilmesi bir ekibe teslim edilmesi de ayrı sıkıntılar çıkarabilir.” (K.28)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan velinin yönetme isteğini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Olumsuz etkileri de velilerin maalesef işi yanlış algılayarak sürekli patron pozisyonuna geçip hesap sorması gibi bir pozisyonuna geçip hesap sorması gibi bir durumla karşılaşabiliriz. Böyle bir olumsuz yanı olabilir.” (K.20)

“...Veli neticede kendi hakkını devletin ona verdiği imkânı belli okullarda kendi istediği okulda kullandığı için velinin beklentisi yüksek olur. Artı velinin okul üzerindeki baskısı da bir nevi fazla olur. Yani öğretmenler ve okul idaresinin çoğu konuda problem oluşturabilir orada. Şimdi para sanki onun cebinden çıkıyormuş gibi okul idaresi üzerinde parayı baskı unsuru olarak kullanmaya çalışır ki buda ayrı bir sıkıntı.” (K.28)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan önyargıyı bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Bu sistemin uygulanabilmesi için öncelikle bir pilot uygulama ile denenmesi gerekiyor. Yani direkt tüm okullarda Türkiye genelinde uygulamak çok zor ve bunun uygulayıcılarının bu işi çok iyi bilmesi gerekiyor. Yani okula bahsedilen durum gibi kupon şeklinde ya da okul idaresine verilen bir bütçeyle öğrencilere öğretmen konusunda ders kitabı, kaynak konusunda bir ödemelerin gerçekleşmesi açıkçası bu zor bir durum. (K.6)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan zararlı rekabeti bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Burada biraz da finanstan dolayı rekabet olayı oluşabilir. Eğitim yuvalarını biz rekabet açısından tabi ki eğitim adına isteriz ama finans durumu açısından istemeyiz.” (K.2)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan okulun kapanma ihtimalini bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Kendisini geliştiremeyen okullar ise tabi ki kaybolacaklar. Bitecekler, kapanacaklar. Bu durumda o okul kaybedecek.” (K.11)

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde olumsuz durumlar ortaya çıkacaktır. Akademik başarısı yüksek olan okullara fazla ilgi olacağından bu okullara yığılmalar olacaktır. Sistem hakkında velinin bilgisizliği eğitim sistemine olumsuz olarak yansıyacaktır. Her işte olduğu gibi bu sistemde de siyaset ve dedikodu olacaktır. Öğrenim maliyetinin velilere verildiği bir sistemde iş garantisinin kalkması, öğretmenin işsiz kalma ihtimalini getirir. Alt yapı, yasal düzenleme ve denetim yetersizliklerinde eğitim sistemi adına olumsuzluklar yaşanacaktır. Bütçenin veliler vasıtasıyla okul yönetimleri tarafından para ve gücün kullanılması suiistimallere neden olacaktır. Velinin okulu tercih etmesi ve finansı bir şekilde okullara kendi eliyle vermesi okulu yönetme isteğini getirecektir. Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretleri kullanmasının ülkemizde uygulanmasına önyargıyla bakılabilir. Paranın işin içine girmesi zararlı rekabeti getirecektir. Başarısız okullar ve tercih edilmeyen okulların kapanma ihtimali olur.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu-olumsuz durumlara ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4. Devletin Velilere Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Verdiği Ücretleri Kullanarak Okul Seçme Özgürlüğünün Tanındığı Bir Sistemde Hesap Verebilirlik Adına Eğitim Sisteminde Ortaya Çıkabilecek Olumlu ve Olumsuz Durumlar

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%
Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz durumlar	Olumlu Durumlar	Okul dışı denetim	22	%20
		Okul içi denetim	17	%16
		Eğitim öğretim ve yönetimde toplam kalitenin artması	16	%15
		Öğrencileri sınav yaparak dış denetleme yapma	8	%7
		Velinin eğitimi takibi ve denetimi	7	%6
		Velide bilinç artması, okulu sahiplenme ve eğitimde değer artışı	7	%6
		Devletin veliyi öğrenci başarısına göre finansman üzerinden denetlemesi	6	%6
		Denetimle şeffaflık	6	%6
		Okullar arası maddi farklılıkların azalması	5	%5
		Çalışanların kendi işine odaklanması, kendini geliştirmesi	4	%4
		Kıyaslama (çentikleme)	4	%4
		Çalışanlarda görev sorumluluk bilincinin artması	3	%3
		Okulun tanıtımı ve diğer okullarla rekabet	2	%2
		Devletin yükünde azalma	1	%1
		Toplam:	108	%100
	Olumsuz Durumlar	Yöneticilerin suiistimali	8	%24
		Belli okullara yığılma ve öğrenci sirkülasyonları	7	%21
		Yapısal, yasal ve denetim yetersizliği durumunda oluşacak durumlar	6	%18
		Velinin okulu yönetme isteği	5	%15
		Adaletsiz uygulamalara bağlı çalışanlarda performans düşüklüğü	3	%9
		Devlet güvencesinin kalkması	2	%6
		İlgisiz velilerin sistemi etkisizleştirilmesi	1	%3
		Eğitim birliğinden uzaklaşılması	1	%3
		Toplam:	33	%100

4.4.1. Devletin Velilere Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Verdiği Ücretleri Kullanarak Okul Seçme Özgürlüğünün Tanındığı Bir Sistemde Hesap Verebilirlik Adına Eğitim Sisteminde Ortaya Çıkabilecek Olumlu Durumlar

Tablo 4.4 incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme

özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlar sırasıyla; okul dışı denetim (f=22), okul içi denetim (f=17), eğitim öğretim ve yönetimde toplam kalitenin artması (f=16), öğrencileri sınav yaparak dış denetleme yapma (f=8), velinin eğitimi takibi ve denetimi (f=7), velide bilinç artması, okulu sahiplenme ve değer artışı (f=7), devletin veliyi öğrenci başarısına göre finansman üzerinden denetlemesi (f=6), denetimle şeffaflık (f=6), okullar arası maddi farklılıkların azalması (f=5), çalışanların kendi işine odaklanması, kendini geliştirmesi (f=4), kıyaslama (çentikleme) (f=4), çalışanlarda görev sorumluluk bilincinin artması (f=3), okulun tanıtımı ve diğer okullarla rekabet (f=2) ve devletin yükünde azalmasıdır (f=1). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okul dışı denetimi bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Devlette bir denetim mekanizması olarak müfettişler aracılığıyla olabilir. Şube müdürleri aracılığıyla veya kendi ayrıyeten kurduğu bir ekip aracılığıyla gelir faturaları, banka hesaplarını alır karşılaştırır. Denetimini yapabilir yani. Dış denetim gibi bir denetim yapılabilir.”
(K.23)

“...Diyelim ki bunda aksaklıkları gördüğünde denetim diğer il, ilçe milli eğitimlerde denetim mekanizmaları varsa hemen onları kullanmalıdırlar. İl, ilçe kendi mekanizmalarını oluşturup bu bakanlıklara kadar maliye bakanlığını bu işin içine koyabiliriz veya belediyeleri bunları çok okul içerisine aksettirmeden denetimleri sağlam bir şekilde yapılabilir.”
(K.27)

“...Devletin denetlemesi devlet kâğıt üzerinde denetler. Eğitim öğretim neticede işin uzmanları tarafından eğitim öğretim denetlenmesi gerekiyor. Bugün ki teftiş sistemi kalkmış olmakla beraber teftişe benzer bir sistem yani teftiş de olabilir veya sene sonu değerlendirme sistemi de olabilir bu.” (K.28)

“...Okul yine devletin malıdır. Ama orada bir şeyi kaçırıyoruz. Eğitimi sanki getiriyoruz bir ticaret gibi bir müessese gibi müessesenin gelir ve giderlerini bir denetleyebilirsiniz. Ama eğitimi nasıl denetleyeceksiniz?

Sizin yetiştirdiğiniz çocuk 10 yıl sonra sokakta karşınıza çıktığında ne yaparsın? Devlet denetlesin tabi ki ve olmalı devlet olmalı denetlemede.”
(K.29)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okul içi denetimi bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Okul yönetimi denetimi olur. Bir de okul aile birliği kurulu oluşturulur veya okul denetleme kurulu oluşturulur. Bu velilerden, öğretmenlerden böyle bir denetleme de yapılabilir tabi. Hesap verebilirlik adına bu sistem daha iyidir.”. (K.9)

“...Ya o okullardaki birliklerin daha işler hale getirilmesi gerekir. Yani okul aile birliğini denetleyen bir kurul var. Biraz daha öğretmeni de işin içine katarak şu anda da tamamen öğretmeni okul aile birliğinin içine katamıyorsunuz ve idareye yüklüyorsunuz. Öğretmeni de işe katarak denetlemesi yapılabilir.” (K.21)

“...Ya bu denetlemeyi hani okulu yöneten kişi okul müdürü olabilir veya müdürün yanında ekstradan bir görevli olabilir. yani devlet her kuruma bir görevli atarsa iç mekanizma olarak denetlemesi daha kolay olur. Dışarıdan biraz zor olur da. Okulun kendi içinde hani bu öyle bir denetleme sistemi olabilir.” (K.24)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan eğitim öğretim ve yönetimde toplam kalitenin artmasını bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...ARGE yapacağız. Okulumuzu geliştirmek için uğraşacağız. Öğretmenlerimizle toplantılarımızı yapacağız. Arkadaşlar bizim durumumuz bu, bakın öğrenci sayımız artması gerekirken azalıyor. Gelirimiz azalıyor. Öğrencimiz azalıyor. Yani bunu bir şekilde artırmamız lazım diye. Kendi aramızda toplantılar yapacağız, seminerler düzenleyeceğiz.” (K.3)

“...Evet, tabi buradaki şey şu okul yönetimi eğer ki bu harcamaları yaparken personel maaşlarını öderken mutlaka personelinin

performansını da dikkate alacaktır. Çünkü özel sektör gibi olacak. Bu ürünü çıkaracak olan da vatandaşın beklentisinde bir kalitede bir ürünün çıkması içinde okul çalışanlarının performanslarını daha çok artıracığı kanaatindeyim. En azından bir iş kaybı yaşamayı bakımından da bir performans noktasında daha gayretli daha planlı daha programlı çalışılacağı kanaatindeyim.” (K.19)

“...Yani kesinlikle bir defa okul yönetimi de idare de öğretmenler de kesinlikle işe bir farklı açıdan bakmaya başlayacaklardır. Bu çünkü şeye benzeyecek çok çalışan elemana prim verilmesi gibi bir şey çok çalışırsanız performansınızı üst düzeyde tutarsanız okulunuza veli gelir.” (K.20)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan velinin eğitimi takibi ve denetimini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Veli de okulunun iyi olarak devam etmesi için takip etmek zorunda kalacak sistemi. Bilinçlenecek. Şu anda takip yok devletin okulu diyor çocuğu gönderiyor. Belli bir sistem var. O sistemi tüm okula yaymak gerekiyor. Parayı verince hesabını soracak, takip edecek.” (K.3)

“Para girdiği zaman işin içine veli hesap sorabilecek zaten. Çünkü sonuçta tercih velinin hakkı, ben para veriyorum diyecek. Devletin vermiş olduğu yetkiyi ben sen kullanasın diye sana verdim. Sen neden yeterli değilsin, eksiklerin neden var? Dediği anda zaten veli denetimi olur.” (K.9)

“...Bunu hem okula veli okula geldi. Bir kuponla veya bir meblağla bu okula çocuğumu yazdırmak istiyorum dedi. Bunun gidişatını denetimini bir veli öz denetimini yapmalıdır. Zaten bu kesinlikle olacak bir şeydir. Bu olmazsa işin içinden zaten çıkamayız.” (K.27)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan velide bilinç artması, okulu sahiplenme ve değer artışını bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Hesap verebilirlik adına olumlu etkileri şu yönden olabilir. Biraz daha gönül rahatlığı olur velide. Eğer bu tam anlamıyla sağlanırsa bu

finans durumu düzgün bir şekilde dağıtılsa kişilerde ailelerde biraz daha sorumluluk bilinci artar.” (K.2)

“...İşte benim okulunda iyi eğitim öğretim verilmiyor. Hep devlet eleştiriliyor. Sistem eleştiriliyor. Devlet bu sefer diyor ki kardeşim bak ben sana öğrenci maliyetini verdim. Dedim ki sana git istediğin okula başvur çocuğun orada okusun dedim. Yani vatandaşın oturduğu yerden devleti, milli eğitimi, sistemi eleştirme şeyi kalmaz. Bu yönden olumlu olacağı kanaatindeyim. Ben bir olumsuzluk olmayacağı düşünüyorum.” (K.15)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan devletin veliyi öğrenci başarısına göre finansman üzerinden denetlemesini bazı okul yöneticileri ifadelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Peki bunlar geldiği zaman çocuğunun okulla ilişkisini kestiğine dair kağıdını eline tutuşturduğu zaman bu adam bir şey diyebilir mi? Diyemez değil mi? Ve böyle bir örnek diğer velilere nasıl yansır? Peki dışarıdan müdahalelerle ben size para verdim. Benim çocuğum bundan niye faydalanmıyor deme şansı kişi çıkacak mı? Çıkamaz. O zaman buradan hoşnut değilseniz çocuğunuzu alın istediğiniz yere götürme şansına sahipsiniz diyebilirsiniz.” (K.16)

“...Bunda herhangi bir aksaklığı engellemek için uygun cezai yöntemleri kullanmalı ki veli bunu sadece eğitim eline harcanabileceği oraya teslim edilecek bir meblağ oraya teslim edilecek çocuğunda beraber onun parası onun eğitimi olduğunu bilmelidir. E bunu bildiği an zaten problem çözülmüş olacaktır diye düşünüyorum.” (K.27)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan denetimle şeffaflığı bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Evet denetim anlamında biraz yani devletin işleyişi ile alakalı bunu sisteme oturturken işte o deneticiler çok iyi iş yapacak yine. Denetimin olduğu yerde çok bir sorun olmaz. İç denetimi okul dış denetimi devletin yapması lazım. Devletin o denetim mekanizmasını çalıştırması gerekir.

Denetim iyi olursa sistem yürür. Ama bizim ülkemizde biraz her şey yarım yamalak gidiyor.” (K.17)

“...Yani hesap verilebilirlik mesela en büyük sıkıntı harcamalarda olur gibi geliyor bana. Harcamalar şeffaf yapılmalı. Şeffaf yani kamuya açık ihaleler şeklinde. Herkesin görebildiği yani gizli kapılar arkasında değil de şeffaf bir şekilde herkesin rahatlıkla neyin nasıl alınıyor nasıl dönüyor bu işle bulabileceği bir sistemle ancak şeffaflık sağlanabilir burada.” (K.28)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okullar arası maddi farklılıkların azalmasını bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Yani okullar arasındaki maddi durumlardan kaynaklanan farklılıklar her okula öğrenci sayısına göre belli miktar bir bütçe verilirse eğer, okullar arasındaki farklar ortadan kalkar.” (K.1)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan çalışanların kendi işine odaklanması, kendini geliştirmesini bir okul yöneticisi ifadesini şu şekilde belirtmiştir:

“...Bunun için bu kaynakları kullanırken mutlaka performans şeyi okul çalışanlarının tepeden tırnağa yani müdüründen tutun hizmetlisine kadar mutlaka belli periyotlarda hizmet içi eğitimlerden geçirilerek günün şartlarına müfredatta ki değişiklikler, sosyal çevreye uyum, adaptasyon, öğrencilerin motivasyonu anlamında yeni bilgilerin güncellenmesi bakımından belli periyotlarla hizmet içi eğitimlere de alınması gerekir diye düşünüyorum.” (K.19)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan kıyaslamayı (çentikleme) bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Çocuğu başarıdan başarıya koşturan okul devam edecek. Herhangi bir başarı gösteremeyecek olan okul silinecek. Kıyaslama olacak. Onun

için başarı kendiliğinden geleceği için başarılı olacağı için ki öğrenciler için biz bunu istiyoruz. Bence bu sistemin olumsuz bir tarafı yok.” (K.11)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan çalışanlarda görev sorumluluk bilincinin artmasını bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...Okullarda hangi sistemler var yine aynı öğretmenlerimizden, okul yönetiminden, velilerden oluşturulacak bir komisyon bunu denetleyecek. Zaten ayaklar birbirini tetikliyor. Yani üçünün de iyi bir şekilde işlemesi lazım. Hani bir nokta da tıkanıklık olduğu zaman sistem çalışmayacak, işlemeyecektir. O nedenle öğretmen de yönetici de çalışacaktır.” (K.3)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu durumlardan okulun tanıtımı ve diğer okullarla rekabeti bir okul yöneticisi görüşünü şu şekilde belirtmiştir:

“...Okullar arsında rekabet doğar. Rekabetten dolayı da hepsi başarılı olmak isterler tabi ki. Geride kalmak istemezler. Ondan dolayı daha iyi bir ortam sağlanmış olur.” (K.14)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek en önemli olumlu durum okul dışı devletin denetmenleriyle eğitim sistemini denetlemesidir. Ayrıca okul içi denetim de önemlidir. Dış ve iç denetimlerle beraber bu sistemde eğitim öğretim ve yönetimde toplam kalite artacaktır. Öğrencileri sınav yaparak bu sınavın başarı durumu üzerinden bir dış denetlemenin yapılması uygun olacaktır. Böyle bir sistemin velinin eğitimi takip etmesi ve denetlemesi gerekmektedir. Ayrıca velide bilinç artmasına, okulu sahiplenme ve eğitimde değer artışlarına neden olacaktır. Devletin veliyi öğrenci başarısına göre finansman üzerinden denetlemesi gerekir. Denetimle birlikte iş ve işlemlerde şeffaflığın artması sağlanır. Böyle bir sistemin okullar arası maddi farklılıkların azalmasına, çalışanların kendi işine odaklanmasına, kendilerini geliştirmelerine neden olacaktır. Okulların kendilerini başka okullarla kıyaslayıp (çentikleme) kalitelerini artıracaklardır. Bu rekabet durumunu ve okulların varlığını devam ettirmek için çalışanların görev sorumluluk bilinçlerini geliştirir. Okullar

kendi okulunun tanıtımını yapıp diğer okullarla rekabete girecektir. Bu sistem devletin yükünü hafifletir.

4.4.2. Devletin Velilere Öğrenci Başına Öğrenim Maliyetini Verdiği Ücretleri Kullanarak Okul Seçme Özgürlüğünün Tanındığı Bir Sistemde Hesap Verebilirlik Adına Eğitim Sisteminde Ortaya Çıkabilecek Olumsuz Durumlar

Tablo 4.4 (s. 77) incelendiğinde ortaokul yöneticilerinin görüşlerine göre, devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar sırasıyla; yöneticilerin suiistimali (f=8), belli okullara yığılma ve öğrenci sirkülasyonları (f=7), yapısal, yasal ve denetim yetersizliği durumunda oluşacak durumlar (f=6), velinin okulu yönetme isteği (f=5), adaletsiz uygulamalara bağlı çalışanlarda performans düşüklüğü (f=3), devlet güvencesinin kalkması (f=2), ilgisiz velilerin sistemi etkisizleştirmesi (f=1) ve eğitim birliğinden uzaklaşılmasıdır (f=1). Aşağıda belirtilen kodlara ait katılımcılardan alıntılara yer verilmiştir.

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan yöneticilerin suiistimalini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Olumsuz yönleri şöyle: bu da kişiden kişiye değişeceği için durum kişilerin bireysel inisiyatifine bırakılmış olacaktır. Kişilerin bireysel inisiyatifine bırakıldığında birazcık o dediğim gibi adaleti sağlamazsak pürüzler ve problemler çıkabilir.” (K.2)

“...Okul yöneticileri bence eğitimli olursa denetimi okul yönetiminin çok suiistimal edeceğini zannetmiyorum. Olursa da zaten cezalandırılır bir şekilde. Ya okulları kapatılır mühürlenir bir şeyler olur. zaten o yola gitmez denetim iyi olursa. Ama tabi olumsuz olduğu zaman da şeye döner bu bir dönem kitap, dergi satışlarına sıfır anahtar bırakıp da okulu satın alma işi e o hale geldiği zaman da zaten sistem çöker.” (K.17)

“...Bilinçsiz şekilde yöneten işte savsaklayan idareciler olduğu zaman e veli de savsaklayacak. Bu seferde sistemin bozulması anlamına gelecek. Benim şu ana kadar söylediklerim eğitime yönelik.” (K.27)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan belli okullara yığılma ve öğrenci sirkülasyonlarını bazı okul yöneticileri şu şekilde söylemişlerdir:

“...Bazı okullarda yığılma olabilir. Çok fazla reklamı yapılan okullarda ve iyi olduğu düşünülen okullarda öğrenci yığılmaları olabilir.” (K.1)

“...Veliler geldi. Dedi ki bu okul çalışmıyor ben çocuğumu bu okuldan alacağım, çocuğunu aldı. Sürekli bir sirkülasyon çocuğun çevre değiştirmesi bence onu psikolojik olarak bir sıkıntıya gireceğini düşünüyorum”. (K.26)

“...Olumsuz yönleri de işte yine dediğim gibi burada yığılmalar olursa mesela kaliteli iyi öğrencilerin belli bölgeler yığılması da objektif değerlendirmeyi engeller bu da ayrı bir sıkıntı. Parası olan kendine bir şeyler katarak belli şu anki birkaç özel okula çok iyi parası çok olan öğrenciler oraya yığılıyor. Bu tür okulların seviyesi ister istemez bayağı yükseliyor.” (K.28)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan yapısal, yasal ve denetim yetersizliği durumunda oluşacak durumları bazı okul yöneticileri görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“...Ama bu adalet sağlandığında ki bu da yapısal bir değişiklik söz konusu olur.” (K.2)

“...Şimdi burada da şöyle bir sıkıntı olacak yine bir olumsuz yanı belirtmek istiyorum. Şimdi parasızlık yatılılık bursluluk sınavında görüyoruz. Yani velinin durumu iyi fakat bir şekilde kendini asgari ücretli gibi gösteriyor ve bu sınava giriyor. Bu durumda da acaba kişinin beyanı doğru olacak mı olmayacak mı? Yani bunun öncelikle devlet tarafından iyi araştırılması lazım. Yani denetim konusunda her okulda bir kurul oluşturulacak. Ya işte okul müdürü işte sayman, muhasip gibi kişilerden oluşan bir kurul.” (K.23)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına

eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan velinin okulu yönetme isteğini bazı okul yöneticileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“...Şimdi bu şekilde bir çalışma yapılırsa eğer şöyle sorunlarla karşılaşabiliriz. Veli okula gelip de işte devlet bize bu kadar bir para yardımı yapıyor. Ama biz bu hizmetin karşılığını alamıyoruz diye temel sorunlarımız olabilir. Biz ne kadar da veliye yönelik çalışma da yapsak veli daha çok isteyecektir mutlaka. Yaptığımız çalışmayı beğenmeyecektir ve dolayısıyla veliyle idare ve öğretmenler için içinde maddiyat olduğu için karşı karşıya gelecektir”. (K.6)

“...Olumsuz tarafları yine oraya döneceğim ama velilerin anlamsız ve yanlış algılama sonucu kendini patron gibi hissedip aşırı okul idaresi ve öğretmenler üzerinde baskı kurmaya çalışması diyebilirim.” (K.20)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan adaletsiz uygulamalara bağlı çalışanlarda performans düşüklüğünü bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Bu sistem bir kere okulun idareci ve öğretmeni üzerinde müthiş bir baskı oluşturur. Bu kesin çünkü elinde parayla gelen birisi var. Tercih hakkı olan birisi var. Bu güç yönetime adil bir şekilde kullanılabilir işlevine uygun verilebilirse yine burada bir problem olmaz.” (K.27)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan devlet güvencesinin kalkmasını bir okul yöneticisi şu şekilde söylemiştir:

“...İşte insanlar, öğretmenler veyahut da yöneticiler açısından düşünersek işte şu anda 657 sayılı kanun var işte onun sağladığı bazı güvenceler var. Bu güvenceler belki ortadan kalkacak. Onun verdiği insanlarda bir kaygı olacak. Tabi zamanla bunları atlatılabilecek şeyler.” (K.3)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan ilgisiz velilerin sistemi etkisizleştirmesini bir okul yöneticisi görüşünü şu şekilde belirtmiştir:

“...Yapılan şeyler yazılı olarak sunulabilir. Yani yaptığımız her şey yazılı bir şekilde işte hani velinin de öğretmenin de idarecinin de olduğu yasal bir düzenlemesi olabilir. Daha bilinçli veliler evet daha işin içinde olup yönlendirmeye çalışabilir. Ama şimdi ki gibi ilgisiz veliler yine aynı şekilde sadece ne bileyim atıyorum evinin yakını olduğu okulu seçer ya da işte ölçütü başka şeyler olabilir.” (K.22)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan eğitim birliğinden uzaklaşılmasını bir okul yöneticisi şu şekilde ifade etmiştir:

“...Belki de farklı eğitim paketleri sunulursa hani okul kendini teşvik edecek ya farklı eğitim paketleri sunuluyorsa eğitimde birlik de olmayabilir. Bazen bu durumda eğitimde farklı kaymalara neden olabilir. Her okul kendisinin seçilmesi için farklı programlar uygulayabilir. Bu da kişisel olarak yöneticilerin takındığı tavra göre eğitimde birliğin olmamasına neden olabilir.” (K.1)

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar bulunmaktadır. Bu olumsuzlukların başında verilen ücretler ve okul seçme özgürlüğü nedeniyle yöneticilerin suiistimaline neden olmasıdır. Bu durum belli okullara öğrenci yığılmalarına ve öğrenci sirkülasyonlarına neden olur. Yapısal, yasal ve denetim yetersizlikleri eğitim sisteminde olumsuzluklar oluşturacaktır. Devletin verdiği ücretleri velinin kullanması ve okul seçme özgürlüğü velinin okulu yönetme isteğine yol açar. Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin seçiminde oluşacak adaletsiz uygulamalar çalışanların performansını düşürür. Öğretmenler için devlet güvencesinin kalkması onlar adına olumsuzluk olacaktır. İlgisiz veliler sistemi etkisizleştirir. Böyle bir sistemin eğitim birliğinden uzaklaşılmasına yol açabileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Ortaokul yöneticilerine sorulan, ortaokula finansman sağlamada yaşanan sorunlar ve yaşanan sorunlara yönelik çözümler nelerdir, problem sorusuna elde edilen bulgulara göre; okula finansman sağlamada yaşanan sorunların başında öğrenci velilerinin sosyo-ekonomik farklılıklarından ve velilerin okula destek olmamalarından kaynaklanmasıdır. Arabacı (2011), finansman sorunlarının yaşanmasının temel nedeni olarak devlet ve toplumun eğitim isteğine orantılı olarak parasal kaynak aktaramamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu durumu, çoğunlukla ödenek yetersizliğiyle açıklanmaya çalışıldığını ve bunun da okulların ve eğitim kurumlarının kendi başlarının çaresine bırakmaya ittiğini belirtmiştir. Okulların bütçe dışı harcamalarının fazla olması, bütçelerinin olmaması nedeniyle eğitim harcamaları ile ilgili sağlıklı verilerin Türkiye’de elde edilmesi güçleşmektedir.

Ortaokulların yönetim işlerinde prosedürlerin fazla olması çözümlerin gecikmesine neden olmaktadır. Okulların okul aile birliği geliri, kantin ve diğer gelirlerinin yetersizliği, okulun bütçe ve kaynağının olmaması da okulları olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklar içinde velinin okuldan beklentilerinin olması ve hesap sormak istemesi de okulu zor durumda bırakmaktadır. Finansman ve kaynak yetersizliklerinin getirdiği olumsuzluklar okulun yönetilmesini zorlaştırmıştır. Ayrıca eğitim öğretimde ve çalışanlarda verimi düşürmektedir. Egeli ve Hayrulloğlu (2014)’nın yaptığı araştırmada eğitime olan toplumsal istemin artmasına bağlı olarak Türkiye’de eğitim hizmetlerini sağlamada kullanılan kamu kaynaklarının yetersiz kaldığı ve eğitimin finansmanında yaşanan sorunlarda artış yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenlerden dolayı bazı ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de eğitimin özel sektörce sunulmasına fırsat tanınması gerektiği belirtilmiştir.

Eğitim sistemi içindeki ilköğretim okullarının elde ettiği gelirler ve gelir kaynaklarını elde etme fırsatları farklılık göstermektedir (Korkmaz, 2005). Okulun ihtiyacı olan finansman sorununu çözmesi gerekmektedir. Okulların ihtiyaç farklılıkları bulunmaktadır. Bu nedenle devletin, ortaokulların ihtiyaçlarını eşit görmesi ve dağıtması önemli sorunlardan birini teşkil etmektedir. Okul yöneticileri ve eğitimcilerin bu ekonomik sorunlarla ve görev dışı işlerle uğraşmalarına neden olmaktadır. Bazı okullarda kaynak ve bütçenin olmaması nedeniyle ihtiyaçlar yönetici ve öğretmenlerden karşılanmaktadır. Bütçeyi yapmakla sorumlu birimlerin ihtiyaç belirlenmesi ve dağıtımında hata yaptıkları görülmektedir. Bu birimler planlama ve tespit hataları yapmaktadırlar. Ayrıca yetkililer kaynakları dağıtmada adaletsizlikler yapmaktadırlar. Tüm bu olumsuzlukların nedenini ekonomik sorunlar oluşturmaktadır. Hoşgörür ve Arslan (2014)'a göre okullara sağlanan kaynakların yetersizliği nedeniyle okulların zor durumda oldukları tespit edilmiştir. Bu araştırmada her okulun kendine özgü ayrı bir bütçesinin olmadığı ve okulların kendilerine kaynak yaratmada sorunlar yaşadığı sonucuna varmıştır.

Velilerin, ilköğretim okullarında bütçe dışı kaynak oluşturma sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaştığı ve eğitimin kamusal bir hizmet olduğunu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır (Yolcu, 2007). Ortaokula finansman sağlamada yaşanan sorunlara yönelik çözümlerden birisi velinin gönüllülüğü ve desteğidir. Ekonomik olumsuzluklar eğitimin niteliğini de etkilemektedir.

Eğitimin finansmanındaki dengesizlikleri düzeltmek için farklı kaynak arayışları oluşmakta ya da okulun ihtiyaçlarının vatandaşlar tarafından karşılaması beklenmektedir. Bu durum, ülkenin farklı yerlerinde eğitime katkı sağlama konusunda da farklılıklar yaratmaktadır. Türkiye’de okul giderlerinin finansmanı yasal olarak, genel bütçeden sağlanmaktadır. Okullar için genel bütçeden belirlenen ve verilen miktarların okulların ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu bilinmektedir. Zoraloğlu, Şahin ve Fırat (2005)'ın yaptığı araştırmaya göre ilköğretim okullarında, gelir büyüklüğü bakımından ilk üç sırada gösterilen özel gelir kaynakları arasında bağışlar ilk sırayı alırken, ikinci sırada kantin kira gelirleri, üçüncü sırada ise anasınıfı ücretleri yer almaktadır. Devlet okullarında parasız olması gereken ilköğretimin büyük ölçüde bağışlar yoluyla ayakta kalmaktadır.

Finansal ve bütçe olarak çeşitlenmiş bir eğitim sisteminde devlet doğrudan toplumdaki bireylerin bütçesine göre eğitimi finanse etmesi gerekmektedir. Serbest piyasa ile yönetilen devlet, ülkenin genelinde eğitim hizmetleri açısından, eğitimin tamamına kaynak tahsisi yapamaz. Bu nedenle eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için aileler ve öğrencilerin de belirli ölçülerde finansmana katılımları talep edilmelidir. Keskin (2001)'in yaptığı araştırmaya göre eğitimin dışsal faydaları nedeni ile finansmanı devlet tarafından zorunlu kılmaktadır. Kapitalist ve serbest piyasalarda ise eğitimin finansmanı özel sektör tarafından yürütülmekte ve eğitimin finansmanı bu alana doğru yönelmesi gerekmektedir.

Okulların, devlet tarafından bütçelenmesi (ödenek gönderme) gerekmektedir. Aslında okul yöneticileri bürokrasiden yakınmakta ve devletin eğitimi finanse etmesi konusundaki yaşadıkları sıkıntılardan söz etmektedirler. Ancak çözümü tekrar devletten beklemeleri düşündürücüdür. Farklı kaynaklar yaratma konusunda yöneticilerin çaba sarf etmesi gerekir ve lider yönetici becerisi önemlidir. Okula finansman veya kaynak sağlamada okul yöneticileri genellikle velileri ikna etme yolunu seçtikleri görülmektedir. Verilen bütçenin kontrol ve denetiminin mutlaka yapılması gerekmektedir. Okul aile birliğinin çalışmalarını ve diğer gelirlerini artırması beklenir. Okulun ihtiyaçlarını ilçe milli eğitim bünyesinde yeni bir birim oluşturularak bu birimin bölge okulların ihtiyaçlarını karşılaması gibi konular üzerinde durulduğu sonucu çıkarılabilir. Bu birazda okul bütçelerinin yetersizliği ve okulun ihtiyaçlarını piyasadan karşılamak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu da okul yönetimlerine ek bir iş yükü getirmektedir.

Okullara finans ve kaynak sağlamada okul dışı desteğin, ayni ve nakdi yardımlarla artırılması gerekmektedir. Yasal düzenlemelerle veli ve okul dışından okula finansman ve kaynak sağlamanın yasallaştırılması ve vergi muafiyetiyle de bu katkılar artırılmalıdır. Bu çözümlerin şu an okulların bulunduğu durumun kısa yoldan halledilmesinden kaynaklanmaktadır. Yolcu (2007)'nin "*Türkiye'de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*" isimli yaptığı çalışmasında ilköğretim okullarının bütçe dışı kaynak yaratma yoluna başvurmalarının nedenini, bu okulların ayrı bir bütçelerinin olmaması biçiminde algılamaktadırlar. Okul yöneticileri ilköğretim okullarında bütçe dışı kaynak oluşturma yoluna gidilmesinin nedenlerini ilköğretim okullarının ayrı bir bütçesi olmayışına ve bütçeden eğitime yeteri kadar pay ayrılmamasına bağlamaktadırlar. Öğrenci velilerine göre, okullarda çeşitli adlar altında para toplanılmasının nedenleri sırasıyla, devletin ilköğretim okullarına yeteri

kadar yardım yapmaması, bu okulların ayrı bir bütçeleri olmaması, eğitimin özelleştirilmek istenmesi olduğu söylenmektedir.

Özelleştirme konusu dikkate alınmalı ve bazı konularda yetki devri yapılmalıdır. Yerel yönetimlerin desteği ve katkısı artırılmalıdır. Ayrıca okul farklılıklarının da dikkate alınması gerekmektedir. Aslında eğitim sistemi adına daha köklü değişiklikler söz konusudur. Bu değişikliklerin ülkemizin ekonomik yapısıyla örtüşen bir zemine oturtulması gerekir. Arz-talep dengesine uygun, okul seçme özgürlüğünün tanındığı ve yönetsel anlamda okulların çeşitlendiği bir sistem oluşturulmalıdır. Bu anlamda eğitimin yeniden finanse edilip yönetilmesi zorunlu hale gelmektedir. Toplumun sosyo-ekonomik yapısı dikkate alınarak arz talep dengesine oturtulmuş, devlet desteği (kupon, sözleşmeli okul), özelleşme ve okulların çeşitlenmesi şeklinde olacaktır. İnand (2005)'nın yaptığı araştırmada eğitimin merkezi yapıdan kurtulması gerektiği gelişmiş ülkelerin çoğunda eğitimin yerel ve bölgesel düzeyde gerçekleştiğidir. Bu durumun merkezi otoriteyi tamamen ortadan kaldırdığını da göstermez. Merkezi otoritenin yetki devri ve sorumluluğu alt birimlere aktarması ile hedefler daha kolay gerçekleştirilebilir.

5.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Ortaokul yöneticilerine göre, okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumlu etkileri vardır. Bu olumlu etkilerin en başında işlerin yapılması ve sorunların çözümünün hızlanacağıdır. Burada en temel unsurun para ve finansmanın varlığı nedeniyle sorunların çözümünün çabuklaşacağıdır. Bütçenin okul yönetimine bırakılması işlerin yapılması ve kararların uygulanmasında yerinden yönetimi getirecektir. Karar alma ve işlerin yürütülmesinde okul yönetimlerine kolaylık sağlayacaktır. Bütçenin yönetimi elde olunca finansman ve kaynaklar tutumlu kullanılacaktır. Okulun bütçesine göre işler planlanabilecektir. Bütçenin yönetimi, eğitimde verimin artmasına yol açacaktır. Ayrıca bürokraside azalma olacaktır. Okul yönetimlerinin bütçeyi kullanması karar verme ve personeli seçme şansını da getirecektir. Bütçenin okullara bırakılması ile etkinlik ve proje yapmada artışlar sağlayacaktır. Kahrıman (2015)'a göre Türkiye'de okullar kendi potansiyellerini son noktasına kadar kullanmalı, yerel koşullarıyla mevcut olanakları dahilinde kendilerini yönetebilmelidirler. Böyle bir sisteme geçebilmek için ülkenin sosyal, kültürel,

siyasal ve ekonomik özellikleri iyi analiz edilmeli ve yapılanmada bu durumlar göz önüne alınmalıdır.

Okul merkezli bütçenin avantajları ve dezavantajları şöyledir (Kuehn, 1996,s.9; Oswald, 1997, s.196); köklü bir yerinden yönetim anlayışı, okul yönetiminde personelin katılımına her zaman fırsat verir. Ancak, bu durum özellikle öğretmenlerin bütçe konusunda yeterli bilgisi ve bütçe yönetimine yeterli katılımı olmadığında bütçe yapma süreci okul merkezli bütçe olma yerine, müdür merkezli bütçeye dönüşmektedir. Bütçelemeye katılım, öğretmenleri daha fazla çalışmaya güdüleyeceği gibi bağlılığı da artırır. Alınan kararların desteklenmesi ve okula sahiplik duygusunun artması için çalışanların bütçe yapma sürecine katılmalarında yatmaktadır. Bu durumda, öğretmenlerin üzerindeki iş yükü azalır, onların daha etkili olmaları sağlanır. Okul merkezli bütçe süreci ile alınan kararlar, daha fazla sorumluluğu beraberinde getirmektedir. Okullar, belirli alanlarda harcamaları fazlaca kontrol ederek diğer alanlara daha fazla kaynak aktarma olanağına sahip olacaktır. Harcanmayan paralar okul bütçesinde kalacak ve tasarruf yapılabilecektir.

Taşar (2009)'a göre eğitim için ayrılan finansmanın, talep kanalından/ okul merkezli yönetim temelinden kullanımı konusunda dünyadaki uygulamaların olumlu sonuçlar verdiği ve uygulama örneklerinin Türkiye'de de olumlu sonuçlar vereceğini, deneklerin bu konuda olumlu bir görüşe sahip olduklarına işaret etmektedir.

Okulun bütçelenmesi temelde yerinden yönetimi getirecektir. İş ve işlemlerin zamanında yapılmasını ve sorunların çözümünü hızlandıracaktır. Bütçe yönetimi açısından yönetici ve öğretmenlerin karar alma, planlama ve uygulama konusundaki görev ve sorumluluklarının artmasını ve bu konularda kendilerini geliştirmelerini sağlayacaktır. Hoşgörür ve Arslan (2014)'a göre okullar özelleştirilmeli ya da yerel yönetimlere devredilmelidir. Öğrenci sayısına ve okulun büyüklüğüne göre okullara bütçe verilmesi gerekmektedir. Oluşturulan komisyonlarda harcama yetkisine sahip kişilerin olması gerektiği ve okulların bütçe sorununun çözülmesi için de MEB'de her okula belli bir bütçe ayrılmalıdır. Okullara yerel yönetimlerden bütçe ayrılmalı, eşit dağıtılmalı ve eğitime yapılacak katkı özendirilmelidir. Okullara ödeneklerin zamanında gönderilmesi gerekmektedir.

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bunlardan öne çıkanları okul bütçesinin denetimi ve denetim yetersizlikleri olduğunda

olumsuzluklar olacağıdır. Bütçenin okul yönetimlerine bırakılması paranın ve olanağın istismar edileceğidir. Bütçenin kullanımı ile okul yönetimlerine karşı güvensizliği getirebileceği ve uygulamalarda adaletsizliklerin yaşanacağı ayrıca dedikodu gibi olumsuzlukların olacağı da görülmektedir. Bütçenin okul yönetimlerine bırakılması iş yükünde artışlara neden olacaktır. Yönetici yetersizlikleri ise okul bütçesinin yönetimi açısından bir olumsuzluktur.

Veliler ve öğretmenler hatta yöneticilerin, gelir kaynaklarının kullanımı ve denetlenmesinde yetersizlikleri vardır. Bu durum okul bütçelerinin kullanılması, yönetilmesi ve denetlenmesi hususlarında sıkıntılar olabileceğini göstermektedir. Yöneticilerin kişilik özellikleri ve yetersizlikleri gibi durumlardan dolayı güvensizlikler ve adaletsizlikler söz konusudur. Ayrıca niteliksiz yöneticiler bulunmaktadır ve bu yöneticiler bütçeyi kullanma konusunda yetersiz kalabilirler.

Fullan ve Watson (1999), okul merkezli yönetim uygulamalarının okul niteliği üzerinde bir etki yapmadığına, eğitim finansmanı ya da okul yönetimini ve yönetsel yapıyı, okul merkezli yönetime taşıyacak okulda karar alma, karara katılma, okul merkezli bütçe gibi uygulamalarla okul çıktılarının niteliği arasında organik bir bağın olmadığına işaret etmektedir. Ayrıca bu çalışmasında okul merkezli yönetim uygulamalarının olumlu sonuçları kadar, olumsuz sonuçlarının da mevcut olduğu, bu yönden de pilot uygulamalarla desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

5.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Ortaokul yöneticilerine göre, devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verdiğinde olumlu durumlar ortaya çıkmaktadır. Olumlu durumların en başında eğitimin kalitesi ve akademik başarıda önemli derecede artış olacaktır. Para ve bütçenin getirdiği olumlu durum velinin de okula ilgi ve alakasını artıracaktır. Okulların piyasada tutunması için eğitim öğretim ve personel kalitesi artacaktır ve de tüm işlerde iyileşme olacaktır. Böylece eğitimin kalitesi artmış olacak bu da akademik başarıyı destekleyecektir. Velilerin okulları seçme özgürlüğü ile iyi okullar artacaktır. Bu da okul çeşitliliğin artmasını sağlayacaktır. Yine bu durum eğitim öğretim ve diğer işlerde başarının artmasına etki edecektir. Tercih edilen okul olma özelliğini ve bu sayede yönetici çalışkanlığını artıracaktır. İyi yönetilen bir okul başarısını artıracaktır ve de tercih edilecektir. Bu başarıyı devam ettirmek isteyen okul yönetimi, çalışkanlığını ve kalitesini artırmak için elinden gelen imkânları da seferber edecektir. Ayrangöl ve Tekdere (2014), gerekenin yoğun emekle çalışan bu

sektörde niteliği artıracak kaynak tahsisinin yapılmasıdır. Bazı gelişmiş ülkelerin ortalama verilerinin yakalanması ülkemiz düşünüldüğünde koşulları itibariyle bu veriler yanıltıcı olabilir. Eğitim hakkının garanti altına alınmasında, gelir dağılımında adaletin sağlanmasında, eğitime katılımı, niteliksel gelişmede, altyapı sorunlarının giderilmesinde ve diğer sorunların çözümünde eğitime ayrılan kaynakların arttırılmasının pozitif katkı sağlayacağını belirtmektedir.

Öğretmen hesap verebilirliğinin okuldaki yoğun beklentiler ve iç hesap verebilirlik sisteminden kaynaklandığı görülmektedir. Öğretmen hesap verebilirliği okulda idareciler, öğrenciler ve velilerin beklentileri ve kurumla öğretmen arasında imzalanan bir yıllık öğretmen sözleşmesinden kaynaklanan sorumlulukları yerine getirme zorunluluğuna bağlı olarak, öğretmenleri izleme, değerlendirme ve bunun sonucunda ödüllendirme ya da cezalandırma süreci olarak tanımlamıştır (Türkoğlu, 2015). Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verip onların da okula devretmesiyle okul yönetimleri, öğretmeni ve personeli seçme şansını elde edecektir. Böylece öğretmenlerin çalışkanlığı ve performansları artacaktır. Okul yönetimleri okullarının tercih edilmesi ile başarılarının devamı için öğretmen ve personellerinin performanslarını denetleyeceklerdir. Bu da öğretmenler ile personelin performanslarını ve çalışkanlıklarını artıracaktır. Okullar başarıları ile tercih edilmeye başladıklarında finansal sorunlarını çözeceklerdir. Bu sayede okullar maddi imkânsızlıklarını gidereceklerdir. Okullar arasında rekabetin artmasıyla çalışanlarda görev sorumluluk bilinci artacaktır. Erdağ (2013), akademik başarının artırılmasına yönelik farklı odaklardan farklı mekanizmalar ile okullar üzerinde yaratılan başarı baskısının okullarda öğretim sorumluluğu ve dış beklentilere karşı cevap verme zorunluluğunu artırdığını, okulların eylemlerine ilişkin açıklama yapma ve eylemlerini haklı çıkarma çabası içerisine girmelerine neden olduğunu belirtmiştir.

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verip onların da okula devretmesiyle finansal sorunları ortadan kalkan okullar, sorunlara anında müdahale edip çözüm bulacaklardır. Böylece işler hızlı bir şekilde gerçekleştirilecektir. Ayrıca okullar arasında belli bir rekabet oluşacak, başarıları için birbirlerini kıyaslayacaklardır. Finansman sorunu ortadan kalkan okulların arasında maddi farklılıklar da azalacaktır. Finansmanın ve bütçenin kullanımında ekonomik bakımdan bir takım olumlu etkiler olduğu gibi düzen ve temizlikte de önemli

gelişmeler olacaktır. Rekabetle birlikte tercih edilmek için okullar tanıtımına önem verecektir. Okulların ihtiyaç analizi ile maliyetlerde de azalmayı sağlayacaktır.

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verip onların da okula devretmesiyle okulların öğrenciyi seçme şansı olacaktır. Bu durum ise öğrenci kalitesinin ve eğitim öğretim kalitesinin artmasında olumlu yönde etki sağlar. Ayrıca ailelerin sosyo-ekonomik durumları dikkate alınarak yapılacak bir eğitim desteği ile finansman adaletli dağıtılır ve de ekonomisi iyi olmayan ailelere eğitim imkânı tanınır. Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretleri kullanmasının bir olumlu etkisi de kaliteli eğitimle okulların diğer okullara örnek olmasıdır. Hesapçıoğlu ve Çelebi (2011)'ye göre eğitim desteği ile finansmanın adaletli dağıtımına, okul açma ya da dönüştürme yetkisi verilecek kişi ve kurumların tanımlarını destekleyici önlemler olarak genişletilmelidir. Bakanlığın hükümetten alacağı finansal kaynaklar bölgelere, bölgeler ilçelere, ilçeler okullara temel teminatlar sağlanmak koşuluyla ancak dağıtım ve onaylarda inisiyatifler bırakılarak dağıtılmalıdır. Okul çevresinin ekonomik yapısına göre adaletli dağıtımlar sağlanmalıdır. Vakıf ve şirketlerin eğitim süreçlerine ilgi duymasını ve katılmasını sağlayacak destekler artırılmalıdır. Okullara malzeme temin edecek kuruluşların adlarını duyurmalarını sağlamak gerekmektedir.

Bülbül (2011)'ün yaptığı araştırmada Türk milli eğitim sisteminde hesap verebilirlikle ilgili birçok uygulamanın yeterli düzeyde gerçekleşmediği ve bununda olumsuzluk olarak yansıdığı sonucuna ulaşmıştır. Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere vermesi durumunda olumsuz durumlara neden olmaktadır. Olumsuzluk olarak belirgin bir şekilde akademik başarısı yüksek olan okullara fazla ilgi ve yığılmalar olacağıdır. Okullar böyle bir sistemde iyi ve tercih edilen durumunda iken kaliteden ödün vermedikleri takdirde kapasitelerinin dışında öğrenci almadıklarında bu olumsuzluğun önüne geçecektir. Bu da diğer okullar için hem öğrenci kazanma hem de öğrenciyi kaybetmeme adına bir olumluluktur. Sistem hakkında velinin bilgisizliği olumsuz olarak yansır. Bu sistem oturup yaygınlaşmadan velide belirli bir bilgisizlik ve akabinde kargaşaya neden olur; ancak zamanla bu olumsuzluklar da düzelme eğilimine girer. Bu sistemde siyaset, adam kayırma ve dedikodu olacaktır. Böyle bir durumun olabileceği; ancak eğitim sisteminin tüm paydaşları üzerine düşen takip ve denetimi yerine getirdikleri takdirde bu olumsuzluğu da en az seviyeye indireceklerdir.

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verip onların da okula devrettiği bir sistemde iş garantisinin kalkması-öğretmenin işsiz kalması gibi durumlar öğretmenler açısından bir olumsuzluktur. Bu durum kendisini geliştirmeyen ya da mesleğinde yetersiz olan kişiler için olağan bir sonuçtur. Ancak çalışan işini layıkıyla yerine getirenler için çok da söz konusu değildir. Bu sistemin alt yapı, yasal düzenlemelerinin ve denetim yetersizliği durumlarında olumsuzluklar yaşanacaktır. Böyle bir durumun yöneticilerin pek de bilmedikleri bir sistemden yasal düzenleme, mevzuat, planlama ve uygulama gibi konuların nasıl olacağı kaygısından kaynaklanmaktadır. Bütçenin veliler vasıtasıyla okul yönetimleri tarafından kullanılması para ve sosyo-ekonomik gücün suiistimaller getirmesi ve istismara neden olmasıdır. Yasal düzenleme, takip ve denetimlerinin iyi yapıldığı bir sistemde bahsedilen bu iki konunun olumsuzlukları ortadan kalkar.

Devletin öğrenci başına öğrenim maliyetini velilere verip onların da okula devretmesiyle; velinin okulu tercih etmesi ve finansı bir şekilde okullara kendi eliyle vermesi okulu takibine ve velinin okulu yönetme isteğini getirecektir. Aslında böyle bir sistemin temel amaçlarından birisi de velinin işin içine girmesi olarak görülmelidir. Bu, finansın ya da eğitim öğretimi öğrencinin başarısı üzerinden okulu takip etmesi olarak görülmelidir. Bu durumun yöneticiler tarafından belirtilen olumsuzlukları şu anki sistemde yaşanan velinin okula bakışı, okulun veliden yardım beklemesinde yaşanan sıkıntılardan kaynaklanmaktadır. Bu sistemin ülkemizde uygulanmasının zor olduğu düşünülebilir. Bu kaygıların nedeni yaşanmışlığın olmaması ve bu konudaki bilgi yetersizliğinden kaynaklanmasıdır. Paranın işin içine girmesiyle fazla rekabet zararlı olacaktır. Başarısız okullar ve tercih edilmeyen okulların kapanma ihtimali olacaktır. Bu olumsuz durum okulun fiziki anlamda yok olacağı anlamında değildir, o okuldaki eğitim ve yönetim ekibinin değişmesi anlamındadır. Bazı okulların köklü okul kültürleri oluşturup sürekliliğini devam ettirmesi söz konusudur. Bu da diğer okullara bir model oluşturur.

5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Ortaokul yöneticilerine göre, devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde olumlu durumlar ortaya çıkar. Bu sistemin en önemli olumlu yanı okulu devletin denetmenleriyle (dış denetim)

denetlemesidir. Poole (2007), bürokratik hesap verebilirlik hizmet üreten alt birimler üzerinde dış kaynaklı üstten gelen bir kontrol baskısı olduğunu belirtmiştir.

Devletin dışarıdan okula bir denetim yapması beklenmelidir. Devlet standartları belirleyip yasal düzenlemelerini ortaya koyup sıkı bir takip ve denetim mekanizmasını işletmelidir. Ayrıca okul içi denetim de önemlidir. Okul yönetiminin denetim ve denetleme konusunda yeterli olması ve çağdaş denetim uygulamalarını bir iç denetim olarak gerçekleştirmelidir. Bu durumla beraber bu sistemde eğitim öğretim ve yönetimde toplam kalite artacaktır. Tabi ki dış ve iç denetimle veli takibinin işin içine girmesi eğitim öğretimle yönetim işlerinde toplam kalitenin artmasını sağlar.

Öğrencileri sınav yaparak bu sınavın başarı durumu üzerinden bir dış denetlemenin yapılması uygundur. Öğrenci kalitesinin artması için bu durum yapılmalıdır. Erdağ (2013)'a göre hesap verebilirlik mekanizmaları akademik başarının artırılması için okullar üzerinde dışsal bir baskı ve kontrol yaratmaktadır. Bu durum okul yöneticileri ve öğretmenlere bir yol ve hedef gösterebilir. Bunun sonucunda okul içerisindeki bireylerin değerlerini ve inançlarını yeniden oluşturma ve motivasyonlarını artırmada etkili olmaktadır.

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı hesap verebilir bir sistemde velinin eğitimi takip etmesi ve denetlemesi gerekmektedir. Ayrıca bu durumun velide bilinç artmasına, okulu sahiplenme ve değer artışlarını sağlayacaktır. Velinin eğitimi takip etmesi ve gerektiğinde denetim oluşturması hem velinin eğitim üzerine olumlu yönde bilinç oluşturmaya hem de okulu sahipleneceğini göstermektedir. Bu da genel anlamda eğitim öğretimin kalitesine etki edecektir. Böylece değer artışlarının gerçekleşmesine neden olacaktır. Devletin, veliyi öğrenci başarısına göre finansman üzerinden denetlemesi gerekmektedir. Velilere öğrenim için sağlanan desteğin bir anlam ifade edebilmesi için devlet öğrencinin başarısına göre desteğini azaltır, artırır ya da tamamen desteğini çeker. Denetimle birlikte iş ve işlemlerde şeffaflığın artması gerekir. Yasal düzenlemeler ile okulun yaptığı iş ve işlemlerin şeffaf, açık olması gerekmektedir. Bunlar eğitim ve yönetim hizmetleri kalitesini artıracaktır.

Eğitim sistemlerinin yüksek seviyede teknik, yönetim ve finans becerileri gerektirmektedir. Bu derece karmaşık bir hizmetin tek bir merkezi birim içerisinde etkili bir şekilde üretilip dağıtılması çok zordur (King ve Cordeiro-Guerra, 2005). Bu nedenle Hanushek ve Woessmann (2007)'ın da belirttiği gibi, eğitim sistemi

içerisinde gizli bir elin kalite kontrolünü sağladığı pazar piyasasının etkinleştirilmesi, görev ve sorumlulukların okul tabanına kadar indirilmesi, veli ve öğrencilerin okula kıyasla daha da güçlü hale getirilmesi ile eğitimde başarının artırılabilceği savunulmaktadır.

Öngörülen sistemde okullar arası maddi farklılıkların azalmasında okulların kendi değerlerini artırmak için çabalayıp piyasada tutunmaya çalışacaklardır. Bu nedenle çalışanların kendi işine odaklanmasına, kendilerini geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Okullar kendilerini başka okullarla kıyaslayıp (çentikleme) kalitelerini artıracaklardır. Diğer okullarla aralarındaki farkları analiz edip güçlü ve zayıf yönlerini görmeleri onların gelişimine büyük katkı sağlayacaktır. Ayrıca diğer okullarla kıyaslamanın yanında bir rekabet durumu da okulların gelişiminde etkili olacaktır. Bu durum okulların varlığını devam ettirmek için yönetici ve eğitimcilerin görev sorumluluk bilincini artıracaktır. Okullar kendi okulunun tanıtımını yapıp diğer okullarla rekabete girecektir. Öngörülen bu sistem devletin yükünü azaltacaktır.

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumların başında verilen öğrenim ücretleri ve okul seçme özgürlüğü nedeniyle yöneticilerin suiistimaline açık olduğudur. Bu durum öngörülen sistemin yasal düzenlemeleri ve denetimlerinin yapılmadığında sadece bir alış-veriş gibi görüldüğünde güvensizliklerin oluşacağıdır. Ortaokul yöneticilerinin de sisteme bakışı bu şekilde olabilir. Böyle bir durumun ayrıca belli okullara öğrenci yığılmalarına ve öğrenci sirkülasyonlarına neden olur. Sebebi ise veliler iyi okulları tercih etmek için yoğun çaba harcayacaklardır; ancak bu okullarda kapasitelerine göre belirli ölçütler ortaya koyup öğrenciyi seçebileceklerdir. Bu biraz da veli ve öğrencinin paradan daha önemli olan eğitimle ilgili konuları yerine getirmesi için çabalamasından kaynaklanır. Bülbül (2011)'e göre, eğitim sisteminde yer alan tüm kurum, kuruluşların ve ilgili paydaşların görüşleri de dikkate alınarak bütüncül bir bakış açısıyla uygulamada keyfiligi önlemek ve geniş takdir haklarını sınırlamak için kalite ve denetim standartlarını belirlemeleridir. Bakanlık bünyesinde yer alan farklı birimlerin bu bağlamdaki çalışmaları, karmaşıklığa yol açılmaması için yetkili bir birim tarafından koordine edilmelidir. Bunun yönetici suiistimallerinin önüne geçilmesi ve denetimlerin getireceği güvenin yerleşmesi için önemli olduğunu belirtmiştir.

Devletin velilere verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı ve hesap verilebilir bir sistemde hesap verilebilirlik yoksa yasal yetersizlik ve denetim yetersizliği durumunda olumsuzluklar oluşacaktır. İşleyen sistemler için önemli hususlardan birisi denetleme mekanizmasıdır. Bu mekanizmanın iyi işlemediği her sistemin sorun yaşayacağı açıktır. Bunun önüne geçmek için çağdaş denetleme anlayışlarının iyi işletilmesi gerekmektedir. Devletin verdiği ücretleri velinin kullanması ve okul seçme özgürlüğü velinin okulun işlerine karışmasına neden olacaktır. Yasal yetersizliklerin kalktığı, veli ve okulun karşılıklı yaptığı sözleşmenin sağlam temellere dayandığı durumlarda eğitim paydaşlarının ilişkileri düzgünleşecektir. Korkmaz (2005)'a göre eğitimdeki sorunların etkili ve düzenli olduğu düşünülen çözüm yaklaşımlarından birisinin, yerel yönetimlerin aldıkları vergilerden bir miktarını belli bir düzenleme ile o bölgenin eğitim kurumları ve okullarına verilmesi yoluyla kaynak sağlanabilirliğiştir. Ayrıca verilen bu kaynakların yasal bir düzenleme gerektirdiği ve denetlenebilir olmasıdır.

Velilere verilen ücretlerin kullanılarak okul seçme özgürlüğünün de olduğu bir sistemde okul müdürlerinin ve öğretmenlerin seçiminde nasıl bir yöntem kullanılacak ve kimler etkili olacak bunlar net bir biçimde belirlenmezse oluşacak adaletsizliklere ve olumsuzluklara bağlı çalışanlarda performans düşüklüğü olacaktır. Öğretmenler için devlet güvencesinin kalkması onlar adına bir olumsuzluktur. Devlet çalışanları için oluşan bazı avantajlar daha sonradan öncelikle eğitim sistemi, öğrencilere daha genel anlamda da toplumu ve ülkeyi düşünürsek dezavantajlara dönüşebilmektedir. Devlet güvencesinin getirdiği rahatlık zamanla bürokrasinin getirdiği zorluklarla yönetici ve öğretmenlerin performanslarında düşüklüğe yol açar. Bu güvencenin ortadan kalkması çalışanların performanslarında olumlu etki yaratacaktır; ancak performansları artmayan çalışanların ise işlerini kaybetmelerine neden olacaktır. Bu durum toplum için performansı yüksek yeni bir çalışanın gelmesiyle olumlu olacaktır. Bu sistemin veli boyutunda ise ilgisiz velilerin sistemi etkisizleştireceğidir. İlgisiz veliler öğrencisini ve eğitimi takip edemeyebilir; ancak okul, başarısını artırmak için veliyi sisteme katmak için yoğun çaba harcayacaktır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulguların yorumlanmasına dayalı sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilmiş olan önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Araştırma sonucunda ortaokullara finansman sağlamada çözülmesi gereken sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların temelinde öğrenci velilerinin sosyo-ekonomik farklılıkları ve velilerin okula destek olmamalarından kaynaklanmaktadır. Okulların okul aile birliği geliri, kantin ve diğer gelirlerinin yetersizliği, okulun bütçe ve kaynağının olmaması, okulların ihtiyaç farklılıkları nedeniyle devletin bu kaynak ve ihtiyaçları eşit görmesi ve dağıtması önemli sorunlardandır. Okulların yaşadığı bu olumsuzluklar nedeniyle eğitim-öğretim ve personel performanslarında verimin düşmesine neden olmaktadır. Araştırmada okula finansman sağlamadaki sorunların çözümünde, okul finansmanının çeşitlilik göstermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Açıkçası sorunları aşmak için piyasa şartlarına uygun finansal çeşitliliği öngören bir eğitim sisteminde okul çeşitliliğinin artırılması gerekmektedir. Yani kişi, kurum, kuruluş ya da devletin desteğiyle sağlanan finansmanla oluşturulacak bütçenin okullarda kullanılması anlamındadır. Ayrıca, okul bütçesinin yönetiminin okul yönetimlerine bırakıldığında ve devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu-olumsuz durumlar olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, ortaokulların bütçesine kaynak ve finansman sağlanırken okulun yaşadığı en önemli sorunun ekonomik temelli olduğudur. Ekonomik olumsuzluklar sosyal ve kültürel açıdan sıkıntılara neden olmaktadır. Bu sıkıntılar genel anlamda da eğitim sistemine olumsuz olarak yansımaktadır. Araştırmanın bu sonuçları, konuyla ilgili olarak ülkemizdeki gelir dağılımındaki

adaletsizlikler, eğitime ayrılan paylar ile okula kaynak sağlamadaki sorunların eğitime ve topluma yansımaları bakımından (Ayrangöl ve Tekdere, 2014; Göksu ve Güngör, 2013; Zoraloğlu, Şahin ve Fırat, 2004; Karaaslan, 2005) çalışmalarının sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu olumsuzlukların yanında bürokrasinin getirdiği zorluklar da okulları olumsuz etkilemektedir. Bu durum toplumun sosyal ve ekonomik olarak farklılıklar göstermesine neden olmakla beraber eğitim ihtiyacını giderme ve kaynak yaratmada da farklılıkları getirmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Devlet; genel bütçe ile sınırlanan ve finanse edilen okulların ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Finansal ve bütçe olarak çeşitlenmiş bir eğitim sisteminde devlet doğrudan toplumdaki ailelerin bütçesine göre eğitimi finanse etmesi gerekmektedir. Devlet, ülkenin genelinde eğitim hizmetleri açısından, eğitimin tamamına kaynak tahsisi yapamayabilir. Bu nedenle eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için ailelerin de gelirlerine göre finansmana katılımları talep edilmelidir. Konuyla ilgili birçok araştırmanın (Arabacı, 2011; Kavak ve Ekinci, 1994; Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997; Hoşgörür ve Arslan, 2014; Korkmaz, 2005; Egeli ve Hayrulloğlu, 2014); eğitime ayrılan pay, okula kaynak sağlamadaki sıkıntıların aşılmasında eğitimin finansmanında yeni modeller, ailelerin katkı sağlaması, eğitimin özel kesimce sağlanması ve yerel yönetimlerin desteği konularını ortaya koyması bu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik taşımaktadır. Özelleştirme konusu ülkemizin ekonomik yapısıyla örtüşen bir durum olarak görülmektedir. Arz talep dengesine göre belirlenmesi beklenen ve var olan ekonomik anlayışın ruhuna uygun, yönetsel anlamda okulların çeşitlenmesi ile okul seçme özgürlüğünün tanınması beklenmelidir. Toplumun sosyal ekonomik yapısını da dikkate alarak devlet desteği (kupon, sözleşmeli okul), özelleşme ve okulların çeşitlenmesi gerekmektedir.

Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Olumlu olarak bütçenin kullanılması planlama, karar verme, uygulama gibi yerinde bir yönetimi getirir. Ayrıca bütçenin kullanılması tasarruf sağlar ve işleri hızlandırır. Denetim yetersizliği durumu olduğunda ve yetersiz yöneticilerin iş ve eylemlerinden kaynaklı olumsuzluklar olacaktır. Okulların finanse ediliş biçimi ile yönetsel anlamda da değişeceği ve okulların çeşitleneceği görülmektedir. Bu durumda okullar bütçeyi kullanmaya başlayacaktır. Bu bakımdan okul yöneticileri, öğretmenler ve memurların bütçeyi kullanma, yönetme ve

denetleme hususlarında yetiştirilmesi ya da kendilerini yetiştirmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır. Konuyla ilgili birçok araştırmanın (Taşar, 2009; Hoşgörür ve Arslan, 2014; Fullan ve Watson, 1999); okul merkezli yönetimin uygulanmasının Türkiye’de olumlu sonuçlar doğurabileceği, okullara bütçe verilmesi gerektiği ve okul merkezli yönetim uygulamalarının olumlu sonuçları kadar, olumsuz sonuçlarının da mevcut olduğu konularını ortaya koyması açısından bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına eğitim sisteminde ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz durumlar olduğu sonucuna varılmıştır. Böyle bir sistemde devletin üzerine düşen, standartları belirleyip yasal düzenlemelerini ortaya koyup sıkı bir takip ve denetim mekanizmasını (dış denetim) işletmesi olarak düşünülmelidir. Okulun ise denetim ve denetleme konusunda yeterli olması ve çağdaş denetim uygulamalarını bir iç denetim olarak gerçekleştirmesidir. Bu durumlarla beraber bu sistemde eğitim öğretim ve yönetimde kalite artacaktır. Tabi ki dış ve iç denetimle birlikte veli takibinin de işin içine girmesi hatta devletin veliyi, öğrenci başarısına göre finansman üzerinden denetlemesi gerekmektedir. Velilere öğrenim için sağlanan desteğin bir anlam ifade edebilmesi için devlet öğrencinin başarısına göre desteğini belirleyip dağıtmalıdır. Yasal düzenlemeler ile okulun yaptığı iş ve işlemlerin şeffaf, açık olması ve açıklanması gerekir; ayrıca bu işlemlere yapılacak denetimler de kaliteli olmalıdır. Bu durumlar eğitim ve yönetim hizmetleri kalitesini artıracaktır. Konuyla ilgili birçok araştırmanın (Ayrangöl ve Tekdere, 2014; Türkoğlu, 2015; Hesapçioğlu ve Çelebi, 2011; Bülbül, 2011); eğitime ayrılan kaynakların arttırılmasının sağlayacağı pozitif katkılar, hesap verebilirliğin etkileri, hesap verebilirlikle ilgili birçok uygulamanın yeterli düzeyde gerçekleşmediği ve bununda olumsuzluk olarak yansıdığı gibi konularını ortaya koyması bu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik taşımaktadır.

Devletin velilere verdiği öğrenim ücretlerini kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı ve hesap verilebilir bir sistemin okullar arasında rekabet, kıyaslama sonucunda okulların değeri artacağı, yönetici ve öğretmenlerin bu piyasada yerlerini alabilmek için gereken çabayı harcayıp çalışacağı sonucuna varılmıştır. Bu durum eğitim sistemine olumlu yönde değer katar ve kaliteyi artırır. Sistemin güçlenip geliştirilmesi için yasal düzenlemelerin ve denetimlerinin iyi yapılması gerekir. Veliler iyi okulları tercih etmek için yoğun çaba harcayacaklardır;

ancak bu okullarda kapasitelerine göre belirli ölçütler ortaya koyup öğrenciyi seçme imkânı verilmelidir. Bu birazda veli ve öğrenciyi para dışında gerçekleştirmesi gereken ölçütleri yerine getirmesi açısından onların yoğun çabasını gerektirecektir. Böyle bir sistemde hesap verilebilirlik yoksa olumsuzluklar oluşacaktır. Önemli hususlardan birisi denetleme mekanizmasıdır. Bu mekanizmanın iyi işletilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde önemli sorunlara yol açar. Bunun önüne geçmek için çağdaş denetleme anlayışlarının iyi işletilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Konuyla ilgili araştırmaların (Hesapçıoğlu ve Çelebi, 2011; Akça, 2012) sonuçları sözleşmeli okul ve kupon sistemi, gelir dağılımına göre kredilendirme konuları gibi bu araştırmanın sonucunu destekler nitelik taşımaktadır.

6.2. Öneriler

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilere yer verilmiştir.

1. Devlet, ailelerin gelir ve giderlerini dikkate alacak bir mali programla ekonomik durumlarını ortaya koymalıdır. Bu programla ailelere bütçe ve ekonomilerine göre eğitim desteği sunmalıdır.
2. Devlet, velilerin tercih ve taleplerini dikkate alarak veli desteği, okula merkezden ödenek gönderme, öğrenci maliyetinin okula verilmesi ve özelleştirme konularında okul çeşitliliğini sağlamalıdır.
3. Devletin, velilere verdiği öğrenim ücretlerini kullanarak okul seçme özgürlüğünün olduğu bir sistemde yasal ve yapısal koşulları ile denetim mekanizmasını oluşturmaya kısaca standartları iyi belirlemesi gerekmektedir.
4. Velilere eğitim desteğiyle velilerin okul seçmesi okulların çeşitlenmesini sağlayacağı gibi okulların belirli koşullarda öğrenciyi seçme ile belirli oranlarda veliden ekstra ücret talep etme yolu açılmalıdır.
5. Devletin velilere öğrenci başına öğrenim maliyetini verdiği ücretleri kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemle okulların bütçelenmesi ve bu bütçelerin kullanımı konusunda pilot uygulamaların yapılması önerilebilir.
6. Okul yöneticilerine finansman yönetim becerisini artıracak hizmet içi eğitimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Adem, M. (2008). *Eğitim Planlaması*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Akça, H. (2012). *Yükseköğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi*. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa: Yönetim ve Ekonomi Yıl:2012 Cilt:19 Sayı:1.
- Akgül, E. (2011). *Avrupa Birliği Ülkeleri (Almanya, Finlandiya, İngiltere, Portekiz) ile Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim Finansmanının Karşılama Durumunun İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkoyunlu F. Pınar (2005). *Eğitim ve Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Altuntaş, Y.S., (2005). *İlköğretim Okullarının Finansman İhtiyacını Karşılama Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Arabacı, İ. B. (2011). *Türkiye’de OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları*. http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_1572/1572_71495.pdf, Erişim: 07.02.2017 18:31
- Aydın, R. (2007). *Türkiye’de Eğitimle İlgili Yapılan Bilimsel Toplantılarda ve Millî Eğitim Şûralarında Ele Alınan Öğretmen Sorunları ile Millî Eğitim Bakanlığı’nın Politika ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi (1980 – 2004)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara:2008.
- Aytaç, T. (2000). *Eğitim Yönetiminde Yeni Paradigmalar Okul Merkezli Yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. sti., Yayın No:172.
- Ayrançöl, Z. ve Tekdere, M. (2014). *Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yapılan Eğitim Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi*. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başaran, İ.E. ve Çinkır, Ş. (2012). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Becker, S. G. (1964). *Human Capital*. New York: Columbia University Press.

- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Bircan İ. (1993). *Eğitimde Yeni Finansman Modelleri ve Stratejik Planlama*. Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi (24-28 Eylül 1990) Bildiriler III; Eğitim Yönetimi ve Planlama ve Halk Eğitimi, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Blandford, S. (1997). *Resource Management in Schools*. London: Pitman Publishing.
- Brenneman, M. W., Callan, P., Ewell, P., Finney, J., Jones, D. ve Zis, J. (2010). *Good Policy, Good Practice II: Improving Outcomes and Productivity in Higher Education. A Guide For Policymakers*.
- Brannigan, G. G. (1985). *The Research interview*. In A. Tolor (Ed.). Effective interviewing. Springfield. IL: Charles C. Thomas Pub.
- Bursalıoğlu, Z. (1999). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bülbül, M. (2011). *Türk Milli Eğitim Sisteminde Hesap Verebilirlik*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. baskı). Pegem Akademi. Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi. Ankara.
- Catteral, J. S. (1992). *Parent Choice*. In M. C. Alkin (Ed.), *Encyclopedia of Educational Research*. New York: Mc Millan.
- Chisolm, S. J. (1997). *Education and Economic Development in The Economics in Transition*. A Survey of The Baltic States. MAI 35/05, p. 1187, Oct. 1997.
- Cohen, L. ve Manion, L. (1994). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Çakmak, Ö. (2008). *Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi*. D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:11, http://www.zgefdergi.com/Makaleler/8841591_34_11_03_Cakmak.pdf, Erisim: 12.03.2017.
- Çalcalı, Ö. (2009). *Türkiye’de 1990 Sonrası Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitim Harcamalarının Yeri ve Önemi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Çoker, Z. (1995). *Yönetimde Yeniden Yapılanma Kırsal Yörede Yeni Bir Yönetim Modeli*. 20. Mayıs Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı Yay. Ankara.

- Devrim, F. ve Tosuner, M. (1987). *Türkiye’de Eğitim Hizmetlerinin Finansmanında Son Gelişmeler*. 3. Türkiye Eğitim Maliye Sempozyumu Bildiri Kitabı. İstanbul.
- Dinler, Z. (2015). *İktisada Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Edizdoğan, N., *Kamu Maliyesi 11. Kamu Gelir ve Vergi Teorisi*, (Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını), Bursa. 1989.
- Egeli, H. ve Hayrulloğlu, B. (2014). *Türkiye ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Analizi*. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2014 Cilt: 51 Sayı: 593.
- Eker, A. ve Tüğen, K., *Kamu Maliyesine Giriş*. Takav Yayıncılık. İzmir. 1995.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (Geliştirilmiş 2. Baskı)*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Ercan, F. (1998). *Eğitim ve Kapitalizm*. Bilim ve Öğretim Elemanları Sendikası Yayını. İstanbul. 1998.
- Erdağ, C. (2013). *Okullarda Hesap Verebilirlik Politikaları: Bir Yapısal Eşitlik Modelleme Çalışması*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, M. (2001). *Kamusal Niteliği Bağlamında Türkiye ve Güney Kore’de Eğitimin Finansmanı*. Türkiye’de 1980 Sonrası Mali Politikalar – 16. Türkiye Maliye Sempozyumu, Celal Bayar Üniversitesi, Antalya.
- Fullan, M ve Watson N. (1999). *School-based Management: Re-conceptualizing to Improve Learning Outcomes*. Paper presented at the Regional Workshop, “Improving Learning Outcomes in the Caribbean” Port of Spain. <http://www.oise.utoronto.ca/depts/tps/TPS1017/SchoolBased%20Budgeting/SBMQ&Af.pdf>. Erisim: 12.03.2017.
- Gökbunar, R. ve Muter, N. (2000). *21. Yüzyıla Doğru Türkiye’ de Eğitim Hizmetlerinin Çağdaştırılması*. Marmara Ün. Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 600/13, İstanbul.
- Gökçe, O. (2001). *İçerik Çözümlemesi, Teori-Metot-Uygulama*. Sel-Ün Yayınları, Konya.
- Göksu, G. ve Güngör, A. (2013). *Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma*. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa: Yönetim ve Ekonomi Cilt: 20 Sayı:1.

- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2014). *Eğitim Ekonomisi ve Planlaması*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Hanushek, E. A. & L. Woessmann (2007). *The role of education quality for economic growth Policy Research Working Paper: 4122*, World Bank, Holland. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7154/wps4122.pdf?sequence=1>the. Erisim: 17.03.2017.
- Hesapçioğlu, M. ve Çelebi, N. (2011). *Magnet ve Charter Okullarının Eğitim ve Finans Yapıları*. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2011, Sayı: 33, Sayfa: 79-101.
- Heyneman, S. P. (1993). *The Financing of Education*. Education for a Changing World of Work and Market Economy, Council of Europe Seminar on Education; structures, Policies and Strategies, Strasbourg, 7-10 December.
- Hoşgörür, V. ve Gezgin, G. (2005). *Ekonomik ve Sosyal Kalkınmada Eğitim*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), Haziran 2005, http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_II/ozetler/v_hosgorur.htm. Erişim: 26.04.2017 16:03.
- Hoşgörür, V. ve Arslan, A. (2014). *Okul Örgütünün Finansal Kaynaklarının Yönetim Sorunu*. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 91-102.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu, (1961), Md.76.
- İnandı, Y. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kahriman, N. (2015). *Türkiye ve Almanya'daki Temel Eğitim Okullarının Bütçeleri ve Okul Müdürlerinin Bütçe Oluşturma, Yönetme Konusundaki Yetki, Görev ve Sorumluluklarının Karşılaştırılması*. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun, (2013), Md.156.
- Karaaslan, E. (2005). *Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi*. Maliye Dergisi Sayı: 149 Mayıs – Aralık 2005.
- Karadeniz, O. , Durusoy, S. ve Köse, S. (2007). *Avrupa Birliği Yolunda Türkiye'de Eğitim ve Beşeri Sermaye*. (Editör O. Karadeniz). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karakütük, K., (2011). *Eğitimin Ekonomik Temelleri*, Sönmez, V., (Editör). *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Sekizinci Baskı, Ankara.

- Kavak, Y. ve Ekinci, C. E. ve Gökçe, F. (1994). *Eğitim Finansmanı Sorunu ve Maliyetlerin Azaltılmasına İlişkin Alternatif Stratejiler*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. LO (1994) 65-72.
- Kavak, Y. ve Ekinci, C. E. ve Gökçe, F. (1997). *İlköğretimde Kaynak Arayışları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Keskin, İ. (2001). *Türkiye’de Eğitimin Kamu Ekonomi Politikası*. Yayınlanmamış doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, N. E. ve Demirci, A. G. (2003). *Eğitimde Çürüyüş*. Ankara: KİGEM Özelleştirme Değerlendirmeleri No: 1.
- King, E. & Cordeiro-Guerra, S. (2005). Education reforms in east Asia: Policy, education, process, and impact. In East Asia Decentralizes: Making Local Government Work, (pp: 179–207). Washington, DC: World Bank.
- Koç, H. (2007). *Eğitimin Finansmanı*, G.Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:20, Ankara.
- Koç, H. (2007). *Eğitim Sisteminin Finansmanı*. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:29, ss:39-50.
- Korkmaz, İ. (2005). *İlköğretim Okullarının Karşılaştıkları Finansman Sorunları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, 429-434.
- Kuehn, Larry. (1996). *School-based Budgeting/Site-based Management*. BTCF Research Report, Section XII, 9,12.
- Lai-ngok, W. J. (2004). *School Autonomy in China: A Comparison Between Government and Private Schools Within the Context of Decentralization*. International Studies in Educational Administration, 32(3), 5873.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Nalbant, A. (1996). *Bölgesel Devlet Yeni Bir Devlet Biçimi mi?* Ankara: Amme İdaresi Dergisi. Cilt 28.
- Nathan, J. (1996). *Charter schools: Creating hope and opportunity for American education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- OECD, (2016). *OECD 2016 15 Eylül Bir Bakışta Eğitim Raporu*. 8 Şubat 2017, <http://www.oecd.org/edu/education-at-a-glance-19991487.htm>.
- OECD, (2016). *OECD 2016 15 Eylül Bir Bakışta Eğitim Raporu*. 8 Şubat 2017, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/education-at-a-glance-2016_eag-2016_en#.WJsvK9KLQdU#page1.

- OECD, (2016). *OECD 2016 15 Eylül Bir Bakışta Eğitim Raporu*. 8 Şubat 2017, <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9616041e.pdf?expires=1486566143&id=id&accname=guest&checksum=DAC6EE9B22E35C7A77101712ACFEAE77>.
- Oswald, L. J. (1997). *School-Based Management*. School Leadership: Handbook for Excellence. Edited by Stuart C. Smith and Philip K. Piele. Third Edition, ERIC Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon.
- Özker, N. ve Esener, Ç. (2009). *Türkiye’ de Bir Kamu Harcaması Olgusu Olarak Eğitim Harcamaları: Örnek Ülkeler İle Yakın Dönem Karşılaştırma*. Mevzuat Dergisi. Sayı: 142, 8 Aralık 2017, <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/10a/02.htm>,
- Öztürk, N. (2005). *İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü*. Sosyo-ekonomi Dergisi, 2005(1), 15 Ocak 2017, <http://www.sosyoekonomi.hacettepe.edu.tr/050102.pdf>.
- Öztürk, Ş. (2002). *İlköğretim Okullarının Finansman Kaynakları (Ankara İli Polatlı İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Parker, K. ve Leithwood, K. (2000). *School councils' influence on school and classroom practice*. Peabody Journal of Education, 75 (4), 37-65.
- Patrinos, H.A. ve Ariasingam, D.L. (1997). *Decentralization Of Education: Demand Side Financing*. Washington, DC: World Bank.
- Patton, M. Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. Sage, USA.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Sage Publications, London.
- Poole, S. M. (2007). *Degrees of accountability: An analysis of charter schools and traditional public schools in America*, (Doctoral Dissertation) Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses (UMI No. 3275564).
- Psacharopoulos, G. (2006). *The Value of Investment in Education: Theory, Evidence, and Policy*.
- Salmi, J. ve Hauptman, A. (2006). *Innovations in Tertiary Education Financing: A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms*. World Bank Paper Series No.4. Washington, DC: World Bank. Available: http://siteresources.worldbank.org/Innovations_TertiaryEd_Financing.pdf. Erişim: 21.08.2017.

- Schultz, T.W. (1972). *Human Resources (human Capital: Policy Issues and Research Opportunities)*. New York: NBER.
- Söyler, İ. (2008). *Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları*. *Maliye Dergisi*, Sayı: 154, 26 Nisan 2017, https://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/154/5.ilhamisoyler.pdf.
- Summak, M. S. ve Roşan S. (2006). *Okul Temelli Yönetimin İlköğretim Okullarında Uygulanabilirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Tutumlarının İncelenmesi (Gaziantep Örneği)*. Ahi Evren Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 7. Sayı 2.ss.317–335
- Şener, O. (1987).*Eğitim Ekonomisinin Temel İlkeleri*. III. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi, Üniversite Yayın No: 3520, Gebze.
- Şişman, M. (2012). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Tavşancıl, E., Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon Yayınevi, İstanbul.
- Taşar, H.H. (2009). *Kamu İlköğretim Okullarına Ayrılan Finansmanın, Talep Kanalından (Demand-Side) Okul-Merkezli Yönetim Temelinde Kullanımı: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye Projeksiyonu (Adıyaman Örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.
- Taymaz, H. (1997). *Uygulamalı Okul Yönetimi*. Ankara: A.Ü. E.B.F. Yayın no:180.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2013).*Onuncu Kalkınma Planı*. 2014-2018, KB, Ankara
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2014). *26.07.2014 Tarih ve 29072 Sayılı Tebliğler Dergisi*. MEB, Ankara: Devlet Kitapları Döner Sermaye Müdürlüğü.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2017).*Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim*. 2016-2017, MEB, Ankara.
- Terrel, M.E. (1997). *İmproving Students Success at Community Colleges: The Role of Student Financ, (University of Texas)*. Agustos 1997.
- Tural, N. (2002). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Tuzcu, G. (2004). *Eğitimin Finansman Gereklere ve Boyutları*. Millî Eğitim Dergisi, Yaz 2004, Sayı:163, Ankara.
- Türkmen, B. Ve Ergün, M. (2003). *Türkiye'de Eğitim Planlaması ve Sorunları*, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt 11 No 2.

- Türkmen, F. (2009). *Yükseköğretim Sistemi İçin Bir Finansman Modeli Önerisi*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. <http://ekutup.dpt.gov.tr/egitim/yoksistemi.pdf>. Erişim: 22.08.2017.
- Türkoğlu, M. E. (2015). *Öğretmen Hesap verebilirliği: Özel Okulda Durum Çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Xu, J. (1998). *Financing Education Improving Financial Transfer Mechanisms in Developing Countries*. UMI Microform 9812814.3000 North Zeeb Road Ann Arbor, MI 48103.1998.
- Webb, C. R. (2001). *The relationship of Financial Resources With Academic Achievement in Georgia Public Schools*. College of Graduate Studies of Georgia Southern University 2001.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zoraloğlu, Y. R, Şahin, İ. ve Fırat, N. Ş. (2005). *İlköğretim Okullarında Kaynak Sorunu*. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 3(12), 86-101.

EKLER

Ek 1.

Görüşme Formu

Araştırma Konusu

ORTAOKULLARDA FİNANSMAN ve FİNANSMAN YÖNETİMİNİN İNCELENMESİ

Araştırma Problemi

Ortaokullarda finansman nasıl sağlanmalıdır? Bu belirlenen finansmanla oluşan bütçeyi, okul yönetimlerinin kullanmasının okula ve eğitim yönetimine etkileri neler olabilir?

Merhaba, benim adım Özgür Erdem TEZCAN ve Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisiyim. Ortaokullarda Finansman Sağlanması ve Finansman Yönetiminin incelenmesi üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konuda görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, okullara finansman sağlama yönteminin (devlet desteği, özel sektör, veli desteği, sözleşmeli okul ve diğer kaynaklar gibi) siz okul yöneticilerinin görüşleri ışığında belirlemektir. Bu sayede okul yönetimlerinin işlev ve işleyişini okul yöneticilerinin önerileri yoluyla güçlendirerek geliştirmektir. Ayrıca okulların finanse ediliş yöntemi ve okul yönetimlerinin bütçe kullanım konusundaki rollerinin belirlenmesi ile Türk Eğitim Sistemine öneri olarak sunmaktır. Yöneticilerle görüşme yapıyorum, okulların finanse ediliş yöntemleri ve bütçe kullanımı konusunda desteklenen okulların yöneticilerinin örgütlerine ve eğitim paydaşlarının gelişimine olumlu anlamda katkı sağlayacaklarını düşünüyorum. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, okul yöneticilerinin eğitim yönetimi ve bütçe kullanımı, okula kaynak sağlama konularında gelişmesine katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle, ortaokullarda finansman nasıl sağlanmalıdır ve bu durum okul bütçesini kullanan okul yönetimlerinin eğitim yönetimi açısından gelişmesine nasıl bir katkı sağlar? Sorusuyla sizin bu konudaki yaşantı, öneri ve fikirlerinizi almak istiyorum.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Görüşmeyi izin verirsiniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık 25-45 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

Yer :Tarih ve Saat :

Görüşmeci :

Yaş :

Mesleki Kıdem:

Görev durumu :

Cinsiyet :

Öğrenim durumu :

Yöneticilikte Kıdem:

Branş :

GÖRÜŞME SORULARI

1-Okulunuzun bütçesine kaynak ve finansman nasıl sağlanmaktadır? Bunlara yönelik sorunlar ve çözümler nelerdir?

- Kaynak ve ihtiyaçları devletin belirlemesi ve bürokratik yolla dağıtması okulu yönetmede hangi sorunlara neden olmaktadır?
- Kaynak ve ihtiyaçları sağlar iken karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir, kaynak ve ihtiyaçlar sizce nasıl sağlanmalıdır?
- Okulunuzun bütçesine finansman sağlamada hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Ek 1. (Devam)

Görüşme Formu

-
- Okula finansman sağlamada karşılaştığınız sorunlara yönelik hangi çözüm yöntemlerini kullanıyorsunuz?
 - Okula finansman sağlamada karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

2-Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumlu etkileri neler olabilir?

- Okul bütçesinin okul yönetimlerine (gelir ve giderlerini yönetme yetkisi) bırakıldığında okul yönetimi açısından olumsuz etkileri neler olabilir?

3-Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretleri kullanması sizce nasıl olur?

- Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretleri kullanması olumlu etkileri neler olabilir?
- Öğrenci başına düşen öğrenim maliyetini devletin velilere verdiği ücretleri kullanması olumsuz etkileri neler olabilir?

4-Devletin velilere verdiği öğrenim ücretlerini kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemde hesap verebilirlik adına okullarda hangi sistemler olmalıdır?

- Devletin velilere verdiği öğrenim ücretlerini kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemin olumlu etkileri neler olabilir?
 - Devletin velilere verdiği öğrenim ücretlerini kullanarak okul seçme özgürlüğünün tanındığı bir sistemin olumsuz etkileri neler olabilir?
-

Ek 2.**ÖZGEÇMİŞ**

Özgür Erdem TEZCAN 1976 yılında Ankara’da doğdu. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nden 2000 yılında mezun oldu. 2000 yılında Eskişehir İli Mihalıççık İlçesi’nde sınıf öğretmeni olarak MEB’de göreve başladı. 2004-2009 yıllarında Van İli Gürpınar İlçesi’nde sınıf öğretmeni olarak görev yaptı. 2009 yılından beri Gaziantep İli Şehitkâmil İlçesi’ndeki okullarda öğretmen ve yönetici olarak çalışmaktadır.

VITAE

Özgür Erdem TEZCAN was born in Ankara in 1976, graduated from Abant İzzet Baysal University Faculty of Education, Department of Primary School Education with the title of primary school teacher in 2000. He began his career as an elementary school teacher and worked for four years in the District of Mihalıççık, Eskişehir Province. He continued teaching in the District of Gürpınar, Van Province between the years of 2004 and 2009. He has been working as a teacher and administrator in Gaziantep since 2009.